

188975

Jankovics,

Buzavirágok

OSZK

N.M.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

P.o.hung.

898.2

13

„Buzavirágok“

32

100 költemény.

Irta

Jankovics Marczell

POZSONY.

A SZERZŐ SAJÁTJA.

1891.

898 r.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

BUZAVIRÁGOK.

—•—

100 KÖLTÉMÉNY.

IRTA

JANKOVICS MARCZELL.

POZSONY.

A SZERZŐ SAJÁTJA.

1894.

188975

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló
1895. év. 225. sz.

Előszó.

Verseim gyöngeségének teljes tudatában lépek a nyilvánosság elé; hogy ezt teszem: szerénytelenség — hogy verseimet még ajánlani is merem: ez merészség. A mai világban kevés a költő; — de annál több a verselő, kiknek selejtes termékei gombaszerűen szaporodva elárasztják a világot. Azt fogja talán kérdezni olvasóm: (ha akad!) — „hát te minek szaporítod ezeknek a számát, ha magad is tudod, hogy te is csak ilyen vagy?!“

A bűnösnek szabad magát védenie, — (manapság pedig innen-onnan bűnösnek lehet tekinteni azt, ki verseket ír) — hát nekem is szabad védeni magam.

Azt hiszem, mind láttunk már szülőket, kiknek gyermekeik nem szépek, se nem kiváló jók — óh de az övék — és ez nagyot, sokat mondó szó! E szülők mégis büszkén mutatnak gyermekeikre: „Az én fiam! az én leányom!“

Vagy nézzük a jó kertészt; nem szereti-e az ő kis fonnyadt virágait, széltépázta fácskáit jobban minden díszparknál? Én is így vagyok: verseim enyémeek — és szeretem mindannyit, — még ha el is tiporja őket a jégverés, a kritika.

Ez az ok az én részemről: az „enyém“-ből származó gyöngeség.

A másik okot némely olvasómban hiszem feltalálni. Vannak emberek, a kiknek valamely fűszál, négylevelű lóhere, kedvesebb minden rózsánál, kaméliánál, — csak azért: mert itt vagy ott nőtt; — mert ettől vagy attól kapták . . . Talán akad nekem is egykét ilyen emberem, kinek jó szívvvel elmondhatom Jókai ez ajánlatát: „ki a vadon nőtt virágokban gyönyörködik, fogadja tőlem e füzért szívesen“ — s ha elfogadja csak egy is, — én igen igen meg leszek elégedve!

Üdvözlettel

a szerző.

Pozsony, október havában.

Édes anyámnak.

Anyám, ki megtanítál
Tisztelni mind a jót,

Ki ajkaimra adtad
A szép „szeretni“ szót,

Ki véren váltanál meg,
Hogy csak boldog legyek,
S a „jajt“ az apró kis sziv
Ne ismerhesse meg:

A rónaságon jártam
Kalásztenger között,
És hoztam fris virágot,
Mit harmat öntözött;

Mely ring pacsirta szóra,
És hajnalpirra kel —
Ha lankad is kezemben,
Anyám, fogadd ma el!!

Ki hő érzést tanítál,
Anyám, oszd meg velem, —
Igy százszor édesebb lesz
Az ifjú érzelem!

TARKA RÉT.

Februári szürkület.

A nagy beteg hát visszakapja
Tört arcza szép rózsásszínét;
Tavasznak van születésnapja:
A szenvedésre szebb a lét.
Az első bimbó is kicsattan,
Ha napsugára ráragyog —
Oh hinnem kell a gondolatban:
„Még jőni kell, még jőni fog!”

Hasadt a jég egy „légyen“-edre
S bujdosni küldted a telet —
S nem csalt a csermely tiszta medre:
Zöld tájt mutat zord fagy helyett.
Erőt ki adtál ibolyákba,
Hogy nyiljanak ki önmagok:
Nem kérhet hát egy nép hiába...
„Még jőni kell, még jőni fog!”

De hallga! e harmóniába
Egy édes áldott dal vegyül —
A munkás nép indul sorába:
A víg csapat dalt zeng elül;

Pacsirta még nem ére vissza,
Hogy ő kísérje dallamok...
Kisérem én: e szó is tiszta:
„Még jőni kell, még jőni fog!”

Uram! bocsáss meg vak fiadnak!
Legyőzve áll e kép előtt;
Virág s harmatkönny megfakadnak,
Hirdetni egy nagy őserőt —
Miként Tamás, míg nem tapasztalt,
Hitetlen, csüggedő vagyok:
Most lett imám, mely megvigasztalt:
„Még jőni kell, még jőni fog!”

Magyar nép, isten kedves népe,
Ti drága jó testvéreim!
Menjünk az ébredés elébe
A róna harmattérein!
És higgyetek csak minden áron — —
Óh Isten — mily boldog vagyok!
S ha más nem hisz — magam kiáltom:
„Még jőni kell, még jőni fog!”

Szeretlek!

Doubt thou, the stars ar fire,
Doubt that the sun does move,
Doubt truth to be a liar;
But never doubt I love!

Shakespeare, Hamlet.

Komoly szó jött ajkaimra,
Csakúgy szórják mások . . .
„Szép hazudság“ azt mondja rá
A szivdobbanásuk.
Meg van írva szent parancsként
Az én bibliámba:
Miként a jó isten nevét,
Ezt se vedd hiába!

Férfi vagyok, s mégis kigyúl
Arczom pirulásra,
S ragyogóbb lesz a szememnek
Tüzes csillanása;
Sugva mondom — s mégis mintha
Egész világ hallna — — —
Megbüvölte ezt a kis szót
Szerelem hatalma.

Férfi vagyok s nem utolsó
Az én büszkeségem:
Nem kértem én soha semmit
Sem földön, sem égen;
De most kérek, bárha érzem,
Hogy kiérdemeltem:
„Mondjad te is csak egy szóval,
S meggyógyul a lelkem!”

Az isten, az igazlátó,
Lát e kis világba:
Látja, hogy a lelkemnek nincs
Semmi csalfasága;
Nincsen ottan jobbra-balra,
Ott, hol így szeretnek —
Ez a jelszó mennyországba:
„Szeress, mert szeretlek!”

Egy séta.

Rossz álmom volt e nyári éjjel,
Picziny szunyog feljajgatott —
Egy gyertya-lánggal zord harag közt
Tartottam rá vadászatot.
De jobben fájt, mint a kis csipése
Mindaz, mit lelkem álma szőtt:
Álmomban egy varázstükörben
Sötétnek láttam a jövőt.

Hát útra keltem a szabadba,
Hogy szökjem száz eszmém elől,
Mert még szívem töprenkedése
Bennem minden derűst elől.
Hús hajnal áram messze jártál,
Jer, égő arczom csókra vár!
S ott szép honában napkeletnek
Mit álmodál hajnalsugár?!

Az utra hajlik napraforgó
A zsúpptetős csőszház előtt,
Mosolyg az első napsugárra
És szíjja azt az őserőt.
Közeln a csordás, gyors kezében
Suhintva zúg ostor nyele:
A napraforgó sárga szirma
Bágyadva hull a porba le . . .

Csicsergve fürdik parti fecske,
És mint a villám, úgy csap át,
A parthomokban látogatni
Pehelybe bélelt hajlokát.
Csacsog, csicserg — akár dicsérné
Homokba vájt kis édenét — — —
Egy léptem — és e törpe otthon
Kavics közé omolna szét.

Az árva méh zümögve hordja,
Mit friss akácvirág adott,
És gyűjti, gyűjti szebb időkre
A jó aranyszín harmatot.
Vigan zsonog, habár kifáradt,
Hogy szárnya is meg-megremeg —
S nem tudja. hogy majd drága mézét
Egy vén darázs dézsmálja meg . . .

Tánczolva jár a játszi mokus,
Labdázva dob föl mogyorót,
Hintázik árnyas levelesben
Élvezve ezt a földi jót.
Tilosba csalja a gyümölcsös;
Gondolja: „édest hadd eszem!”
S ki tudja — hátha veszte lészen
Egy ellopott cseresznyeszem.

A tiszta kéjt a napraforgó
Talán öröknek is hivé —
S egy édes kis családi fészek
Miként omolhat semmivé!
S mit halmozott sok régi munka —
Az árát — hej! megiszsa más —
S tán szemfödő is vár ma holnap,
Ha véget ér egy áldomás . . .

És mégis mennyi gondtalanság!
Ez az, mit én nem ismerék:
Üdíts fel engem gondjaimból
Aranyt érő könyelműség.
Jelenben éljek s a jelennek —
Javát élvezni is merem —
Mert én is jártam iskolába:
A természet volt mesterem.

Választás.

„Fiam, nézz ott messze
A parlagi sasra;
Száll a sziklaormón
Felhőkig magasra.

Nem száll soha mélyre,
Szűk völgyek porába,
Emberek tanyáit
Nem érinti lába.

Oda rakja fészket,
Hol az örök hó van,
Repdes zivatarban
Jégesőben, hóban . . .

Küzdelem, dicsőség . . .
Fenséges egy élet!
Hozzá hasonlónak
Tennélek én téged!“

Arczomra borultam,
S mondám imádkozva:
„Atyám boldogságot
Ez élet nem hozna!“

„Kis tanyáknak alján,
Kalász tengerében,
Pacsirta dalolgat
Szeliden, szerényen.

Égig száll csapongva,
S újra visszatérve,
Ringatózni száll le
Vadvirág kelyhére.

Akarsz ilyen lenni,
Mint rónád lakója?
Mely kelt szántóvetőt
Hajnalriadóra?“

„Atyám — engedd nékem
Hogy égig szállhassak,
De azért a földön
Szívűl dalolhassak!“

Sziből dalolhassak,
Szállva föl az égbe,
De azért megértsen
Rónaságom népe!

A falu mestere.

Per aspera ad astra ;
Anch' io sono pittore!
Correggio.

Országúton, faluszélen
Kinek háza az amott?!
Czigány jobban tiporhatta
Volna rá a vályogot!
— Ottan lakik a falunak
Edes-kedves mestere,
S vele együtt a tudomány
Veréjtékes kenyere.

A ház mestergerendája
Raktárnak nagyon elég, —
Gondolta is a jó öreg,
Ezt így mért keresztelék?
Talán azért, hogy ha szükül
Siralomvölgyben a hely,
Mester mestergerendára
Magát szépen kösse fel . . .

Foltot látni ünneplőjén,
Bár az ember nem keres; —
Mégis lépked csapat élén,
Akár mint egy ezredes . . .
Mért nem adtok jobb ruhát rá,
Háló az környülbelül . . . ?
— Hát csak azért: pazarláshoz
Ne szokják véletlenül!

És kivel tart barátságot
Falutoknak mestere?
— Van neki egy jóbarátja!
A templomunk egere . . .
Hej! nagy uram, sohsem látni
Ennél tisztább, jobb viszonyt,
Nem olyan ez, mit kancsalul
Az irigység összeront!

Dehogy is ront! — hisz hasonlók,
Pörpatvarra nincsen ok:
Mindaketten e világon
Csak egyforma gazdagok.
Szürke ez is, szürke az is,
Csakhogy az volt és marad —
Amaz pedig úgy szürkült meg
Örömteljes lét alatt!

Vasárnap is ő énekel;
Itt nincsenek kántorok —
Óh csak hallná, hogy kíséri
A sok ifjú friss torok . . .
Oly szomorún nem is tudná
Eldudolni senki más
A dalokat, a melyeket
Dávidtól tart az irás!

Ő mesélte, hogy e Dávid
Egykoron király vala,
Mikor még a jó poéta
Éhségtől meg nem hala . . .
Mesterünkből bíró se lett,
Nem hogy nem lett a király —
Pedig ő is néha napján
Jó rigmust is kalkulál . . .

Azt szerezte, a mit most már
Fiaeskám is elgagyog;
Az a vége minden versnek:
„Legyetek jó magyarok!“
Küldött is a plébánostól
Az urunk egy aranyat —
De ez mindjárt a templomra
A jó papnál ott maradt . . .

Minap pedig de rosszul lett!
Az éjt alig élte át . . .
Nem is tudom milyen torral
Ronthatta el úgy magát!
Azt mondotta: „Nem kell a pap!
Azt hiszem már jól vagyok — — —“
S gyónás helyett hajtogatta:
„Legyetek jó magyarok!“

Üzengetés.

Az én kis madaram
Messze vagyon tőlem:
Ki viszen hirt neki,
Hirt neki felőlem?

Szárnyon járó szellő
Nála kell ma lenned!
De még sem, azért sem —
Nem bizom meg benned.

Gyors vagy, mint a villám,
Nem, nem kellesz még sem,
Mogsugod erdőnek
Titkos üzenésem . . .

Elmondom úgy tehát
Az égi madárnak;
Ok ismerős tájra
Hírnökül eljárnak.

Ártatlan és hű vagy —
Nem kellesz te még sem:
Kicsicserged égnek
Titkos üzenésem.

Hirvivőmet addig,
Addig keresgéltem,
Míg kis angyalomhoz
Önmagam nem értem:

Rácsókoltam lelkem
Piros kis ajkára:
Ez volt az üzenet,
Mit nem biztam másra.

Csüggedő apák.

Hunyadiak ragyogó korában
Más szójárás volt akkor szokásban;
Fiú utját apai szó szabta,
A fiához így szólt édes apja:
„Légy nagyobb apádnál!”

Ősz apáink még többet tevének,
Hogy Hunyadról elnémul az ének;
Ők, a kiknek „Kossuth azt izente” . . .
Majd így szólnak honfi tetteire intve:
„Tégy többet apádnál!”

Nézzetek rá erre az írásra:
Tán látszik rajt arcunk pirulása —
Ősz apáink óvnak szenvedélytül,
Mert hát abba a fej beleszédül . . .
„Csend polgárkötelmünk!”

Mindenkinek béke szemefénye,
S száz Pató Pál tör tüzes legényre;
Mindeniknek jó az édes atyja,
Csitítgatja, szóval altatgatja:
„Vágyunk teljesülve!”

Nem úgy apák! máskép kell majd lenni!
Jogotok volt jogért harczba menni;
Mert egykor ti ifjak is valátok,
Jogotok volt megvédni hazátok:
„Nekünk kötelesség!”

Nem, apáink, — mégis mindent értek!
Hozzánk még az idők el nem értek:
Győznünk kell a tüzes ifju vágyon, —
„Végrendelet vár halálos ágyon:
Légy nagyobb apádnál!”

A beteg fiú.

Ágbógos fák közt őszi szél
Fájdalmas jajja mit beszél?
„Azt súgja-búgja, egyre azt:
Nem érek én már több tavaszt!”

S a sárga lomb közt lepke ott,
Szegényke! mint elbágyadott!
„Kis pillangó mily tarka volt — — —
Hej! tarka kedvem hogy kiholt!”

Es nézd az árva őszikét:
Ez is lehajtja kis fejét . . .
„A kert maholnap pusztaság:
Hervadt remény, aranyvirág . . .”

Szegény fatörzs, ez is kidőlt . . .
Sudár, a balta hogy kiölt!
„Ez télvízkor majd melegít —
Az én emlékem nem hevít!“

Gyümölcs pirul az almafán,
S hamvas gerezd hegyoldalán —
Nézz pajtás arra, nézd meg azt:
Magában hord egy uj tavaszt!

S nyugatra ott az égi-bolt
Hogy visszaküld egy tört mosolyt —
Csak az mosolyg, ki még szeret,
S mosolyból lesz a kikelet!

S ha napfény több tüzet nem ad,
A lány a földön itt marad . . .
És hogyha rám lányszem ragyog:
Tagadnám, hogy beteg vagyok!

— Magyar nép mért vagy oly beteg,
Hogy ősszel lelked megremeg?!
Tagadd, tagadd, — ez gyöngeség —
Tudom, hogy benned láng is ég!

Megvan multunk gyümölcse, meg,
Mit megvivott ezer sereg;
És borként adja meg tüzeit
Egy eszme, melyből lőn a lét!

S mint éghatáron esti pír
Az égre tiszta lángot ír . . .
E fényt szerzék, mely átragyog,
A negyvennyolczas bajnokok!

S ha tán ez is letűnne majd,
Ne sirjunk el halotti jajt, —
Mert itt van, itt, a szép leány:
Te édenkert, magyar hazám!

E róna, bércz száz bájai
Fentudnak éltet tartani — — —
Óh ezt a lányt tekintsd te meg,
S magyar nemzet, nem léssz beteg!

Jó barátom, a huszárhadnagy.

(Egy szegény irnok monológja.)

Az óra üt, no végre! hála isten!
Irnokszobámat én is elhagyom —
Mely csődület?! — ni éppen arra léptet
A szép huszár, az én kis hadnagyom.
Az istenadta kedves almásszürke
Kaczéron bólint minden untalan,
Akárha mondná, mily nagy úr a gazdám,
De legnagyobb ő mégis általam!

Nem is hiába mondja azt a nóta:
Husz ér csupán meg egy magyar huszárt, —
Igaz: papája megfizette érte —
De meg bizony, vagy huszszor már az árt!
De szép is aztán, nyalka hetyke lelkét!
Kis-isten ám e szál mokány gyerek:
Ha ellenségünk mind leányból állna,
Ott győzni sohsem kéne más sereg!

Az ablakából nézte egy leányka,
Ki zárdafalból most került haza,
S imigy sóhajta: „Hej de bölcsen tenné,
Ha mind csak ilyent tartna a haza!“
A soeur Cölestine éppen így ír le:
Ilyek lehetnek szép arkangyalok —
Nem tudnám másképp elképzelni őket
Civil ruhában s pláne tán gyalog.

Egy vén paraszt megállt levett kalappal,
És csakhogy ép' keresztet nem vetett,
És ezt sugá vén Sárijának: „Asszony!
Úgy lásd galambom, ez herczeg lehet!“
A jó apó nem vetné rám szemét most,
Pedig minálunk ő volt mindenés:
Jaj, hát a dolmány, hát a pörge csákó?!
Kopott kabátom: ez nem érdemes — — —

Ezer tatár! az isten erre hozza —
Ez ember üldöz, már megint, — no lám!
(Nem az boszant, hogy kétszer összerontám
Adóspörét, mikor ma másolám.)
Cherchez la femme — a nyitja a dolognak,
— — Szerettem őt — mint föld a napsugárt —
És meghibbantam rögtön a nyeregben,
Hogy meghozá a szél e rossz huszárt!

Mit is csináljak?! — át a századoshoz!
Huszárnak én is felcsapok legott — — —
Hej nem! de még sem — kissé drága tréfa,
Furfangos — olcsó — eszmém támadott:
Kérvényt irok legfelsőbb forumokba,
(Okom tán sorját jobbra döntheti)
Ha kell huszár, úgy hát az állam adna
Kevésbé czifra, szép ruhát neki!

Aztán betérek minden nénikémhez,
(Pedig nem ám a legdicsőbb dolog!)
És kedvemért mindannyi reggel, estve
„Örök békéért“ esdekelní fog . . .
S ha majd e békét így megadja isten:
Úgy nincs szükség a szép huszárra sem,
S ha abból is majd irnokot csinálnak,
Tán visszatér én hozzám kedvesem!

Reggel az erdőn.

Ott fent a lombon kristály harmatár,
Ég bent gyémántként égi napsugár,
S rezeg, rezeg, mint hó érzelmivel
Ábrándozásban a meleg kebel.
Ti fák, örömkönny harmat rajtatok, —
Az én szememben bánatfény ragyog;
Nap égő esőkja, szárítsd könnyemet,
S add vissza, vissza régi kedvemet!

Erdőnek csalfa, víg kakukja szól
Lakának lömbös, árnyas galyiból;
Bujdoskát játszott egykor szüntelen,
Miként szerencse s jó kedv én velem;
De régi társam egykor meglelém,
Zöld lombhonából szállva szállt felém;
S meglelnem most jó kedvem nem lehet,
Kakukmadár, add vissza kedvemet!

Te gyors evet, kis ábrándos bolond!
Nem üldöz téged semmi, semmi gond?
Honod zöld galy és pázsit bársonya,
Picziny szived boldogság otthona.
Irigy vagyok rád, kis vidám bohó;
Rövidke élted mily boldog, mi jó!
Szabad, lömbös hazádban, gyors evet,
Add vissza, vissza régi kedvemet!

Te barna kis lány, földi angyalom!
— Miénk volt egykor róna, völgy, halom,
Virágos kert és árnyas rengeteg:
Ott játszadoztunk, mint víg gyermekek.
Komoly levék, s te játszol még velem —
Játék neked hű férfi-érzelem?
Egy mennyet alkot s ront hamis szemed —
Add vissza, vissza régi kedvemet!

Az én összes filozófiám.

Küzdni minek a nagyságért?
S szerezni sok tudományt?
Átforgatni minden könyvet,
Mit száz tudós összehányt?
Szabad szemmel s nem üveggel
Kell nézni az életet —
Egy kis szóban van a nagyság, —
E kis szóban: szeretet.

Hajszolni nem kell ideált
Holmi bűvös köd között,
Melynek szétfolyt ábrázatja
Felhőárba öltözött;
Földön van, mi ideális,
Csak kell egy kis ismeret!
Csak egy szót kell tanulnotok,
Ezt az egy szót: szeretet.

Földsalakba elmerülni,
— Istenem! — azt nem szabad!
Mit tegyetek? — ha az isten
Nem adott sasszárnyakat!
Tíz bölcs mester keze alatt
Nem egy ifjú sülyedett —
Pedig egy szó mentőhorgony; —
Ez a szócska: szeretet.

S jöttök világfájdalommal —
Hát ez milyen szürke rém?!
— Mosolygok is, dalolok is —
S nem mer jönni én felém!
A vidámság ércpajzsával
Üzöm e kisértetet —
Csak egy szó kell jeligének,
Ez a kis szó: szeretet.

Minek üzni boldogságot,
A világban mindenütt?
Ha csak nyujtod felé kezéd,
Az öreg sors rája üt!
— Ha szeretet szent tüzében
Tiszta lettél, szennytelen:
Tanuld meg e rövid szócskát,
Ezt a kis szót: szerelem.

Csapodárságok.

„L'amour est un vrai recommenceur.“

Bussy-Rabutin.

I.

Sohsem voltam csapodár én,
Csak egy piros kedvű gyermek,
A ki ezt a nagy világot
Tartja kedves tarka kertnek;
És e széles tarka kertnek
Barna kis lány a virága —
S ki szereti a kis bimbót:
Nincsen annak rosszasága!

Sohsem voltam csapodár én,
Csak egy tiszta szívű gyermek,
Ki álmában ezt a földet
Tartotta az égi mennynek —
És e mennyben lány az angyal,
Szárnyaló kedv, kedély szárnya —
S ártatlan még az a gyermek, —
Kinek angyal tiszta álma!

Sohsem voltam csapodár én:
Csak egy dalos kedvű gyermek,
Ki ez erdős-mezős földet
Nézi árnyas, lombos helynek;

Lány a madár e ligetben,
A ki mindent dallal éltet —
S romlatlan a szive annak,
Kinek madárdal az élet!

Sohsem voltam csapodár én,
Sőt benézek bibliába . . .
Csak nem értem — hogy lehet ez?
— Keresem bent, de hiába:
Keresgélem ezt a mondást:
„Boldogok mind, kik szeretnek“
— S kik szent könyvben buvárkodnak,
Rossz emberek nem lehetnek.

II.

Ne vessétek a szememre,
Hogy szerelmes lettem újra —
Régi érzés himes porát
Könnyen egy új csók lefújja.

Emberi szív nem rideg kő,
Nem csak olyan szikla, márvány:
Kép beléje nincs bevésve,
Támadhat bent új akárhány.

Az én szívem oly folyóvíz,
Melynek tükre sima, tiszta,
És a ki jól belepillant:
Annak képét adja vissza.

Országokban váltakoznak
A királyok egyre-másra,
Ez már a vén történetnek
Rendes, helyes jó folyása . . .

Ország a szív — kicsiny ország,
Ezer érzés kicsiny népe —
Hát a hűtlen volt-királyné
Helyébe más mért ne lépne?

Sirva vigadás.

„Te meg cigány, húzd rá, majd kifizetem;
De úgy húzd, hogy megrepedjen a szívem,
Repedjen meg örömébe, bújába' . . .
Igy vigad a magyar ember, hijába!

Petőfi.

Tudjátok, mért lök össze-vissza
Sok század óta annyi nép?!
És I szárnyaló sastollainkból
A drága szomszéd mire tép?!
Ha vigadunk is: sirva teszszük —
Tehát sirásra légyen ok . . .
Hát hadd vigadjam sirva, sirva,
Hiába, csak magyar vagyok!

Csak tiszta bor kell a pohárba,
Mert tiszta minden érzetünk:
Ha tiszta bornak lángja éget,
Könnyünkkel rajt enyhíthetünk;
Mert megszakadna honfi lelkem,
Ha kedv között nem sirhatok:
Gyűlölség lesz könnyünk a borban,
Hiába, én magyar vagyok!

Hisz szép hazám, nagy istenünk is
Folyamkönnnyel teremte meg,
S minden magyarnak születéskor
A könny szemében ott remeg;
E tiszta könnyben honszerelme
És honfibúja ott ragyog:
Izsom barátim! — sirva, sirva . . .
Hiába, én magyar vagyok!

Töröld e könnyt, töröld le mégis,
Ki ránk hozott ezernyi bajt:
Ne lásson ily kis gyémántcseppet,
Csak halljon szörnyű gúnykaczajt:
Azt hinné még, nem csak megfogytunk,
De megtörének századok —
Pedig hát téved, istenemre!
Én mindig még magyar vagyok!

S ti drágaságunk, kedvesink ti,
Kikért munkát, halált birunk,
Tán fáj e sok picziny sziveknek,
Ha néha így nagyot sirunk;
Óh jőjjetek magyar dalokkal,
S tán homlokom derülni fog:
Még boldog is mernék tán lenni,
Hisz én is még ember vagyok!

Igen! nevessünk, czimboráim,
Bár nem születünk erre mi —
Kár volna mégis mostanában
Mosolygást is felejteni!
Talán ez áldó hő mosolytól
Borult egünk is felragyog —
Mosolygok úgy hát szívszakadtig,
Hisz én magyar, magyar vagyok!

Hogy hívjalak?

„Édes kis virágom . . .“
Nem! — virág elhervad,
Hogyha leszakasztják,
Vagy nem száll rá harmat.

„Drága gyöngyöm, kincsem . . .“
Értéktelen holmi —
De meg el is szokták
Nem egyszer rabolni,

„Édes kis madaram . . .“
— Vidáman csicsergő;
De madárnak őszszel
Puszta lesz az erdő.

Mondjam „csillagomnak“?
— A csillag lehullhat,
Vagy reá a felhő
Sötéten borulhat.

„Kis angyalom, szentem . . .!“
Tudnálak tisztelni —
S csupa tiszteletből
Nem merlek szeretni!

Hivlak „szerető“-nek —
E névben van minden,
E névben van benne,
Hogy Te szeretsz engem!

Egyedül.

Megállt a vén óra; ha menne, is késne;
Talán szebb napokban indul ketyegésre —
Pedig hát szeretnék, ha százat fordulna:
Minden egy perczével néhány nap kimulna!

Méri föl és alá szobáját a gazda —
A kabát is csak úgy áll rája akasztva;
Pedig huszárkorban róla szóbeszéd lett:
,Hogy büszke a tükör, melybe bele nézett.'

Meghúzva áll a kard, a kuczkóban csendben,
A mente lelökve agglegényes rendben,
Feslik, hisz úgy sem kell többé hódítnia . . .
Egy vén pók sző rajta: sic transit gloria . . .

Még az anyának is pókhálós a képe —
Szegény jó asszony a rámából kilépne,
Hogy úgy rendbe szedje, a mi összhangot bont,
Alkosson barlangból paradicsom-otthont.

Mert áldott munkája apró női kéznek —
E kis gyöngye ujjak mindent megigéznek,
Úgy hat minden bűvös alkotásuk bája:
Mintha verőfény süt kikeleti tájra.

Ez jut tán eszébe a gazdának éppen —
Fiókjához siet, kirántja sebtében;
Szigorú nézése merengéssé válik
Egy kis leányarcot szemlélget sokáig.

Oda tartja párszor halvány gyertyapirba,
Aztán visszarakja a selymes papirba,
Hozzá göngyölget egy másik őrzött kincset:
Elszáradt jáczintot, a mit még ő hintett.

S míg az ajka fordul keservetes gunyra,
Fátyolozott szemét lassacskán behunyja,
Hogy így uralkodjék méltatlan siráson,
Avagy hogy az édes multból többet lásson . . .

Az ablakhoz ugrik, lázasan kitárja,
Hüvös hópelyhet szór futó szél arczára,
Lehelletét tartja — — mintha nagyra lesne —
Aztán elmormogja: „Hej Szilveszter este!”

Szemközt ma másodszor ég a karácsonyfa,
Könnyű aranyfüsttel van ága befonva,
A ki csak ezt a fát, s boldogságát nézi:
Szinte a kis istent hajlokában érzi.

Valahol meg éppen a muzsika szólal:
Kisérnek czimborát friss Rákóczy-szóval . . .
Csak ne donognának — mert aludni vágyom,
Az unalmas újév ébren lel az ágyon . . .

Száz kicsiny gyertyának milyen ragyogása!
Az enyém majd elhal . . . hitvány pislogása —
— Ej de mit is nézek! rossz teám is kihül —
Igyuk meg hát hamar — egyedül . . . egyedül . . .

Áprilisok.

Csak furcsa ez a jó április-ég,
Alig két percze — napsugárban ég;
S hogyan kacsint e kedves csalfa nap:
Befátyolozza már is ködkalap.

Ni itt jó ép' az én kicsiny napom . . .
Jó reggelt édes, kedves angyalom!
Karomba jer — s repülve érkezett,
Csókkal kezdé s dallal végezett.

Pacsirtaszó lesz holnap hajnalon —
Dehogy! — mogorva lett kis angyalom;
A reggelimhez czukrot sem adott —
No mondja csak, tüskékről álmadott?!

Délben virágít sem öntözte meg,
Ha pillant csak: a czirmos is remeg;
S a szegfű, rózsza mind halkán susog:
,Kedves kis gazdám, hát ez mily dolog?!‘

Hát délután! — szegény jó zongora!
Csakhogy nem izzad — oly nehéz sora —
Minek varrtam nyakamba ezt a bajt?
— Kicsiny csodám nem ábrándozna rajt!

S estére kellett csak jót hallanom:
„Jó kedvem van, mint első bálomon!“
S felköszönté első tánczosát —
A bor kidőlt a bársony széken át . . .

(E széken még a dédapám pipált, —
S taplóval rajt lyukat sohsem csinált)
Hát feljajdított most e vén keret —
Ő meg susog: „Egy széket jobb szeret!“

S kilejt az apró durezás forma ám!
És azt hiszik, hogy hátra néz talán?
Ha így játsznék ő egyszer szinpadon:
Az első csokrot önmagam adom!

De így?! — hej! haj! kis szép áprilisom,
A naptárt néha én is olvasom:
Az éghatár piroslik arra lent,
Én úgy hiszem, hideg vihart jelent!

Az ablakon ha megzördül e szél,
Már rendesen ily dolgokat beszél:
„Hideg vagyok bár, — a napot hozom:“
No jó, — én addig begombolkozom!

A szerelem.

Mennyi dalt zeng szerelem!

Bánatot, vidámat —

Mint vitzükrén buborék,

Annyi szép dal támad,

Mint harmat rezgő fűvön,

Tavaszi sugáron —

Mint zsongó kicsiny bogár,

Illatozó nyáron.

S hiszitek: ez szerelem?

— Csak kedély szeszélye —

Csillanó ködpára csak,

Ellebeg kis szélre;

Hervatag virágkehely:

Napsókra kicsattan;

Hamis csillag ez csupán:

Szerteszéjjel pattan.

Ha az ifjú halovány,
Mint ősz napvilága,
S érzelegve hajladoz,
Mint a bús fűz ága —
Azt hiszitek: szerelem?
De szomorú volna!
Unalomból teszi csak,
Mert nincs egyéb dolga.

Ha kis lánynál vége nincs
„Virágvallatásnak“,
S elnevezi napjait
„Liliomhullásnak“ —
Azt hiszitek: szerelem?
— Valami ily fajta —
Ez a hosszú ruha csak:
Át kell esni rajta.

Nem nyílik a szerelem
Minden határszélen; —
El van rejtve, mint arany
Lent a bányamélyen.
Száz virágos szava nincs,
S méla pillantása —
Drágakőnek rejtve is
Meg van csillogása.

Férfi ne felejtse el,
Hogy ő büszke férfi,
Kinek méltón küzdve kell
Legszebb czélt elérni;
Es a lány is érti majd,
Mennyi szent kötelme —
Tudva, hogy „nő“ mit jelent,
S mit jelent „szerelme“!

Verőfényes ősz.

Rámosolyg az őszikére
Lombos ága vén sudárnak:
„Ej te balga kis virágszál
Mért mondod, hogy vége nyárnak!?”

Szürke ólomég helyett még
Tiszta fényű csillagéjjel —
S reggel a fényt harmatárban
Tarka lepke iszsza kéjjel.

S ott az erdő sűrű lombbal,
Még üdébb most tiszta zöldje,
Egy-két sárga kis levélke
Napmelegtől hullt a földre!

Száz csicsergő hűs karomban
Most magát még otthon érzi:
Azt csicsergi, azt dalolja:
„Nem kell néki útra nézni!”

„Hát a tarló pusztasága?
Ring kalász rajt játszi szélre?
Mindez itt a természetnek
Elmulékony vig szeszélye!

Hát a napfény bágyadása?
— Gyöngesége látszik rajta —
Mint a megtört ősz aggastyán
Vén fejét pihenni hajtja . . .

Mint a megtört ősz aggastyán,
Tört szemét ő úgy behúnyja; —
S mért nem hallgat balga fecske
Károgásra, varjúgúnyra?!“

Igy beszélt a rét lakója,
Ősznek árva őszikéje —
S minden árnyas lomb haraggal,
S csüggedéssel néz feléje.

Vén sudárnak ágjabógját
Őszi szél ép' összerázza,
Ága recscsen, lombja zizzen,
Recscsen félve, zizzen fázva . .

Érzi, érzi s hinni nem tud —

Hogy csak itt az ősz, a régi —
Hinni nem tud, mert csalódni
Tudja isten, édes néki!

Hát a szív is szinte ilyen:

Hogy mind ábránd, tudja, látja...
S nem hisz, bárha megrepedne —
Csak csalódni: ez a vágya!

Érezni, nem érezni?

Én tudok érzeni végtelenül,
Akárha napom szép kedvre derül,
Akár beborul kék életem,
És nem sűt a napfény jó melegen.

Egykor úgy áldtam istenemet,
Mért hogy adott dobogó kebelet,
Mely könnyű vidám, mint égi madár,
Majd ver habokat, mint tengeri ár.

Most látom, erősebb sziklakebel,
Mit fájdalom, érzés nem ragad el —
Mert bárha a kedvre sohse' derül,
Nem fáj azután oly végtelenül!

Turin.

I.

A fecske messze enyhe délre száll,
S ha visszatér, otthon tavaszt talál:
Mi messze délre hozzád elmegyünk.
Hogy szép hazádba uj tavaszt vigyünk!

Hozzád megyünk, honunk ősz bajnoka,
Miként sivár homok zarándoka,
Ki szent helyen merít igaz hitet:
Keblünkbe zárjuk szent eszméidet.

S ha majd a külföld hantja eltakar;
Ha elzajog bús fájdalom-vihar,
Szent hamvaiddból, mint phönixmadár
Ébredve száll a tiszta eszme-ár.

Mit elrabolt hatalmas nyers-erő
És árulóbűn, szent eget verő, —
Bár zúgva törjön ránk egész világ,
Kivivjük azt mi, elszánt unokák!

Mi álmaidban még előtted áll,
Miért oly sokszor hőn imádkozál,
Miért sir annyi honfi hő szeme:
Megadja azt még néped istene!

Hozzád vezérel honfiszereget,
Kérünk tőled szent égi ihletet:
Kossuth Lajos, te édes jó apánk,
Óh add, óh add áldásodat reánk!

(St. Gotthard, Svájez.)

II.

1892.

Omol tovább a századoknak árja,
Omol tovább, előre végtelen, —
S a nemzet hisz, derült jövőre várva,
S előtte áll rideg sovány jelen.
Várjuk jelenben, gyáván, tétlenül:
Szebb nap magától majdan ránk derül;
Jó honfi mostan tétlen nem lehet,
„Gyujt régi fénynél uj szövétneket!“ *)

S a régi fény? — az nincsen még kialva,
Szent lángja fennen, égetőn lobog,
De csakhamar halványul és kihalna,
Ha nem szíjtátok honfibajnokok!
Kik azt a szent, dicső tüzet rakák,
Azoknak sirján zöldel ciprus ág;
Ki most derék, az multat nem feled:
„Gyujt régi fénynél uj szövétneket!“

*) Garay.

Ott lent a nyájak zöld kövér tanyája,
Mostan csak csöndes, néma békehon;
A végsugár szent fényt ragyog le rája
S bibort hint szét arany kalászon.
E csöndes róna régi harezi tér,
E biborszín kiömlött honfi vér,
E fényt, magyar, — e fényt kell értened:
„Gyujts régi fénynél uj szövétneket!“

Egy márványemlék áll a puszta téren,
Piros bimbóval dúsan fonva át,
Akár vér volna a piros füzéren,
A hajnal von köréje glóriát.
A vértanúk e téren nyugszanak:
És intnek minden tétlen honfinak:
„Tégy a mienknél még szebb tetteket!
Gyujts régi fénynél uj szövétneket!“

E régi fény még mindent átsugároz,
A tett hírét el, messze hallani,
Nyugatra száll az, idegen határhoz:
Füstölgnek még Negyvennyolcz romjai.
S a külföld bámul, mintha szólana:
„Alszol testvérföld, árva nép hona?
Karunkba jer — de tenni kell neked:
Gyújts régi fénynél uj szövétneket!“

— Egy honfi él a külföldnek virányán,
Egy agg, kit sorsa messze üldözött;

Könnyezve néz végig szegény hazáján,
S imáz a szent, galambósz számüzött.
Mint fénynapoknak élőszobra áll,
Kitől megrettent a rideg halál, —
És áldva inti ezt a nemzetet:
„Gyujts régi fénynél uj szövétneket!”

(Via dei Mille.)

III.

1893.

A bánatoktól görnyedő a válla,
A virrasztástól könnyezik szeme,
Tettekben őszült fürte és szakála,
A népszabadság: hősi érdeme;
Az élte majd egy tettelteljes század,
S mindig honához hű volt szívverése:
Most már honáért még csupán imázhat —
Jó Istenünk! nézz ennyi szenvedésre!

Ragyoghat künt e napsugárú elme,
Mi itthon gyöngé fényt kapunk csupán;
Minő hálátlan népek történelme!
Mit ad jutalmul ennyi harez után!
A mór mehet — hisz megtevé, mit kellett,
A sirban várhat édes ébredésre . . .
Busuljon most a Po viránya mellett —
Jó istenünk! nézz ennyi szenvedésre!

Busuljon most a Po viránya mellett,
S csengjen fülébe boldog tiszta dal,
Szemlélje ott, egy más nép mint delelget,
Mint játszik hajnal hó sugárral . . .
Tekintsen át egy messze, messze tájra,
Hol átvilágol hóbércz tündöklése, —
S szabadságot lehell rónák viránya . . .
Jó istenünk! nézz ennyi szenvedésre!

Busuljon ott a Po viránya mellett,
Csak nézze, nézze a vidám folyót, —
Hullámos árja zúgva hömpölyögtet
Az Adriába fodrot, csillogót . . .
Az Adriába, melyről ő szólt hajdan:
„Tengerre!“ — hangzott, mint bércz reszketése,
És elfeledtük hangját annyi jajban —
Jó istenünk! nézz ennyi szenvedésre!

És hogyha most ezt elmerengve nézi,
Sirhat miattunk drága könnyeket;
Honunk e földet megtudná ígézni,
Hisz annyi bája — s boldog nem lehet!
Mert itt minálunk napfogyatkozás van,
Ki tudja, jó-e uj hajnal kelése?!
Tán győz sötétség égi bajvivásban . . .
Nagy istenünk! nézz ennyi szenvedésre!

Ki tudja, jó-e hajnal ébredezve?
Ki mondja majd meg ezt a drága hirt?

A hajnalhírnök messze, tőlünk messze,
Nem látja ő már azt az égi pirt!
És várhatunk mi új pacsirtaszóra:
És várhatunk mi egy új üzenésre!
És ébredünk-e Kossuth-riadóra?
— Nagy istenünk! nézz ennyi szenvedésre!

(Via dei Mille.)

IV.

1894.

Míg a miénk lehetett vón':
Honfiszivüinktől messze maradt —
Ő akará így — áldva legyen hát,
Áldva ezerszer a szent akarat!

S visszaöleltük ím kebelünkre,
Szép honi földünk ölelte fiát;
És milliói sirva fogadták
A hazatérő földi apát . . .

S nem lehet ő a miénk már:
Csak neve és eszméje maradt —
Így legyen ez hát — isten akarta:
Áldva legyen e szent akarat!

Külföldi jajszó.

On nous a calomnié !

* * *

1. Negyvennyolecnek zord zivatarja
Lezúgott már a szegény magyarra;
A vér kiömlött, falu lángolt,
Az égen pirja átvilágolt,
A láncz kiverve, kard letörve,
Egy nép virága mind kiölve,
És messze tőlünk vitorlázva
Költőink futnak uj hazába:
Miként Kolumbus uj világot
Keresni most a szabadságot.
Nemzetünk nagy Washingtonja
Már nincsen itt szép magyar honba',
S a nemzet kisdéd, — kisdéd árva:
Az apja tőle el van zárva.

2. És Európa ha reánk nézett,
Csak egyet mondott, egyet érzett:
Lajos király ezüst korában,
Hollós Mátyás arany szakában
Nem volt ily nagy népünk hazája,
Nevének nem volt ily búbája,
Mint ép e hősi pillanatban,
Mely halálban is halhatatlan!

3. A Rajna habja, Po viránya
Csupán a szép Magyarhont szánja;
Az Apenninek gyermekének
Kossuthról szól a legszebb ének;
Az Alpeseknek szabad népe
Magyar nevet emel az égbe;
A frank biztat az uj tavaszra,
Észak rokonszenvét szavazza;
S hol annyi hó szív lánggal égett
S alkoták a testvériséget:
Ez uj-világnak tárva karja,
Ugy vár a számüzött magyarra.
„Kossuth, szabadság hű barátja“
Népek azylja ezt kiáltja.
4. És most? — hogy újra nagy szók csalnak,
Költőink is csak arról dallnak:
Csillagfény nevünk ragyogása,
Nap-ut a nemzet fényfutása;
Minden barátja a nemzetnek;
Külföldön minket hogy szeretnek!
Ez ám az üdv, ez ám a béke,
Ez „bölc“-einknek dicsősége!
5. Igen! de tudnak rólunk mindent,
Mi történik minálunk itt bent!
Tudomása a nagy világnak:
Van magyar, vagy volt talán csak! . . .
Egy távol nép a Duna mellett,

A melynek osztrák gyepelő kellett,
Mert pusztáinak vad csapatja
A kulturát eltiprathatja . . .
A dicső fajok szent missiója,
A mely műveltség magvát szórja,
El sohsem juthat biztos révbe:
„Magyar-csapásnak“ van kitéve.
S még magyar akar szabadságot?
S másra tukmál zsarnokságot!
Ennek kellne még több szabadság?!
— Hogy ez így van — örök igazság:
Hisz így vagyon nyomtatva, írva:
A tót, oláh, rácz mind megírta.
(Hisz fáj nagyon, ha sok szunyog bánt,
Milljó megölhet egy oroszlánt!)

6. No majd magunk is festünk képet, —
Mi festjük le a magyar népet,
És mert mi nem vagyunk művészek,
Kik „szépités“-sel egyre készek,
Eldobjuk azt, mi „ideális“
— Ha bármi nagy kárunkra vál is!
Lássa meg a „népek hazája“:
Miként hajt újra Áron fája,
Mit szomszédok nyesnek, vágnek,
Mert jó fájára nagyon vágynak!

(Turín.)

Bor mellett.

Öntsetek zöld dombjaimnak
Vérszín tűzlevébül,
Melynek bibor gyöngyeitől
Félhalott fölépül!
Félhalott, ki neki indult,
Ki a temetőre,
A kapunál visszafordul
S így kiált fel tőle:
Sohasem halunk meg!

Soha! — mert él, ki nem busul,
S ivónak nincs búja,
Búfelhőit viharos szél
Rózsaszinre fújja;
Gondja nyomban szerte párolg,
Mint pipája füstje,
S érzésének nincs rozsdája,
Csupán csak ezüstje.
Sohasem halunk meg!

Soha! — mert ha az ellenség
Ki is ontja vérünk,
Azért késő századokig, —
Örökkorig élünk!

Kedveseink hű szivének
Élet a verése,
Gyermekinkben, unokákban
Kelünk ébredésre . . .

Sohasem halunk meg!

Soha, — mert míg a világ áll,
Csak lesz magyar ember,
Akkor is, ha bármi bajjal
A jó isten megver:
Szereti a magyar földjét,
Mert szenvedés adta;
S azért magyar honát, nyelvét
Oda sohasem hagyja . . .

Sohasem halunk meg!

Mit beszélek, isten tudja, —
Töltsetek csak szépen,
Annyit, annyi, a hány könnyet
Sirtál magyar népem!
Nem szabad, nem, még meghalunk;
A honszeretetre!
Szüksége van tűzhelyünknek
Honfi-szóra, tette . . .

Sohasem halunk meg!

Magyar szerelem.

„... kézbe kéz és szembe szem: minálunk
Igy szokta a szerelmes . . .“

Bánk-bán.

Ki istenét jól imádja,
Nincsen annak szóimája;
Nem kell annak áldni, kérni,
A jó isten, — az megérti!

Kinek magyar lány galambja,
Nem kell szó, hogy azt kimondja:
Hogyha két szív egyet érez,
Nem jutnak a szóbeszédhez!

Tűz.

Ha a villám földre csattan,
Semmi sem gyújt föl gyorsabban —
Csak szemednek tűzsugára
Gyújt gyorsabban lelket lángra.

Ám ha villám fölgyújtotta,
A tüzet a zápor oltja . . .
Hogy ne égjen lelkem tőle:
Hulljon ajkad csókesője!

Az utcza bolondja.

Nyugvó sugaraktól ég a határ,
Visszaragyogja a zöld Dunaár;
Mélázik egy ifju a házak előtt,
S szívja magába a hűs levegőt.

S mint nézi a biboros esti napot,
Az elsuhogó üde, tarka habot,
Mintha epedne birhatlan után,
A fájdalom ül bús arczatán.

Majd nézeget egyre óvatosan,
Tört szeme csillog bánatosan; —
Mint a muló őz, fájva tekint,
Tört szeme vallja a szívbeli kint.

Bánata, búja az égbe kiált,
Ruhája lerongyolt, — fürte zilált;
És merre kalapja? — lehordta a szél . . .
De hallga! — mit is mond? — magába' beszél:

„Azt mondja hab-ár, ha ragyog:
Én a ti földetek könnye vagyok!
— Mint én — ugy a föld is árva tehát:
Siratja a kincsét — napsugarát . . .“

Ablakba' virág, üde, illatozó,
Illattal együtt kiszáll zeneszó;
Egy barna leányka csicsergi a dalt,
Mit ajkira ifjú lelke sugalt.

Hozzá a legény mosolyogva simúl:
Jár a nyirettyü, kipendül a húr; —
A dalteli, illatos ablak alatt
Az utczai kóbor ifjú halad.

A mint a fülét zeneszó üti meg,
A teste, a lelke szinte remeg;
Elnémul az ajkin a zagyva beszéd,
Megáll s a füléhez tartja kezét.

Sötét szeme csillan, az arcza derül,
Egy perczre szabad bilincseitül . . .
De mint fedi felleg ősz sugarát,
Úgy tör mosolyán is a fájdalom át.

„Előre! dalolj, kis énekesem,
Más dallamot újra, — nem ezt keresem;
Fájót, rezegőt, — ne ezt a vigat,
Mert a szívem csak sirva vigad . . .

Elmondtam a dal barátainak:
Az élet is egy melódia csak . . .
Édesek éltetek árjai most —
ZengjeteK értem is egy viharost!

Egy viharost is zengjetelek el:
Mert nekem éltem dallama kell!
— Ej de hiába, nem ezt keresem, —
Mást! ujra, csak ujra, kis énekesem!

Áldozatkészség.

Kivánj akármit is tőlem:
Egy szavadra megteszem;
A mit ember megtehet csak,
Kivánd s legott megleszen.

Mit a régi lovag megtett,
Ha kívánta szép leány,
Én örömmel egy szavadra
Legott végre hajtanám.

Tudod, mit kérj?! — esdve kérlek,
Tanácsomat meg ne vesd —
Mondd: „Csókolj meg!” — egy kérést sem
Teszek meg ily örömet!

Gyermeköröm.

Minden gyermek örül karácsonyra,
Hogyha ég az üde karácsonyfa;
Boldogan fut a karsú sudárhoz,
Melyről száz láng kedves fényt sugároz;
És keresi vágyó nyalánk ajka
Örömmel az édességet rajta.

Karácsonyfám — nekem bizony nincsen;
De van barna kis galambom, kincsem:
Ha rá nézek karsú termetére,
Hangosabb lesz a szívem verése;
Minden tűzláng ott ragyog szemében,
S ajkán terem minden édességem!

A sivatag vad fiai . . .

A sivatag vad fiai
Csak csillagot imádnak;
S miért hódol egyszerű szív
Az égbolt csillagának?

A természet tanítja ezt,
A déli nap bűbája,
Kis csillagok százezrei,
A puszta éjszakája.

A sivatag vad fiai,
Kik csillagot imádnak,
Áldoznak dalt hűs éjjelen
Az égbolt csillagának.

Őket a hit tanítja meg
Az áldozat dalára —
Hisz dalt rezeget s költészetet
Az ég ezüst sugára.

Imádok itt és áldozom
E tiszta hitre térve,
Ha csillagos hűs éjszakán
Kilépek rónatérre . . .

A természet tanítja ezt, . . .
Bogárszemek bűbája,
A csillag itt kis angyalom
Szemének éjszakája.

Az áldozat magyar dalom,
Mely messze cseng az éjbe,
Tanyákon át szellő viszi
Kis angyalom elébe!

Első szerelmem.

„La poesia non muore.“

Bernardino Zendrini.

Egy szürkülő november este —

Már úgy hozá idők sora:

Betelt parányi ember-éltem

Ábrándos szép aranykora.

A rög fagyos, az ég ködös volt,

Pár itt feledt galy zuzmarás —

S nem hirdeté még estipír sem,

Hogy lesz még egy föltámadás.

A föld, a jó föld pár virágát,

Mit meghagyott az éji dér —

A kertnek adta, mind a kertnek,

Hová szegény, gazdag betér.

A föld, a jó föld összerezdült,

Mint néha a szorult kebel,

A melynek omló könnye nincsen,

Hogy bánatát úgy sirja el.

Tizenhétéves lettem akkor . . .

Hogy sirtam és nevettem én!

Mint a kinek halottja nincsen,

És búja sincs e földtekén —

Csodás e kedv, mit egy csapással

Az ifjúság a szívbe olt:

Örömnek fáj, keservnek édes:

A szív első szerelme volt.

A jobb kezével vert az élet,
A ballal meg czirógatott:
Igaz, hogy jobbja jó erős volt,
De balja nyujtott balzsamot.
Szerettem is, gyűlöltem is már,
— Egy vész is majdnem elsodort —
A jó — e csepp, a rossz — e tenger
E tűzben bennem mind kiforrt.

Volt óra is, mely istenemre! —
Egynéhány évet is megért,
De telhetetlen vágyva, küzdve
Törtettem „birhatatlanért.“
Ha férfivá tett már az isten,
Egy czélt letűnni nem hagyok!
S mivel magyarrá tett egy áldás,
Nem mondom: „méltó nem vagyok.“

Kemény legény maradtam egyre,
A sors üllőre is tehet,
Belőlem csak ki nem kovácsol
Megrögzött szép reményeket.
Egy eszme van, mely bésugároz,
Mint hajnal, mely most ébredez,
Hasonlít égi lángsugárhoz:
A szív első szerelme ez!

Egy szürkülő november este
Fog jönni majd idők után,

Lejárt megint egy kis kerék is,
S e szót „enyém“ elmondhatám . . .
Elmondhatám?! — ki tudja ezt most?!
— Ha ezt előre érzénem,
Megölne tán a boldogságban
E röpke szó: „enyém . . . enyém!“

Egy fecskefészek kis lakói
Kijönnek tán majd én felém,
S behintik ők kedvencz virággal
A tért, hol ágyam meglelém.
És keltegetnek, keltegetnek,
Mind könnyet, csókot is leküld —
Nekem nines több hajnalhasadta —
A porladó szív rég kihült.

Nem hült ki, nem, — csak ébren alszik,
Csak vár, míg Ő is kelteget —
Léptétől rezg a hon göröngye,
S novemberből lesz kikelet:
Kit élve meg nem ád az isten,
Birhatlanom, most itt ne hagyj!
Függetlensége szép hazámnak,
E szív első szerelme vagy!

(Születésem napján.)

A pálmafa és a rózsa.

Ring a homokban a tiszta habár,
Fénynyel ezüstözi déli sugár.

Száll a vitorla a tengeren át:
Messze keresni a régi hazát.

„Lenge vitorla, merre? hová?”
Parton a pálmafa nézi soká . . .

Messze hazája, ott valahol . . .
Bágyad a lombja, földre hajol.

S szívja, beszívja az esteli pirt —
Hoz neki ez tán balzsamos írt.

Esti lehellet a hűs habokon
Búg: mit üzent a puszta-rokon:

Büszke oroslán — csöndes arab —
Sejtik azok, hogy a pálmafa rab?!

Esteli szél regélve suhan,
Habba lehull a nap pirosan . . .

„Merre rajongsz, te büszke sudár?
Szirmaim édes illata vár!

Nem csacsog arra csacska patak!
S hő homokárral lep sivatag.

Pusztai vándor tér meg alád,
Mert leveled hűs árnyhelyet ád:

Árnyt szeret ott önző utasod —
Itt sudarad kelt bámulatot.

Lelj te vigaszt hát bájjaimon —
Mind teneked fakadt e szírom!

S rózsaszínével e gyöngye kehely —
Lombkoronádra szerelme lehel.

Messze határon mást ne keress —
Pálmafa, édes, pálma, szeress!

Tiszta szerelmem irántad örök . . .“
Rózsafa bimbaja így könyörög.

S átsimul édese, törzse körül,
S szinte pirulva, csókra örül . . .

,Kedvesem, értsd borus álmaimat —
Vége! — csupán álmodni szabad!

Árva valék ott — s vágy ide von:
Élni, virulni oldaladon . . .

S most török élttem áldozatán:
Pusztá habár — az volt a hazám!

S a rózsaszíromra harmat omolt:
A pálmafa harmatkönnyüje volt . . .

A csillagos ég sugára kigyúl,
S rájuk a ködnek fátyla borul.

*

Szép deli lányért — bár eget ád,
Senki se hagyja drága honát!

Lányt, sok ezért lel a nyalka legény, —
Csak haza egy van a föld kerekén!

(Miramare.)

Mentegetődzés.

Ne mondjatok hálátlannak,
Mert külföldre járok —
S nem lát engem sem a róna,
Sem a zöld Kárpátok.

Tanulnunk kell, hogy lesz nagygyá
Más országok népe,
Hogy majd önnön szárnyaival
Szálljunk mi fölébe!

Tanulni kell a magyarnak
Idegen hazákban:
Ottan, a hol kényuralom
S ott, hol szabadság van!

Azért, hogy azt megutáljuk,
Árnyát is kiölve —
Ennek pedig minden magvát
Vigyük honi földbe!

(Zermatt)

Montblanc.*

Ki mondja „köztársaságnak
Nincs hatalmas monarchája!“?
Ottan van a frank hazának
Felséges nagy jégkirálya.

Ott a szép respublikának
Van igazi nagy „felsége“ —
Melynek méltó szent nagysága
Felragyog a magas égre!

* A Montblanc legmagasabb ormát „Monarch“-nak hívják.

Bámulják e nagy monarchát —
S zsarnokságtól sohsem félnek:
Mert örökké változatlan,
S nyoma nincsen rajt szeszélynek!

„Lenni kell egy hatalomnak!“
Homlokára ez van írva,
Hajnalkor a gyémántormon,
Este rózsás felhőpirba . . .

Ilyen király — istenemre! —
Itt a földön isten képe,
Jertek népek, jertek hozzá,
Mind boruljunk itt elébe!

Meghajolni jertek, jertek!
Tömjénezni — de csak néki!
Más urakért lelkem nem tud
Lelkesülni, küzdni, égni . . .

Mert hiszen ő fejedelmibb,
Mind kiknek itt áldozának —
Bárcsak ilyen monarchája
Volna minden szép országnak!

(Passo di St. Théodul.)

Svájcban.

Boldog honban: Svájcban jártam
Hótakart tetők között,
Hol a bérczek sziklaszála
Szűz ruhába öltözött;
Hol a fenyvek elsusognak
Sok csodás, bűvös regét,
Hol hűs légben hófehérke
Hajlogatja kis fejét.

Hivő szívvel ott imádtam
Azt a nagyhatalmu lényt,
Ki adott az emberszívnek
Szabadságot: égi fényt.
Ki pap, oltár, templom nélkül
Áldja buzgó hiveit
S művével — a természettel
Milliókat megsegít.

És ha olykor rám mosolygott
Napszemével tiszta ég,
Vagy jégesúcson égő csillag:
Százszor jobb ember levék!
Úgy megéltem önmagamban,
Mint tetőn fenyősudár,
Mit be nem hord lomha porral
Eltikkasztó, szennyes ár.

Bármi boldog voltam én ott,
 Átpirosló bércz alatt,
Megmaradt e magyar szívben
 Egy-egy bántó gondolat . . .
Él e boldog és szabad nép
 Gyors Rajna s hűs Rhône között,
Házi tűzhelyt lel körében
 Minden árva számüzött.

Él e boldog és szabad nép,
 Rangra, címre mit sem ád,
Kényszerítő kart nem ismer,
 Csak hazát s istent imád;
Napkelettől napnyugatig
 Mind szabad polgár fia —
E maroknyi esodaország
 A mesés Utópia.

Hogyha látom ezt a népet
 Hűs völgyén, hóbérczein,
Megjajdul a szívem értünk,
 Jó magyar testvéreim.
Hajnalcsóknál, esti pírnál
 Egy imát imádkozám:
Isten adjon ily jövendőt
 Neked is, magyar hazám!

(Grindelwald)

Havasok és rónák.

Helvétia boldog ország,
Sehol sincsen néki párja:
Jöhet ott nagyképüsködve
Egész világ szuronyárja.

Nem kell ottan várerősség,
Tornyos, réses bástya nem kell,
Körülrakta az úristen
Egetverő védkövekkel.

Nem kell ottan czifra ezred,
Mely parancsra megy halálnak, —
Egyszerű szép, zord mezükben
Fenyvesek sorfalat állnak.

Nem zúg ott az ágyúdörgés
Szembeszálló hadseregre:
Hangos „megállj“-t parancsolhat
Fénylő bérczek görgetegje.

Sötét erők utját állja
Lobogóján a keresztje, —
S keresztet rak a vállára,
A ki ott a bajt szerezte.

Józan ész a várparancsnok
Ebben a nagy szikla-várban,
Polgárt megvéd maga ellen —
Menydörgés közt s napsugárban.

Ki vágnék hóezüstjére?!
— Vágnak kalász aranyára:
Az aranynak mindenütt csak
Szebb a fénye, több az ára.

Magyar alföld szép kalásza
Nem egy urnak nagyon kellne,
Magyar róna bűvös bája
Soknak első szép szerelme.

Pusztáján a magyar ember
Olyan árva, mint tanyája;
Áll ott, akár gémeskutja,
Jég, fagy, szélvész általjárja . . .

Nincsen itt véd — csak melenget
Szívben egy láng, mint a szalma . . .
Egy lehet csak kardunk, pajzsunk:
Magyar szívünk önbizalma!

(Pontresina.)

Az olasz határon.

Ködárban fürdik szétszakított szikla,
És végig néz a többi száz tetőn;
A nap csókot hint sárga ormaikra,
Az éjszakából fény hazája lőn.
A messze bérczek vérszín pirkadása
Átéig az égnek szürke harmatán —
A végső csillag vár leporlásra,
A hajnal győz az égi nagy csatán!

S ez éji csillag zöldelő egében
Behunyja végre megszakadt szemét;
Hógörgeteg lent titkos völgy ölében
Morogva alkot tompa gyászzenét.
Szabadságot hoz hajnal hűs szellője,
— A lelkem érzi áldó áramát —
Egy délibábos honba hírt felőle
Visz messze szép olasz határon át.

Csitt! csitt! fékezd meg apró dobbanásid,
Te földi kis szív itt a balfelen!
A csönd az úr — ne bántsa őt ma más itt:
Fensége szent, hatalma végtelen.
Ne reszkess ajkam, halkán fuldokolva, —
Szoborrá tőn e hajnalébredés —
Szélsuttogás is hátha vétek volna?
S egy földi szó — az meg szentségtörés!

Mit érzesz lelkem? — az hevítne által,
Imádásnak mit mond a szentírás?
Sasérzet ez — szabadság-szárnyalással?
Vagy néma szóval hő imádkozás?!
Mely istenünknek kék eget eléri:
Madar szeretnék lenni, őshegyek!
S csak az bánt, hogy még vissza kell ma térni,
Hogy újra ember és parány legyek!

De hallga! mit hoz völgyi szellő árja?
Szerelmi dal, bűbájos és üde —
Csak sas jár erre, nem dalos madárka!
A völgy szerelme nem való ide!
— Egy lányka zeng a sziklasír tövében...
És nékem szűk lesz itt e tiszta lég —
Kapaszkodom — szégyenlem reszketésem;
De újra ember és parány levék!

(Tre Cime di Lavaredo.)

Haza mennék.

„Nagy-Abonyban csak két torony látszik,
Majlandban meg harminczkettő látszik;
Inkább nézem az abonyi kettőt,
Mint Majlandban azt a harminczkettőt.“

Régi katona nóta.

Napkeleti éghatáron
Sárga füstben száll a pára,
S szerteporlad aranyköddé
Ébredező napsugárra;
Honnan a nagy emberiség
Életforrás napját kapja,
Arra, arra napkeletre
Van hazám is, lelkem napja.

Nagy világ de szép, de nagy vagy —
Népmilliók hogy szeretnek!
A mindenség édes apja
Tán mosolygva teremtett meg!
S hogyha földemről lemondva
Rajtad király is lehetnék —
Inkább járnék koldusmezben,
De csak haza, haza mennék!

Es szeretnék élni, élni
Bármilyen búbán, szenvedésben,
S lelkesülni, dolgoztatni
Egy nagy, áldó törekvésen:

Hogy mit isten szent kezei
Szépet és jót megadának:
Evvél a két emberkézzel
Hazahordjam kis hazámnak!

Nagy hatalmát tengereknek,
Mit viharok meg nem tépnek,
Rónaságok tengerkincsét,
Szabadságát bérczi népnek, —
Tiszta égi boldogságot,
Mit nem ás le titkos akna:
Mind csak olyat hoznék, minek
Nincsen árnya, nincs salakja!

Ez az eszmém, ez a vágyam,
Akármerre éljek, járjak,
Egy a szavam, üzenésem,
Gyors felhőnek, gyors madárnak:
Ha megy arra, mondja otthon:
Hogy magyar az én szívem még —
S bármit élek, bármit adnak:
Mindig haza — haza mennék!

(Ampezzo)

Ismerősök.

„Wahlverwandschaft.“

Jó estét! szép sötét barátim,
Titokzatos zord fenyvesek:
Köszöntlek évek mulva újra,
Sudárfenyők, ti kedvesek!
Csöndben susogtok néma honban,
Hová mohos kőszikla zárt,
Hová irigy göröngyös orma
Be nem bocsát egy napsugárt.

Csak mintha néha nyári este
E köszív is hevülne át:
Ködös fejről rátok osztja
Aranyból szőtt színfátyolát;
Megtartá mind hűs hólének
Az átpirosló nap hevét —
A bérczi pír hideg sugárát, —
Azt bőkezűn ragyogja szét.

Jó estét, szép sötét barátim!
A lét hasonló sorsa ért —
Legyünk tehát mi jó viszonyban
Egyforma sorsunk kedveért:
Énnékem is napfény sugárzott,
Melegjét ám felfogta más —
S nem egy reményem sorsa ez volt:
Az esti pírban elhalás.

Testvéreim, keresztés galytok
Szép zöldelőn hogyan kihajt,
S egy pár vidám tollas csicsergő
Kis fészket is talála rajt!
Hintázva száll a túlevélre
Búbos kis párja oldalán, —
S csacsogva szinte felnevetnek
Egymás enyelgő fris dalán.

Ti édes, kedves ismerősök
Keresztes ágú fenyvesek!
Mi csak megállunk megtöretlen
Bár napjaink keservesek.
Egyforma külsőnk: zord ridegség,
És búskomorság jellemünk —
Azt hinnék még: isten kegyéből
Mi jó kedvet sem ismerünk!

Pedig zöldeltek télre, nyárra,
Hisz jól áll a havas keret!
Én is reménylek nyakra-főre,
Míg őszben látom fürtemet . . .
Otthont adtok dalos madárnak,
Bár külsőtök hideg-rideg —
Dalos madárt szívemre zárni
Van bennem is még szívmeleg!

Muzsikaszónál.

I.

Nem misés pap a cigány,
Nem ima nótája,
De talán az úristen
Mégis hallgat rája, —
Minden húrnak hangja ez:
Isten áldjon, ha szeretsz!

Nem vagyok én szent ember,
Hej! ki tagadhatja?!
De talán a nótát is
Az ég meghallgatja, —
Hiszen egyre azt kérem:
Adjon isten énnékem!

II.

Huzd rá, huzd rá vén cigány,
Ne törődj a szerrel,
Találkozzam tánc között
A vén Szilveszterrel, —
Az öreg is lejti majd,
Ha ránéz kedvemre —
S megifjodik, ha tekint
Barna kedvesemre!

Huzd rá, huzd rá vén cigány,
Ne törődj a bérrel,
Találjon itt táncz között
A fekete éjjel!
Rózsás lesz az éjszaka
Piros jó kedvemtől,
S nála sötétebb szemű
Rózsás kedvesemtől!

Jégvirág az ablakon,
Fagyos ágja-bógja,
Rajta ég az uj hajnal
Pirosító csókja . . .
Még a jégvirágra is
A napfény csókot hány —
Hát virágom akkor én
Miért ne csókolnám?!

Huzd rá, huzd rá vén cigány,
Ne törődj az árral,
Találkozzam táncz között
Ujévi sugárral!
Hadd örüljön a nap is
Az én jó kedvemnek —
S nála ragyogóbb szemű
Barna kedvesemnek!

A mi első ideálunk.

Ketten voltunk jó barátok,
S mindig osztozánk,
Testvérmódra feleződött
Körte, alma, fánk.
Megszerettünk mind a ketten
Egy kicsiny leányt —
És osztoztunk, hogy egyik sem
Szenvedett hiányt.

Hát fölváltva cselekedtünk:
Verset irtam én;
A pajtás meg elszavalta
A kert közepén.
A „jó reggelt“ én kívántam,
Ő „jó éjt“ kívánt;
Szép szemeit meg nézhettük
Ketten egyaránt.

Pirospöttyes kis ruhában
Sétált ő minap,
Kondor fején csipkés, tollas,
Bodros kis kalap; —
S összevesztünk: a pajtás szolt:
„Bóbitás madár!“
„Pirospöttyes kis szászsorszép —
Ez a neve már!“

S felpattantunk, hajbakaptunk,
Melyik neve szép?
Melyik kapja feleségül?
Ki kéri elébb?
S milyen néven szólítná majd
A kis aranyost,
Hogyha ebben a ruhában
Neje volna most?

Ő olvasta a lugasban
Egy hűs reggelen:
„. . . Ah, ha e sovár tünődés
Tán a szerelem! . . .“*)
Merengő volt pillantása,
Arcza fris szirom,
Selymes fehér ruhájában
Maga lilium . . .

Mindaketten rég kitudtuk,
Hogy nem néz miránk, —
S bútól holtan ketten együtt
Élőt alkotánk . . .
Lopva néztük, mi a sorsnak
Két szegény fia,
S kibékültünk egy uj néven:
„Szép Kamélia.“

*) Vörösmarty: A kis leány baja.

Évek után, újra ketten
Falunkba megyünk;
Piros pozsgás kis menyecske
Int szemközt velünk;
Édes, gödrös rózsarcza
Ragyog fris mosolyt . . .
Összenéztünk: „Forgósadtát!
Ez az Irma volt!“

Most szeretjük még csak aztán!
— Férje meghivott:
Átdidergtünk, áthibáztunk
Öt vadászatot . . .
Jaj de este! — teagőznél
Kisütött a nap:
Annyi újat csevegett ki
A „Kis esti lap“ . . .

Anyámasszony katonája.

Édes anyja nevelése
Volt a csinos barna gyermek,
Olyas, kit csak dédelgetnek,
Czirógatnak, de nem vernek;
Messzirül már lágy kalácsesal,
Édes csókkal anyja várja —
,Nem is lesz más soha ebből:
Anyámasszony katonája!‘

Fölszállítják iskolába,
Küzködik vas szorgalommal —
Minden könyve szerte foszlott,
Annyit élt a tudós lommal.
Csufolták is a pajtások —
Kellett sokat türni fájva —
Verekedett is napszámba
„Anyámasszony katonája.“

Csákó, mente, csörrenő kard, . . .
Sarkantyús a csizma sarka —
Akár mostan szedték volna
Ládikából, olyan nyalka . . .
S fele század azt fogja rá,
Hogy leveté paripája —
S párbajoz is — akár díjért —
„Anyámasszony katonája.“

S kék foltokkal, kardvágással
Csak talál elismerésre —
,Borsos legény lett a talpán,
Édes anyja nevelése!'
Csak a bácsi — az hitetlen —
Legyint kézzel, ha meglátja —
,,Ha a Gönczölt is lehozza:
Anyámasszony katonája!“

,Hogy lehetne rápirítani
Erre a jó vén Tamásra?!
Verekedni csak nem lehet'
Csak ez furja egyre-másra.
— — Volt az öreg bácsikának
Egy kis karcsú Piroskája . . .
Helyén lelke, helyre nyelve,
Hatvágást mér eperszája . . .

Beállított a legényünk:
,Adja nekem Piroskáját!'
Kidőlt a vén sas csibukja,
S annyit morgott: „Terremfáját!
Öcsém . . . fiam . . . csak ember vagy!
Én áldásom adom rája . . .
Én állok ki, ha azt mondják:
Anyámasszony katonája!“

Hiszek neked!

Megbocsáss, hogy gyöngé ember
Hajlandó a kétkedésre,
S egy kis szóba beleszédül,
Bármit is súg szívverése.

Galy zizegte, gerle búgta,
Szellő messze sugta újra,
Elhallgatta szellőszótól
Hegedűknek siró hurja . . .

Szegény legény árva pusztán
Avval alszik nyári este —
S titkos ösztön szózatából
Önnön lelkem is elleste.

Mi ez ige? mi e szózat?
Száz szónak is egy a vége:
„Lány szavát kell tizedelni,
Mert hamisság mestersége.“

El kellett hát hinni nékem,
Hiszen a nagy minden mondja;
S e kis szónak: „féltekenység“
Lettem én is a bolondja.

De nem vagyok már hitetlen,
Balzsamomra ráakadtam:
„Minek ellentmond a szived,
Ne higyj olyan gondolatban!“

Az én gazdám.

Az én gazdám aranyember!
(Csak ne értse senki félre)
Csak ne mondja mendemonda,
Hogy oly Timár Mihály féle . . . *)
Felesége nincsen néki —
Sem egy, de még nem is kettő —
S nem dalolja, hogy rózsája
„Olyan, mint az aranyvessző!“

Az én gazdám aranyember,
Gazdag egy úr, adta lelke!
— Nincsen ugyan sem aranya,
Se' karámja, csűre, telke . . .
Hanem van ám nem egy vára,
Bennök él az istenadta:
— Fiatalon levegőből
Egytől-egyig maga rakta!

*) Timár Mihály Jókai „Aranyember“-e.

Az én gazdám aranyember, —
Szóllejét nem veri jég el; —
S nem cserélne senki mással
A megszerzett nyereséggel:
Kifogott a jégesőn is,
— Nem tart szőlőt: készen iszsza,
S belőle a magyar nótát
Nyereségül szerzi vissza.

Az én gazdám aranyember,
Legnagyobb az ő gyémántja:
Ha lesz neki „koronája“
Legfőbb disznek arra szánta;
Pedig ezt sem ő szerezte,
Ugy kapta az áldott lélek:
,Piros kedvét‘ isten tette
Bölcséjébe utlevélnek!

És mi nála füzetésem?
Szent Istókra! semmi — semmi!
— Hallom már a faggatást is,
Hogy lehet hát véle lenni?
Félek tőle: jól szolgálom,
Mert máskép még fölakasztna . . .
De hát így nincs semmi patvar —
— Mert én vagyok ez a gazda!!

Magyar fiúk!

Pitymallik arra napkeletre,
Pirosban ég a hóvidék, —
Az éjnek oszlik szürkületje,
A hajnalcsillag is kiég;
Hogy elpirult az ablakunkon
Hajnalcsóktól a jégvirág! —
Még egy pohár csak — értetek most:
Magyar fiúk, vig czimborák!

Nem érzitek, hogy ott e reggel
Nagy némasággal int nekünk;
Az égre festi életünket
A jóságos nagy istenünk!
Miénk e láng ez ébredéskor,
Ez őserő, e napvilág! —
Igyunk hát, hogy piros maradjon —
Magyar fiúk, jó czimborák!

Apáitokra hogyha nézek,
A multtal van szívem tele;
A gond ekéje vont barázdát,
A munkatél havazta be . . .
A munka fessen fürtöt őszre,
Hazám jövője: ifjúság!
De gondbarázda elmaradjon —
Magyar fiúk, vig czimborák!

Tudjátok, hogy mi reszket itten?
A szív, ez apró, gyöngé lak —
Mint kagylóban tengerfenéken,
— Van benne gyöngy és földsalak —
E gyöngyöt hát a napvilágra!
— Mint őseink ragyogtaták —
A bornak gyöngye is segítsen,
Magyar fiúk, hű cimborák!

Fogadjatok hát honfi-érzést,
Hűséget át egy életen —
Hej! szertezúznám ezt a kelyhet —
Ha tudnám, hogy megszeghetem:
Hogy mint e serleg — szív hasadjon,
A melyben gyöngy nincs, csak salak —
Tanúnk e pír, tanúnk e borkönny,
Magyar fiuk, jó honfiak!

Verseim.

Ez árva kis leveleket
Szórjátok bár szét a szélbe,
Elrebbennek, szerteszállnak
Eszméimet elbeszélve:
Mint az erdő sárga lombja,
Hogyha forgószél lekapja:
Regél fájó zizzenéssel,
Milyen volt a tavasz napja!

Mért daloltam? mért csacsogtam?
Hát ugy embergyöngeségbül,
Mert a szót az isten adta
A léleknek könnyebbségül;
Mind szeretlek: mért ne oszszam
Veletek meg boldogságom —
S ti szerettek: oszszatok hát
Velem is bút e világon.

Úgy-e, úgy-e házatokon
Van kis fészek eresz alján —
Belőle kis víg lakóknak
Dalbeszédét mintha hallnám . . .
Ugy-e, hogy megbocsátjátok,
Ha csicserg ez hazatérve:
Hát én mért ne csicseregnék
Elérve a hon földére?!

Leplezetlen minden egy szó
Nincsen álnok czél alatta:
Ugy kimondtam tiszta szivvel,
A hogy a jó isten adta;
Jó, őszinte volt a szándék
Nem kell nézni, mennyit adnak,
Ne mondjátok fagyos hangon,
,Nem kell, tartsd meg csak magadnak!,

És ha igen — úgy szórjátok . . .
Sárga levél jöszte, jöszte!
Szivem meleg dobbanásit
Szeretettel gyűjtöm össze;
S régi tüzem tűzbe vetem . . .
Óh nem: majd ha szivem fásul:
Elolvasom újra, sokszor
Enyhülésül, megnyugvásul!

ÁRNYÉKOK

A

SOMOGYI HOMOKRÓL.

„Mások a költészetet az égben
keresik, mi keressük azt a földön.
Máskor a költő tanította a népet,
most taníts te engem lelkem haj-
lamaitól ölelt nép!”

Jókai Mór.

Tíz év után,
ujra a puszta lakói közt.

És jönnek mind — tíz év után
Csak látni mind akar! —
Itt vagytok mind, ti kedvesim,
Kit hant még nem takar.
És mindenik reám tekint,
Pilláján könny remeg,
És szíve-szája sugja ezt:
„Az isten áldja meg!“

E lányka játszótárs vala,
Mi szép menyecske lett!
S te jó öreg, mit mond e hó
Dús göndör fürt helyett?!

Jó emberem, talán fiad
E nyalka szép gyerek?
— Te szenvedél, — hát gyemeked
Az isten áldja meg!

— A gyermek innen messze ment,
Ki tudja mit nem ért?!

Zarándok jó tíz év után:
A férfi visszatért.
Ő nem feledt, mindig szeret,
És boldog köztetek;
Érzése hű, mint ajkon itt
Egy „isten áldja meg.“

Egy mályvarózsát — egy kalászt
E földről adjatok,
Több egy kalász, mint drágakő,
Mely trónuson ragyog!
A szála ring, itt rajta még
Kis lepke szendereg — —
Enyém e föld — fűszálait
Az isten áldja meg!

Ha hű imával szent papok
Megáldnák hajlokom,
Ha minden jót szászszor kíván
A jóbarát, rokon:
Pusztába zúg el mind e szó —
Szivem meg sem rezeg —
De kell, hogy áldást hoz reám
Ez „isten áldja meg!“

Ha isten ad száz évet is:
Felednem nem szabad;
Ha tengertúl visz sorsom is:
Szerelmem itt marad.
Igaz gyöngy nékem könnyetek,
Mit sirtok jó szemek —
S halálos ágyon hallom ezt:
„Az isten áldja meg!“

A puszta temetője.

Sűrű cserjés nőtt az úti porban
Ezüstlombos karesú nyárfasorban, —
Reszketve fut kicsiny fűrj alája,
Mert a tarlón helyét nem találja;
Tarló ez már, csak buczkás határán
Hajladozik buzavirág árván —
Árván néz fel egy vad-rózsa-tőre, . . .
Ottan van a puszta temetője!

Hej! tíz éve! — kis fenyvek keresztje
Ott a szélen mily sudárt ereszte!
Hej tíz éve! — sok bús esztendőben
Szállegény lett épúgy én belőlem . . .
Mikor erre jártam utoljára,
Akkor éppen édes nóta járta;
Széles puszták jó szántóvetője
Nem gondolt a szomszéd temetőre.

— Nem gondolnak a bús sirkeresztre:
Buzát kötnek dalolva keresztbe —
Pista bácsi, a jó öreg béres
Fiatallal lát az énekléshez.
Pista bácsi — kérdém sokszor tőle —
Mire van a puszta temetője?
Hová tesznek sok embert ott mélyre?
S miért tesznek keresztet helyére?

Édes öcsém, kapu ez egy házba,
Melynek az a jó isten gazdája —
Annál pedig nincsen ám jobb gazda:
Mindenkinek van nála vigasza!
S mért a kereszt? mert hát éltin által
Kiki hord egy keresztet magával —
S ha egy szép nap örök álmot hoz rá:
Odatűzik a keresztjét hozzá!

Igy mesélte Pista bácsi nékem, —
Végig nézett aztán a vidéken —
Görbe botját leszúrta a földre
Ingujjával homlokát törölte . . .
Hej! tíz éve! — alszik ő is ottan,
Gazdájánál réges-régen ott van —
Nevet sem mond korhadó fejfája:
Szerető szív talál csupán rája.

Országutról dalt fuj át a szellő,
Játszi nóta, vig kedvet lehellő —
Mennek dallal csinos sarlós lányok:
„— Kertem alatt faragnak az ácsok“ . . .
— Csak tíz éve — hogy e dalt hallottam,
Ott a dülön, a bokornál, ottan!
Édes dajkám, hogyha jó volt kedve,
Ezt dalolta — fris virágot szedve.

Pirospöttyös picziny szászszorszépet,
Kis delikét, liliomot tépett —
Hogy vert akkor kicsiny szívem néha,
Szebb volt mindez, mint urak játéka . . .
S ő dalolta vig nótáját szászszor —
Meg is csókolt közben egyszer-másszor;
Néma lett már ő is nem sokára:
Ezer áldás, béke hűlt porára!

Itt megálljunk! — maró lesz a bánat:
Itt mondjam el legszentebb imámat:
Kis nővérem, égi angyal képe!
— — Feslő bimbónk irigy szél letépte . . .
Most már milyen tündérszép lehetne:
Elvette az isten, mert szerette! —
Csak azt kérem itt remegő hanggal:
„Könyörögj majd érettünk, kis angyal!“

Nem kell ide csinált lomb füzére:
Vadvirágból font a föld föléje;
Nem kell ide gyertya gyászsugára:
Öröklámpa esti fénybogárka;
Nem kell könnyesepp: hajnalpirkadattal
Tele sirja a föld hús harmattal;
Gyászoló nép nem kell árva sirra:
Búg rajta a vadgalamb s pacsirta!

A vén kocsis.

Megy a szekér lassan nyikorogva,
Két kiszolgált ló van belefogva;
Vén kocsisa nógatással hajtja; —
Színt játszik a rongyos dolmány rajta;
Gyalog vánszorg fujó lova mellett,
A szekéren helyből már nem tellett,
Vagy talán a lovait sajnálja?
— „Gyi te Csillag, gyi te szegény sárga!”

„Jancsi bácsi, hova megy kend, mondja?”
— „Zsákot viszek simonyi malomba” —
„Emlékszik-e, kend vitt engem erre,
Ment a hintó porfelhőket verve . . .
Jancsi bácsi a zöld vetést nézte,
Azt mondotta nékem füttyörészve:
Ifuré a virág s madárka’ . . .
„Emlékezem. Gyi te szegény sárga!”

„Zúzmarás volt fáknak száraz ága,
Piros gyöngygyé festé nap világa;
Puha hóba szánkónk nyomát véste,
Messze hangzott Csillag csengetése —
S visszatértünk csípős fagyos este:
Karácsonyfám Jancsi bácsi nyeste . .
S otthon anyám lágy kalácsal várta’ —
„Emlékezem. Gyi te szegény sárga!”

„Emlékszik-e, őszi nap volt éppen,
Könnyharmat ült mindannyunk szemében
Jó apámnak kellett messze menni,
Utra, melyről vissza nem tér senki!
Nem szerette kelmed azt az utját,
Igazítá vissza kocsirudját!
Jancsi bácsi, olyan lassan járta' . . .
„Emlékezem. Gyi te szegény sárga!“

„Emlékszik-e, tavasz napkeltével
Hogy robogott tánczos négy pejével!
Ősz bajuszát mily hegyesre fente —
Vállán lebbent szép, zsinóros mente;
Esküvőre boldog szerelemben
Kelmed vitt el angyalommal engem —
Templomajtón tisztelendőnk várta' . . .
„Emlékezem. Gyi te szegény sárga!“

„Emlékezem régi jó időre,
Emlékezem czifra esküvőre . . .
Ez a dolmány sokszor el-elmondja —
Mint én magam, oly hitvány most rongya —
Mutatja a czifra paszománt ott,
Hogy gazdája szinte gazdát váltott;
Mindkettőnket húz minden fa ága . . .
Gyi te Csillag, gyi te szegény sárga!“

„Lovaim is kiszolgáltak sorra,
Ez a rudas — amaz gyepelős jobbra —
Reszket kezem, — fáj a szemem, lássa,
Ráborul a napfogyatkozása!
Uj uramnál tört butor vén szolga,
A nyomorgás egyedüli dolga;
Jó ágy lesz majd nékem a sír árka . . .
Gyi te Csillag, gyi te lusta sárga!“

Czigánylányok.

Simonyi patakban,
Siró szavú habban
Nézegeti magát szép vadrózsa tője;
Lelankad a szára
Forró napsugárra —
Csak már érette is egyvalaki jőne!

Hervad rózsás kedve,
Nézi irigykedve:
Mosolygó pipacsnak mily piros a szirma,
Hiába, hiába,
Vérpiros szirmába
Van a szerelemnek tüzes színe írva!

Azt jobban szeretik,
Egyre tépegetik —
Gyöngyömadta lányok ingerkednek érte —
Pedig miként vágyna
Erdők vadrózsája
Barna cigánylányok szerelmes keblére.

Most az egyik szólal
Édes galambszóval:
,Büszke is lehetek ilyen szeretőre —
— Nagy az ő ereje,
Pandur nem bír vele —
S megtörik a vas is, ha vág az üllőre.

S hogy veri a vasat,
A míg ketté hasad —
Csillogó szikrája szerte sziporkázva:
Szívveréssel szeret, —
Szive majd megreped:
Mert amaz szikránál forróbb dobogása.

Ott az asztag alján,
Hogy pihentem karján:
Ezt a tallért adta sáraranyból verve —
Soha el nem vásna
Ragyogó írása —
És Mária képe vagyon rajt kiverve!

Kondor haja ében,
S fekete szemében
Csalfa mosolygása azt mondja, hogy szeret —
Somogy vármegyéért,
Minden legényéért
Nem adnám cserébe én drága kincsemet!

Majd a másik szólal
Búgó gerle-szóval:
„Büszke is lehetek ilyen szeretőre:
Nem lép ő a sárba,
Ha megy a vásárra:
A föld dobogása hirdeti előre . . .

Mintha villám járna,
Száll a paripája:
A vén csikósgazda már hiába tombol;
S túl az erdőn, nádon,
Révfalusi gáton —
Örömben, bánatban mindig én rám gondol.

Hiába, a tied
Nem ismer az hitet —
Megkeményült szive kalapácsütésnél . . .
Kanizsai végen
Az én rózsám nékem
Piros keszkenőt vett hajnalébredésnél!

Olyan deli fajta,
Nyalkább, mint a vajda . . .
Két izmos karjával hó szivére ölel;
Szép Magyarországért,
Minden nagy uráért,
Az én galambomat sohasem hagyom el!“

A harmadik szólal
Fris pacsirta-szóval:
„Büszke is lehetek ilyen szeretőre!
Rikkant hegedűje,
Sir a nyirettyűje —
Madár is az erdőn nótát tanul tőle!

Nincs tenger hulláma,
Nincs egek villáma,
A mely a szivéből engem kizavarna —
Nótája csengése
Édes esküvése:
„Ez az én szeretőm, ez a picziny barna . . .“

Bárha el nem éred,
Tiedet dicséred,
Mint ő eddig lovát valami vásáron — —
Piros kendőm sincsen,
Egyedüli kincsem:
Ez az egy vadrózsa tövistelen száron!

Nem szép az én szépem —
Csak sötét szemében
Borong úgy valami titokzatos bánat . . .
A nagy menyországért,
Minden angyaláért
Én oda nem adnám kedves violámat!“

Az első rózsája
Kiment a tanyára,
S ott veri a vasat — csakhogy deli lánynak;
És hogy és hogy is nem —
Tudja a nagy isten —
A gyors paripák is más lányhoz találhatnak.

Csak egy legény húzza,
Mintha siron huzna —
Pedig vigadó nép bokázót akarna . . .
Nem hallgat a népre,
Nem jut más eszébe:
„Ez az én szeretőm, ez a picziny barna!“

Simonyi patakban,
Siró szavú habban,
Nézegeti magát szép vadrózsa tője . . .
Szúrós seb az ára,
Tövises a szára . . .
Tíz közül kilencznek csalfa szeretője . . .

Az öreg nemzetes ur.

I.

Talpon van a háznép — asztalt hoz a Péter;
A Kati meg nézi, hogyan áll az étel:
A gyöngye-leveshez apróságot vágat,
Megkeveri néha a kapros csuszákat;
,Szegény apró malacz, no ez sem futkároz
A makkos tilosba a szomszéd határhoz!'
Sok vén billikomot kicsiszolnak sorban:
A mindenes jajgat a pinczegádorban,
Melyik áll kezéhez, nem érti ő kelme:
,Ha a mászlást hozom, a somlai kellne!'
Rózsa Laczi is jó, czimbalmot tol által;
Két rajkó segíti, kézzel, lábbal, háttal.
,Hej kend öreg béres, torkát köszörülje,
Ha nagy mondókat fuj majd beljebb kerülve,
Es ti fehér lányok, ha sor jut reátok,
A buzavirágot összeszorítsátok!
Mert máskép a jussát mindenik kikapja . . .'
Ma van az öreg ur születése napja.

II.

Száz lámpás sugára ragyogva világol —
Piros arcz, meleg szív szerelemben lángol —
Forró lehellése csókratermett ajknak,
Ablak jégvirági tőle lelankadnak . . .
A ki e kis ajknak hő igenét kérte,
Lakodalmas néppel most jöve meg érte.
Van is kézzszorítás, alig tud bemenni —
Ezt azt isten hozta — úgy kell annak lenni!
S száz pohárköszöntő forr a bor hevében:
Ezt isten megáldja — nem lehet másképen.
És hogy rágyujtanak a „ritka buzára“:
Még az öreg ur is, a nemzetes, járja, —
Átkarolja ő is édes mindenségét:
Összetöpörödött szürke feleségét . . .
Ez a télapó is lelkét visszakapja:
Ma van a lányának születése napja . . .

III.

Ablakon és ajtón sötét fenyő galyja,
Cziprus lombbal fonva az eresznek alja.
S mit a rét megtermett, mit a kert fakasztott,
Egy kép köré rakva megtalálni azt ott . . .
Az öreg nemzetes rakosgál magába,
Tipeg ide s tova, alig birja lába . . .

„Ez az ő csipkéje — ezt még ő horgolta . .
(És meg is csókolja, mintha szentkép volna)
„Ez a könyv itten meg a „Himfy szerelme“
Én adtam ő neki szerelemre kelve, —
Egy jó öreg párról de szép mesét mondnak:
Mért nem születtem én szintén Philemonnak?!
De még él a fiam! — azt hagyná el apja?!“
— Ma van a hitvese születése napja . . .

IV.

A muskátlis ágynál hármás hárs tövében
Ül a jó öreg úr ócska karos székben;
Szép szelid ősz fejét tenyerébe hajtja,
Ide s tova repked csalfa napfény rajta.
Remegő pillája könnybe van fűrösztve,
A mint egy levélkét morzsolgat ott össze . . .
Hol van édes népe — messze, messze tőle:
Ott, hol így köszöntnek: „előre! előre!“
A pápai utcán maséroznak talán —
Vagy ottan állanak öreg Buda falán . . .
Onnan jött a levél: remegve van írva,
Egy pár búcsúkönnyel tele is van sirva,
Nyalka szép fiáról olvasott bent apja . . .
Ma van a szabadság születése napja.

A mi pusztánk nótáiból.

I. Darú cigány nótája.

Czigány vagyok, cigány vagyok a pusztán,
Iszogatok, muzsikálok is aztán —
Egész puszta búbánatát, örömét
Én huzom el, azt a vonó mindenét!

Az uraság rongyos pénzzel fizet meg,
A legények rézfokossal fizetnek,
Kis menyecske, rózsaszírom, megölel,
Dalát ezért a legszebben huzom el!

Kiteszik a pajtás szürét, ha nem kell,
Túladnak a lányon könnyü lélekkel,
Csak a cigány marad mindig zöld ágon,
A míg vigság, bánat van a világon!

Lakzi, keserv meg lesz mindig: kellek én,
Muzsikálok rongyos csárda küszöbén,
Muzsikálok, — iszogatok is aztán:
Czigány vagyok, cigány vagyok a pusztán!

II. A gazda dala.

Ott születtem a Balaton alján,
Ott hordozott édes anyám karján;
Ott, a hol a zalai vidékrül
Által hozzánk hullámos domb kékül.

Már akkor is átnéztem a hegyre;
„Milyen hegy az?“ kérdezgettem egyre —
S mindenkitől csakis azt hallottam:
Édes, édes gyógyszer terem ottan.

Akkor bizony nagyon féltem tőle —
„Orvosságtól“ — nem kérek belőle!
Hej! de mostan kutyabajom nékem —
S az a gyógyszer mégis mindenségem!

III. Az öcscse dala.

Somogyságban, szép földön születtem,
Szép leányra sokszor tekingettem...
Pedig ottan hiresek a lányok:
Mint az eper, olyan picziny szájok!

Mindig néztem egy ily picziny szájra,
Olyan csodás, vonzó volt bűbája...
Kérdezgettem: „Mért oly piros ajka?“
„Édes, édes gyógyszer terem rajta!“

Akkor bizony nagyon féltem tőle —
„Orvosságtól“ — nem kérek belőle!
Hej! de mostan az a betegségem,
Hogy csak mindig e gyógyszer kell nékem!

IV. Az én nótám.

A pohárban piros bor van,
Tüzes szikra van a borban;
És a tűzben van a mámor,
S jókedv gyúl tűz mámorából.

Tüzes, édes és keserű
A pohárban ez a nedű; —
Tűzajkáról a pohárnak
Lecsókolom mind a hármat.

Édes rózsám, mind a három
Meg van picziny piros szádon;
De róla csak az édes kell,
Beérem én az édessel!

Ez az egy is édes méreg:
Benne minden mást megérzek;
Mindjárt érzem, tüzesebben
Dobog a szív balfelemben.

Alig egy csók ég a számon,
Keserűjét már is bánom;
Uj vágy támad a szivemben:
S csak egy új csók gyógyít engem!

V. Az öreg béres dala.

Sokszor tekingettem
Én a „Betekints“-be,
De azt csak mindenki
Kivülről tekintse!
A kedvem ott maradt
A csárda borában —
Pénzmag meg nem termett
Dolmányom ujjában!

Azután becsaltak
Becsali csárdáshoz . . .
Az ember fiának
Kedve ott virágos!
A vén csárdásgazda
A pénzem kicsalta . . .
Lánya meg szívemet,
A gyöngyöm, a csalfa!

A „Pipagyujtó“-n künt
Czégér pipaszára;
Oda megyek én csak,
Rágyujtok pipámra . . .
Az már csak nem csal meg,
Megmarad ezüstöm;
S bánatom is elszáll
A bodros kék füstön.

VI. A furfangos írődeák dala.

A szilasi plébános
Nem karcsú legény!
A bőjtölés mellett ő
Meghizott szegény!
Hozzá be nem térek,
Mert csak attól félek,
Hogy kövér leszek!

A szilasi vén mester
Jó czingár legény,
A lakzi és tor mellett
Sovány lett szegény.
Hozzá be nem térek,
Mert csak attól félek,
Hogy sovány leszek.

A szilasi kis-biró
Az ám a legény!
Bizony isten! ehhez csak
Be-betérek én:
Rózsám Juliskája,
Gyöngyömadta lánya —
Ott boldog leszek!

Bódi bácsi.

(Emlékezés az ötvenes évekre.)

„Bódi bácsi, kis cseresznye fája
Lassankint, de már a végét járja;
Hiába volt olyas déli fajta:
Makulányi sem terem meg rajta!“
„Édes fiam, értesz is te hozzá!
Gondozásom árát meg nem hozná?!
Majd meghívlak én még vigadóra:
Foszló rétest kapsz te majd még róla!“

„Bódi bácsi, nézze, zöld vetése
Hogy lesatnyult a nagy jégverésre!
Nem ér kalászt itten már a sarló —
Csatatér ez; búsabb mint a tarló!“
„Édes öcsém, ne légy olyan dőre!
Irma lányom még majd süt belőle:
Meg is hívlak puhára, fehérre,
Madárlátta ropogós kenyérrre!“

„Bódi bácsi, jó lesz ha irnának
Föl, Patakra, jurátus fiának —
Félek, hogy jut e czudar világba’
Nem a zöldre, de a száraz ágra!“
„Hallja kelmed, tudja az, mi módi!
Nem fog ki rajt hetvenhét asmódi —
S kendnél egész szép atyafiságba’
Nem akadunk ily legény-virágra!“

„Bódi bácsi, szívem megszakasztja:
Magyar földön idegen a gazda —
Felszárad-e még az árvák könnye?
S ír e rólunk még az idők könyve?“
„Gyáva lélek — ifju ábrázatja,
De csüggedő, agg szív van alatta!
Ősz a hajam, roskad karom, lábam:
Mégis hiszek földünk májusában!“

A kicsi fa sorvadozó szára
Rákerült a kandalló lángjára, —
Es a veréb, felhők kis parasztja
Éhen várt a magtárnál tavaszra. —
S Péter-Pálkor a jurátus-féle
Hazafordult kasza-kapanyélre;
S a magyar föld?! — virág fakad rajta,
Égi erő fáit rügybe hajtja!

Bódi bácsi, érzem most pirulva,
Hogyha minden szép remény kimulna,
Ha nem biznánk semmi szóban, tettben,
Egyben, egyben higyjünk rendületlen!
Bódi bácsi, tiszta szent hitében
Jósoljon még sokat, sokat szépen!
Beteljesül öregink ígéje:
Mi megyünk majd tűzbe, vízbe érte!

Balatonmelléken.

Hajlik ezüst-rezgő nyárfa,
Mint kísértet, hosszú árnya;
Mintha lombja szétomolna,
Mintha szinte lelke volna . . .

A ház füstje hófehéren
Átgomolyg a csillagtéren,
Elbolyong a tiszta kékbe:
Hirdetni, hogy itt a béke.

A harasztön fénybogárka
A csöndes éjt várva várta —
Mily kis lámpa: arra gondol
Szaglászgatva egy komondor.

Tyukanyó a nádaskasban
Csitítgat mind hangosabban —
Nincsen éji nyugovásuk,
Ugy csillog az égi másuk.*)

Hallszik hintó dübörgése —
Ki jöhet most így elkésve?
Ejnye milyen boldog lennék,
Ha valami régi vendég!

*) Fiastyuk.

Hullámai Balatonnak
Szomjas fővenyt meglocsolnak —
Durczásan néz hold vizébe,
Mert elmosott bent a képe.

Zala felől a hab rezdül:
Még valaki jön keresztül:
Csolnakáról bűg a tájra:
„Fekete szem éjszakája“ . . .

Pista bácsi, merre gondol?
Igyék már a Badacsonból!
Elaluszik az egész ház,
Ha még kend is így elméláz!

Hát a tréfák? — de nagy csend lett!
Pista bácsi — hallja kelmed?!

— Ez az öreg mit is érlel?
Csak bólingat üstökével.

Hát e tölgylomb mit is vétett?
Hogy ujja közt semmivé lett —
Hogyan széjjel morzsolgatta
Pedig magát nem bántotta . . .

Majd poharát gyorsan kapja,
Kihörpenti, azt lecsapja —
És elkezdi lassan fájva:
„Fekete szem éjszakája . . . “

Katona-dolog.

Milyen ólomszínű az a futó felhő
S fagyos hópehelylyel csárdást jár a szellő . . .
Csak lábam elérném, hogy rálehelhetnék,
Talán egy kicsikát meg is melegednék!
Hiába keresek egy melegebb kuczkót,
Ha így fagy, nem hallok többet én kakukszót;
A szürke lovag ott — az is ezt strázsálja —
No de az nem fázik, kőből van a mája!

Istenem, este van, még pedig karácsony!
Ki eszi meg otthon omlós kis kalácsom . . .
A mit anyám szokott mindig sütni nékem,
S fenyőm alá rakni ott az asztalvégen . . .
Ni mennyi ajándék! csitt te fagyos szélvész!
— — A kis Jézus mostan csak mindenütt szétnéz —
Hoz nekem hólabdát — — — ég a szép fa máris:
Hogyan gyujtogatja a vén generális!

Ez a kutyagolás nem aranyos séta —
No meg ez a borju — a fele sem tréfa!
Csak a nap bujkálna, mert megsüti ottan
Azt a kicsi fürjet, melyet tegnap fogtam!
Nos és a homlokom! Hogy izzad ő kelme!
A Tigris kutyánk is hiába nyelvelne —
Pedig hogy ne fázzam, az őrmester-Jóska
Két hadnagy kabátját a nyakamba sózta!

Tisztelegj — jobbra állj! . . . legnaposabb porra,
— Hogy nincsen kezemre ez a puskaforma,
Mint a buzavetés az árki cigánynak —
No de hisz jutalmul meg is titulálnak!
Pompás egy fordulás, mint az ostor csattan,
Én vagyok legszélső éppen a csapatban;
Az ügyesség aztán kapja jutalmát is:
Vállomra ver érte a vén generális!

Országut nyakunkba, menjünk Boszniába!
Vigye a kezében, kinek fáj a lába!
Édes anyám szemét a harmat elfutja,
Talán hű fiának ez utolsó utja!
Mint a markotányos, úgy eljönne ő is,
Meg a kis takaros barna szeretőm is . . .
Ne sirjatok itten, édes-kedves szógám,
Ti úgy sem segíttek szegény legény dolgán!

Majd irok, majd irok gyöngybetüs levelet,
Ha a Plaseviča szirtje el nem temet —
Meg ha eltemet is, majd harang is szólal:
Tán meg is siratnak szép guzliczaszóval;
Letüznek egy szuronyt keresztet fejfának,
Köréje pacsirták, déli fecskék járnak . . .
Borókaág hajlik, sirat a madár is . . .
S ezért kap keresztet a vén generális.

Családi kör.

Csipős hideg ősznek éjszakája
Ereszkedett a pusztai tájra —
A felhőtlen széles, kerek égen
Ezer csillag ragyog fényességben;
A hideg szél fényesre csiszolta, —
S mintha olykor egyet el is oltna:
Csalfáskodva egy két pillantásig
Be-behunyja szemét egyik másik.

Közöttük a vén hold ferde képe
Jóakarón néz a csillagnépre,
Rámosolyog a buzatarlóra —
Fehérlik ez, mintha havas vó'na.
Országuton glédában sok nyárfa
Néz az utnak puha homokjára:
Rárajzolta, oda hold világa,
Hogy meglássa, milyen kopasz ága.

Csak pár galyon reszket egy levélke,
Fájva rezeg mintha nagyon félne —
Reszket, fázik, hiszen olyan árva:
Napsugarát már hiába várja.
„Mostoha az, többé nem melenget,
Egyik napról a másikra tenget —
És te, gyilkos szellő meddig késel!“
Ezt susogják félős reszketéssel.

Utnak szélén, csöndes békességben
Csinom cigány telepszik le szépen;
Pattog a galy, piros lángra gyulva,
S házi tüzhely kész egy-két percz mulva.
A családfő alkot otthont végre,
Melléje ül Rózsi felesége;
Mikor a tűz arczába világol,
Kökényszeme annál jobban lángol

Szeme lángol, — majd meg elsötétül,
Mikor gyorsan hollószin fűrtérül
Leoldozza piros keszkenőjét,
S betakarja siró csecsemőjét.
Némán hajlik az apa fölébe,
Megszelidül napégette képe —
S két rajkója, az apa tövében
Mint kis kutya, hunyáskodik szépen.

Országuton két jó szürke léptet,
Meghorkannak, látva cigánynépet;
S hogy az Almás jobbra-balra tér le,
Mogorván csap ura fülhegyére.
S Miska inas — kifordulni készen —
Összeroskad a hátsó ülésen —
Úgy bóbiskol, összefonva karját:
Fönt a kocsin csak angyalok tartják.

„Hajt a nagyúr fényes kastélyába,
Gyaloglástól nem vérzik a lába! . . .
Meleg védett otthonába ér el,
S pelyhes ágyon aluszik az éjjel . . .
„Balga rajkók! jobb nektek itt lenni!
A nagy urnak haza kell még menni —
Nektek nem kell — czigány mire várna?!
Itt van a föld: készen áll a párna!“

„Édes apánk, szerezzon jobb inget,
A szent Mihály majdnem megvesz minket!
Ott a kocsin a Miska dolmánya . . .
Bizony olyast tesfünk megkivánna!“
„Balga fiuk — mit is kintornáztok —
Nem lesz meleg, akárhogy is fáztok!
S száz dolmánynál jobb a fajunk bőre:
Nem szakad el s nem romlik esőre!

„Az uraság a ki kocsikáz ott
Bizonyára meg is vacsorázott —
Jaj! csak ránk is ily boldogság várna:
Fáj a szivünk omlós pogácsára!“
„Mit jajgattok?! ma is enni adjak?
Mit jajgattok, ilyen olyan fattyak!
Mindennapit vándorczigány hol kap?
Mai jussunk majd megeszszük holnap!“

„S az a két ló . . . csillog szerszám rajta’ —
A mint az a nagy uraság hajtja! . . .
„Csitt gyerekek, csihés fattyú népek!
Még fényesebb kocsitok van néktek!
Láttatok már oly csillagot égni?
Nektek adom, örüljétek néki!
Tiétek a Gönczöl fényes rúdja —
S azt ellopni apátok sem tudja!“

S meg vannak a fiúk elégedve:
Mindeniknek megjön régi kedve —
S fázó kezök, hevülő vitában
Melegítik egymás dús hajában.
Azért tépik — s nem is éppen gyéren —
Ki lesz kocsis a Gönczöl szekéren?
Melyik bőre melegít majd jobban?
Ki lakik jól megálmadott torban?

Apjok ledől a föld pamlagára
Rágyujt piros agyagpipájára —
„Csinom Rózsi, édes feleségem!
Hát egy csókot te is adnál nékem?!“
S amint mélán a tüzlángot nézi,
Tudom isten csak ez egyet érzi:
„Akárhogy van, magyarok királya
Egy garassal sem gazdagabb nála!“

Három legény.

Ormánd mellett a pusztai határba'
Két nap óta siralomház a csárda;
Czégéren az árvalányhaj kesereg,
Hamis szellő csalfa csókkal tépi meg.

Füle tövét vakarja a korcsmáros,
Nem mért hordót e legények torkához;
Jó pajtásig megtalálja az utat:
Hegy levéhez kölcsön kéri a kutat.

Országuti árva cigány ott az úr,
Megrikatja őt magát is az a húr;
Úgy elsírja azt a kis jajt, oly szépen,
Ha felhallik, isten is sir az égben.

Kismiska a Rác Palkónak bandája,
Szegény legény a goróf is, hijába!
A bankónak apja-anyja járja most;
Csókolgatja a sok drága papirost.

Vén cser alatt az árnyékos pítvaron
Kancsó gléda a malomkő asztalon;
Ugy állnak ott sorra, mint a katona,
Kemény nekik három legény ostroma.

Hogyha üres a palaczk már, jaj neki!
Büntetésül rézfokos lefejezi —
És ha teli, ott állnia nem szabad:
Megcsókolják, hogy bor könnye sem marad.

„Árva vagyok, mint a veréb a télen,
Ma iszom el az utolsó kis bérem;
Kiadta a gazduram az utamat — —
Forgósadtát! — Kibusulom magamat!

Szegény anyám! talán többet nem szeret,
Ha nem hozok este már több kenyeret —
S volt gazdámért iszom mégis, ide hát!“
És fenéig fölhajtotta poharát.

„Ugyan Miska, mit busulsz te hiába!
Akadsz te még derekabb jobb gazdára;
Nekem rózsám adta ki az utamat —
Csalfa lelkét! — kimulatom magamat!

Ki csókol meg édes piros ajkával?
Ki vigasztal madárszavú dalával?
Ráköszöntöm mégis a bort, ide hát!“
És fenéig felhajtotta poharát.

„Ugyan Imre, mit beszélsz a világba?!
Hát a rétnek csakis egy a virága?
Mit siratod, ha ez egy volt a hamis —
Találsz te még szebb szeretőt, százat is!

Az árváknál százszor árvább vagyok én:
Magyar földön nem magyar már a legény;
Boszniába német szóra visznek el,
Hol magyar szó magyar szivnek nem felel!

A mi jó volt, akad jobb is nála még,
De csak egyből adott egyet a nagy ég:
A magyarnak csakis egy a hazája —
S nincs megadva, hogy csakis ezt szolgálja!

Ej! de mit is — asszonymódra busulnék!?
Daczolj magyar, míg van szived karod még!
Vigat huzzál — a legjobb bort ide hát!“
S földhöz vágta telisteli poharát . . .

Bucsújárók.

Vén bogáncs aljában picziny tücsök alszik,
A falu harangja már is zsongva hallszik;
Buzák aranyában pacsirta még néma, —
Illatozva virraszt csak kakukfű s széna.
Sánta harangozó hova biczeg kelmed?
Tisztos korára csak nem érez szerelmet,
Hogy oly zavaros lett ilyen galambhajjal:
A templomba szólít, pedig nincs is hajnal?

Talán felkészülnek egy új vándorlásra?
Vagy ez tán valaki utolsó járása?
Vagy világnak mennek ösmeretlen utra,
Hogy mind utilaput kötöttek talpukra?!
Fornak, mint a bolyból a sok apró hangya —
S hogy átbúg a többin a kántorunk hangja,
Hogy a hű szemekből könnyek is potyognak:
„Üdvözlégy Mária, anyja magyaroknak!“ . . .

Pitykés Gazsi bácsi, hát kendet mi lelte,
Hogy görcsös furkóssal látja a napkelte?
És hogy tömöstömve a hizott tarisznya!
Ugy megrakta kelmed — nem is tér tán vissza?
Más tanyákra hívja a hóborkás aggkor?
Piros kukoriczát ki válogat akkor?
Égi kis madárnak ki lesz ismerője,
Ha most két öltővel bucsuzik kend tőle?!

Ejnye, édes uram, hát azt nem is tudja?
— Messze hegyek mögé visz az országutja,
Hol a hó sem olvad, ha a nyár kilobban;
Azt mondják, az isten meghallgat ott jobban.
Arra, oda megyek, styriai végbe
A jóságos isten és anyja elébe —
Elmorgom szépecskén buzgó könyörgésem:
Hogy az ég áldása legyen a vetésen!

Hát jó Juczi néne, hogy lépdél a sorba!
Hány tisztos keszkenőt kötött a bugyorba?
Itt hagyna maga is? Nem tud már nyugodni?
Valami forrásnál akar megifjodni?
Ki gondozza reggel a kis örök lángot?
Ki süti a ,hirös' jó farsangi fánkot?
És a tündérlányról ki meséli majdan,
A mit még bölcsőmnél dalolgatott hajdan?

Ejnye, édes uram, mondom, inkább szánjon,
Mert hát nagyon beteg az én édes lányom:
Hervadoz reggelre, sorvadoz estére,
Mint a virágszirom októberi dérré;
Pedig a kis fia — a kőnek is fájna —
Gödrös kis arczával úgy mosolyog rája . . .
Styriai utnak én is nekivágok:
Ottan a szent kutban vannak orvosságok.

S te deli leányzó, gyöngyömadta Rózsi,
Nem kell már a legény, az ide valósi?!
Vagy már a subások klárissort nem adnak,
És tarka pántlikát gesztenye-hajadnak?
— Nem egy legényről majd ilyes nótát irnak:
„A merre én járok még a fák is sirnak“ . . .
Kinek tűz a szeme? Kinek méz a szája?
Kinek lesz a neve: „a falu rózsája!“

Nem megyek örökre, újra visszatérek,
Csak a jó istennek kegyelméből kérek:
Rózsám Tarnóczára szegődött juhásznak,
Csak ne adja esőkját, ölelését másnak!
S ha majd Szent-György napkor bűg a furulyája,
Karikagyűrűmet húzza az ujjára!
Ezért könnyölgök majd sziklás Styriában,
És ezért vérezze tüske gyöngé lábam!

Kavics, uti tüske, lábatok ne tépje!
Messze ne menjetek stájer völgy ölébe!
Pitykés Gazsi bácsi menjen aratásra:
Hogy dől széles rendre aranszín kalásza!
Kend meg melengesse beteg lányát, édes —
Te meg Rózsi, maradj derék és hűséges!
És a mit kérnétek: isten is megadja:
Ha ez megnyugvástok: „áldott akaratja!”

Ugy-e, kedveseim, így van igazságom:
Itt van az isten a pusztai tanyákon;
A munka az ima, mely fölszáll elébe,
Árva buzaszem is hatalmának képe . . .
Ima a könnyesepp is az anyai szemben,
Ima a szívverés tiszta szerelemben;
E derengő hajnal az ő képe-mása, —
Az élet az ember nagy búcsujárása!

Hulló csillag.

Csikóstűz ég a dülőut-szélien,
Nyaldossa a földet őszi szélben;
Szár az forgács pattog szerteszéjjel,
Hogy megenyhül a didergő éjjel.
Halvány fénye jól esik a szemnek,
Piros tüze fagyos tenyeremnek,
S a míg nézek csillagos magasban,
A kezem is fölmelegsik lassan.

Sárga tölgylomb tovaördül porba,
Zörgő tánczba kapja szellő sorba:
A Bozontos neki-neki futva
Nyöszörögve ront az országútra:
Lombot üldöz hóborkás vad tánczba',
A vén csikós sem szedné most ránczba;
Nem is hall az, piszkálja a lángot:
Keresztezi a fenyőszilánkot.

Csikós Imre soha meg nem szólal,
Mint a pénzzel, úgy bánik a szóval:
Ki nem adja, — legfeljebb megiszszá,
— S oldott szavát bor sem adja vissza;
— Úgy tanulta ő kemény eszével:
A hallgatás vert arannyal ér fel;
S ha egy szóért jutna egy-egy asztag,
Csikós Imre akkor se vón' gazdag!

S míg az öreg ködmenéhez ballag,
Leszalad az égboltról egy csillag,
Alácsillan rezgő ezüsthényyel
S a luczernás felé pattog széjjel.
Csikós Imre bámul a határra,
Keresztet vet ránczos homlokára —
S mintha csak a hideg átfutkozná:
Megrázkódik és köhint is hozzá . . .

„Ugy-e gazda, élet csillag ára:
Most valaki az utolját járta —
Ugy-e, talán e csillag hullása
Egy jó magyar szivnek szakadása!?”
„Az!” motyogta halkán nyakra-főre,
S még a lelke is jajdult belőle —
Belevágott aszúba, avarba,
S a ropogó tüzet felkavarta.

„Gazda! nem úgy! — az csak csoda-rege —
Hátra van a dolognak örege:
Az a tejut — Csaba vezér útja,*)
Hullócsillag egét onnan futja.
E csillagok hún-magyar vitézek,
Kik az égből magyar földre néznek,
S ha halványság látszik honszerelmen:
Égi honból jó egy csillagszellem . . .

*) A tejut a magyar monda szerint Csabának, Attila fiának útja
Ázsiába.

Visszajön csak az édes hazához,
Magyar névre régi ragyogást hoz!
S emberszemnek titkon, láthatatlan
Áld, lelkesít minden pillanatban' . . .
Csikós Imre föláll a fatörzsről,
A szeméből egy kis könnyet dörzsöl;
S morzsolgatja zavartan kalapját,
Akár látná megholt édes apját.

„Ugy-e, uram ez nem mendemonda!
Hisz embernyi ember szívből mondja;
Köszönöm is; az isten megáldja . . .
Hulló csillag, hozz fényt a hazára!“
Majd az éjbe kibámult merően,
Ennyit nem szólt vagy hét esztendőben!
S pásztortűz ég földön és magasban:
Tőlük lelkem is meleg lesz lassan . .

A vándorló legény.

Homokos országot
Buzaföldről tér le
Fenyveserdő tüleveles
Sűrűjébe félre.

Tüleveles fenyves
A puszta határa,
Onnan néz a lassú vándor
Vissza a tanyára.

Egy kis kék kötényben
Minden drágasága,
Ugy indul a szerencsének
A széles világba.

Ez a drágaság is
Fogyva fogy el végül,
Nyomorúság és búbánat
Marad meg emlékül

Elfogy édes anyja
Fonatos kalácsa,
A pár apró édes alma,
S néhány sós pogácsa.

Mind az a jó „Edes“
Rakta ezt így össze,
S néhány féltett ezüst pénzt is
Csusztatott be közbe.

És nincs is magában,
Van hű utitársa:
Utitársa az anyának
Kisérő áldása.

Görcsös botra dőlve
Vissza-vissza bámul —
„Csakis ez a kis darab föld
Volt szánva hazámul!“

Jó vándorló legény,
Mért nem mégy előre?
Miért bámulsz egyre vissza
A kis zsupptetőre?

Miért bámulsz vissza
A fehérlő utra?
A sárguló kazalokra?
Árva gémes-kutra?

Messze vár szerencséd:
S ez utad megéri —
De örökös búcsuszóval
Nem fogsz messze érni.

„Le vagyok szegezve,
Édes uram, lássa —
Ez a búcsu — isten tudja —
Szivem szakadása.“

Értem, fiú, értem
Búcsubánkodásod:
Azért állsz itt határkőnek,
Hogy lásd a tisztást ott . . .

Hogy láss a tisztáson
Kalászszedő lányra,
A ki gyűjtött kalászeit
A kévére hányja . . .

Idenéz — siratja
Édes szeretőjét —
Lobogtatja könnyáztatott
Patyolat kendőjét.

„Nem nézek, nem nézek
Marokszedő lányra,
Kinek meleg szivét mostan
A szerelem bántja.

Van még más legény is —
Ő is csak ezt mondja —
Hogy szerezzen új galambot,
Hamar az lesz gondja —

Van még más leány is —
Én is majd azt mondom —
Eszemadta piros ajkért
Nem bánt haza-gondom . . .

Minden jó mindenütt:
Legényt leány várja . . .
Csak anyának, szülőföldnek
Sehol sincsen párja!“

A somogyi homokon.

„Gyermek vagyok,
gyermek lettem újra.“

Petőfi.

Áldjon meg az isten
Szép somogyi homok,
Többet érsz te nekem,
Mint kincses várromok —
Többet érsz, mint minden
Egyéb földi vidék,
Mert te vagy énnekem
Itt a földön az ég.

Más mezők fiának
Van mit szeretnie,
Mert a szülőföldön
Sokat örült szive —
Mi volt itt az enyém?
Sovány emlékezet . . .
De aranynyá verte
A leghűbb szeretet.

Első, mit éreztem,
Az árván születés . . .
Pihegő kis szivben
Lassú epekedés;
Aztán anyám könnye
Ujra reám omolt — —
A gyász kis madarunk
Bús elszállása volt.

És mégis! szülőföld!
— — Érzem jó melegét,
Szivom napsugaras
Tiszta magyar legét.
Üditőbb a forrás,
A mely itten fakad:
Édesebb a kenyér
Melyet kalásza ad . . .

Itt a kis nagy világ,
A virágos telek,
Itten sütkéreztem,
Mint beteges gyerek . . .
Csendül az én zeném:
A pusztai kolomp,
Lehajlik játékom:
Csöndes akácza lomb . . .

Áldjon meg az isten,
Szép somogyi homok!
Hajló fűszáladra
Hálás csókot nyomok;
Hogyha nem is adsz mást:
Fekete kenyeret:
A pusztai fiú
Csak örökre szeret!

A VÉN KURUCZ

ÉS

A VÉN LABANCZ.

BESZÉLY 8 SZAKASZBAN.

„Be szomorú idő fordult a magyarra,
Egyik fél erre húz, a másik meg arra!”

Tompa Mihály.

I.

Iluska.

„Vörös bársony süvegem,
Most élem gyöngyéletem,
Bokréta van mellette,
Barna babám kötötte“ . . .

Régi népdal.

1.

A kurucz világban, évek előtt régen
Egy kis fehér ház állt künt a faluvégen,
Illatos virágú szerény kicsi kertbe'
Folyondár lomb mögé árnyékba elrejtve.
Kis virágos kertben száz kicsiny virág van,
Integet a szegfű, rozmaring vidáman;
Gondot is visel rá kis piros gazdája:
Berényi Balázsnak barna Ilonkája.

2.

Az öreg Berényi üstökös labancz volt,
Jó Thököly ellen nagy vitézül harczott, —
Hej! azóta ő is már sokat felejte:
Ez az öreg idő őt is megviselte.
Nem volt mása néki, csak kis Ilonkája,
Szép cseresznyeszemű, rózsaaarczú lánya,
Beborult életén tiszta hajnal pirja,
Árva kis lakában csicsergő pacsirta.

3.

Csicsergő pacsirta, dalos kis tündére, —
Most hajol le éppen a kert csermelyére,
Kis tündérhonában, viráginak közte,
Vidáman dalolgat, virágit öntözve.
Árvácskát, délikét és a rozmaringot,
Kedvencz rózsatőjét, melyet apja oltott,
Öntözi szorgosan s dalol jó kedvében:
„Piros rózsabimbó lehullik a szélben . . .“

4.

El sem hangzott még a leányka danája,
Mikor az uton künt egy hang felel rája:
„Ha a rózsza ugyis lehullik a szélben,
Egyet, gyöngyvirágom, egyet csak adsz nékem!
— Megijedt a lányka, kis szive megdobban,
Reszketve keresgél a harmatos lombban:
Rápillant a tőre, melyet oltott apja,
Leszakaszt egy bimbót s a legénynek adja.

5.

A legénynek adja, a ki ott künt álla,
Délcegen, mint erdők sudárfenyűszála;
Mente volt a vállán, ut porával lepve,
Oldalán régi kard, vén rezes hüvelybe'.
Idegen lehetett ezen a vidéken —
De egyenes szive ott fénylelt szemében
Mely oly tiszta, nyilt volt, mint a derűs égbolt;
— Bizonyára derék, jó magyar vitéz volt.

6.

S a bimbó . . . Iluska de megijedt érte, —
De hát az a legény olyan szépen kérte —
És a rózsabimbót kebelére tűzve
A nyájas beszédet tovább ilykép füzte:
,Szép Erdélyből jöttem, sok földet bejártam,
De még ily szép bimbót sehol sem találtam;
Ily szép rózsabimbót, kis galambom, téged!
Megállított rögtön ragyogó szépséged!

7.

Mondd meg a nevedet! — ne ijedj meg tőlem;
Ne vesd rám szemedet olyan égetően!
Kemény bajnok vagyok: nevem Gyürky Imre, —
De ily sugár még nem tűzött a szivemre!
Meglátlak még sokszor, isten úgy segítjen!
— Mert majd napjaimat e faluban élem —
Apám is visszajött kedves falujába:
Hisz itt nyugszik anyám, kedves élte párja!“

8.

Iluska kis szive beszéden és tetten,
Mint a kis madaré megdobban, megretten;
Aztán végre mégis nekibátorodva
A legénynek ilyen nyájas szókat monda:
,Berényi Iluska: ekép' hívnek engem,
Ott lakom a házban a vén tölgygyel szemben
Árva vagyok én is, csak apám istápol:
Jó anyácskám korán szállt el a világból.

9.

Berényi Balázsnak hívják jó apámat,
Megviselte őt is a gond és a bánat;
Katona ember volt: ő is küzdött bátran
Becsületes sebet szerzett több csatában.
A bajnokot ő is jó szemekkel nézi:
Befordulnak hozzánk a hon jó vitézi;
Hogyha még megy erre, ha ideje volna:
Térjen be hozzánk egy pohár piros borra!“

10.

„Hogyha befogadtak, néha csak betérek, —
Nem tüzes piros bort: piros bimbót kérek!
A legszebb bimbó meg te vagy, rózsám, itten;
Áldjon meg ezerszer a jóságos isten!“
— És ment, de még százszor újra visszanéze,
Iluska is bámult a deli vitézre,
Bámult bűvös vágygyal, bámult messze, távol
Míg egy szál látszott a legény forgójából.

11.

A lelkén valami reszketett keresztül,
Lélekezete eláll, a szive megrezdül;
Mintha tettét bánná, mintha csak remegne
Mintha egész teste rezgő rózsa lenne;
Hogy micsoda bántja, önmaga se' tudja,
Csak elmondja százszor, csak elmondja újra:
„Nem fog haragudni édes apám érte, —
Hiszen én Istenem — olyan szépen kérte!“

12.

Ugy áll leszegezve, úgy áll mozdulatlan,
A vén tölgyfa alatt, a sűrű lugasban;
Ez a fa is látta, — lehajlik rá lombja,
Mint hogyha valami édeset susogna.
Mintha tisztább volna hangja a pataknak,
Mintha bűhatalma volna szegfűszagnak;
Néz a rózsató is, mintha csak mosolygna
A kis Iluskára, mint kezét kulcsolja.

13.

Kezeit kulcsolja: búsan és vidáman —
Úgy áll félelmében, édes bánatában.
Míg végre a házból édes apja lép ki . . .
Mit fog most kérdezni? mit fog most beszélni?
Arczán az öregnek sok sebforradása,
Melyeket küzdelem s öreg idő ása —
S hogy lányára nézett, a kis remegőre,
Elsimult homlokán búterhelt redője.

14.

Elsimult redője, mosoly jött ajkára,
Mintha hajnal virrad rideg komor tájra;
S tréfázva így kezdi, mérget erőltetve,
Mintha nagy zivatart dörögni szeretne:
„Máskor hozzám jönnek harczedzett vitézek, —
S most, hogy éppen itt az ablakon kinézek:
Csak nézek, — csak nézem — barna legény áll ott . .
Tán bizony harezba megy, hogy felbokrétázod?!“

15.

„Most adtam legénynek virágot először!“
„Ejnye, de már az én kedves rózsatőmről!“
„Nagyon nyílt a rózsza: úgyis le kell szedni!“
„De nem ilyenformán kellene ezt tenni!“
„De mikor a legény olyan szépen szólal —
— Esde kedves daczczal, behízeltgő szóval —
Nem tudtam a kérést megtagadni tőle —
Hiszen jó magyar szív szólalt meg belőle!“

16.

„De hátha aféle kalandozó jött-ment?!
„Nem atyám, — meghallott, a mint éppen itt ment;
Erdélyből jött ide, messziről, széken túl,*)
Falunkban fog lakni apjával ezentúl;
S jó szíve van neki, mert a mint beszéle
Édes jó anyjáról, könny gyült a szemébe;
Nincs az ajkain más, csak igaz magyar szó;
S neve Gyürky Imre, jó magyarán hangzó!“

17.

Kis barna Iluska, már tüzzel szemében,
Mondott volna többet, elcsicsergve szépen;
De elhalt a szava, elnémulva, félve,
Mikor édes apja, így szakítá félbe:
„Szentséges úristen, mit tettél leányom,
Nincsen nagyobb vétkeid ezen a világon;
Hiszen minden Gyürky széles e hazában
Mind vasfejű kurucz, mindvégig, a hány van!

*) Székentúli = erdélyi.

18.

A kurucz meg pogány, nem hisz a királynak,
Nem ismeri őt el koronás urának. —

Már hiszen mint ilyet sem lehet megtűrni!

És hozzá még Gyürky, ez átkozott Gyürky!!

Zernyesetnél akkor a Thököly ellen

Gyürky Ferencz kardja sebezett meg engem . . .

És most rózsáimat az ő fia kapja:

Tulajdon leányom neki osztogatja!!“

19.

Iluska könnyezett, édes arcza lángolt;

„Édes jó apuskám, csak egy szál virág volt . . .“

Mint az éles fegyver, mely életet kiölne,

Úgy ölte el szavát lelke ijedelme;

Pedig hát vétkezik a vadrózsa bokra,

Ha virágot hullat esdeklő habokra?

És hát vétkezik-e a gyors habok árja

Hogyha hűs italt ad a vándor szavára?

20.

Megbánta az öreg, hogy így megríkatta

Édes kis angyalát semminek miatta;

„Hiszen nem is arról akartam beszélni!

(Már megint boszantod lányodat, Berényi!)

Hol is a rózsató? ott a legszebb kelyhe!

Tüzd ki csak madaram pihegő kebledre!

Öreg legény vagyok, de én is megállnék,

Ha valahol ily szép barnára találnék!“

21.

Az öreg a lányát ilykép édesgette,
Hiszen olyan nagyon, végtelen szerette;
A lányka meg forró könnyeit elfojtva
Édes apja kezét szépen megcsókolta!
És bement a házba, kicsiny szobájába,
Fájó szivvel kezde dolgozni — hiába!
Csak azt hajtogatja, kezére hajolva:
„Édes jó istenem! csak kurucz ne volna!”

22.

Az öreg labancz meg magában morogva
Rászánta magát egy kurucz os dologra.
Egy kissé szebb mentét ott magára ölte,
Hosszú ősz bajuszát nyalkára pödörte;
Végig nézte magát kémlelő szemével,
Mint a ki igazán kemény dolgot érlel;
S egy-kettőt köhentve ilyen szókat szóla:
„Ejnye teremfáját, jókor teszünk róla!”

II.

A két öreg.

„Siralmas volt, tudom, az én születésem,
Siralmas s árvájul volt fölnevelésem.

Siralmas, keserves szárnyomra kelésem . . .“

Petrőczy Kata Szidónia.

(1700 körül).

1.

Másik falu végen egyszerű kis házba'
A vén Gyürky állt az ajtóban pipázva;
Rozsdás fringiáját tisztogatta éppen:
„Hadd villogjon egyszer a fiam kezében!
Hej! Thököly alatt . . . de más idők lesznek!
Elfolyt vércseppjeink kárba csak nem vesztek!
Lesz még egy háború, lesz egy, azért mégis:
Abban fog harcolni az én jó Imrém is!

2.

A jóságos isten talán csak megtartja:
Itthon majd megvárja öreg édes-apja
És keres egy szép kis feleséget néki . . .“
Igy kezdett az öreg magában beszélni;
De bezzeg elbámult, a hogy felpillantott,
Mikoron meglátta az öreg labanczot:
Az öreg Berényi némán ottan állta,
Némán mozdulatlan, mintegy kővé válva.

3.

„Édes uramfia! — ezt mi hozza erre?!
Ez lesz tán a szomszéd? a csuda megverje!“
Ez volt a kurucznak első gondolatja,
De mint jó magyar hát szóval így folytatja:
„Adj’ isten jó napot, mi jó kell kelmednek?
Jó Berényi uram, mi járata kendnek?!“
,Gyürky Ferencz uram, kenddel volna dolgom,
Egynéhány rövid szó, néhány szó, ha mondom!‘

4.

„Hát akkor nem bánom, kerüljön lakomba,
Hisz becsülöm kendet, ámbár labancz volna;
Ottan Zernyesetnél ugyan szemben álltunk,
De már most aféle öreg néppé váltunk . . .
Jöjjön, az enyéből igyék egy pohárral . . .“
,Ej, de megint kezdi labancz-titulával!
Rebellis házába nem megyek be még sem,
A mi dolgom volna, itten is elvégzem!‘

5.

Kevésszavú Gyürky néma lett e szóra —
És egy kis vártatva ilyesképen szóla:
„Hej ne patvarkodjék! — mi dolga van vélem?
Fogjon hát már hozzá, isten úgy segéljen!“
,Hallja, Gyürky uram, a dolog így állna:
Gyürky-fiút szeret egy Berényi lánya —
S nekem ugyan nem kell ily kurucz levante,
Sem az, hogy kend fia boldogtalan lenne!‘

6.

„Ugy ám? most már értem — én is teszek róla!
Még csak ez is kellett — vigye el a gólya!
— De az is szomorú, hogy így vagyunk mindég:
Magyar a magyarnak mostanig sem hisz még!“
Erre közbevágott a zsémbes Berényi:
„Kár a magyarságról kendnek így beszélni!
— Mit kezdjen az ember az ilyennel végül,
Ki a jó ügygyel csak soha ki nem békül!?“

7.

„Jó napja sohsem lesz e szegény hazának;
Grádicsos bajuszú, hajas szomszédjának*)
Nagyon is hisz szegény — ez a dolog nyitja, —
Nagyon sok vérpatak s könnyesepp bizonyítja.“
Az öreg Berényi mind jobban hevülve
Kemény feleletre torkát köszörülte;
De már Gyürky ott bent régi nótát kezd meg:
„Ne higyj, magyar, ne higyj, ne higyj a németnek!“

8.

Mint a vén csatamén a riadót hallja,
És összerázkódik vészes csatadalra,
S neki száguld harcznak, ellenségnek közte:
Az öreg katona ekként rezzent össze.
Régi érzés lángja ég benne kigyulva,
Jó hogy nincs kezénél fringia vagy pulha,**)
Béke vagy nem béke: neki mindegy lenne,
Ujra csak, megint csak régi harcza menne.

*) Igy csufolta a kurucz a vendéghajás németet.

***) Fringia: rövid pallos; pulha: régi fegyver, puská.

9.

Ott áll egy-két perczig kemény haragjában,
Érthetetlen szókat morogva magában;
Azután eszmélve ráüt homlokára,
Mintha mély álomból keltné reg-sugára:
,Ott a lánynál kezdtük, s itt vagyunk most újra:
A vén sas odabent vén nótáját fujja, —
Énnekem meg olykép háborog a vérem,
Akár Zernyesetnél, künt a csatatéren!

10.

De hát még majd eldől, ki legény a gáton!
Azt a sihedert már házamnál nem látom!
— A várparancsnok is jó szívvel van hozzám,
Jó volna, ha neki e dolgot elmondnám!
És az uti füvet talpa alá tette,
Utját egyenesen föl a várba vette,
Föl a várba vette, a császári várba,
Mely a szomszéd dombon néz le a határra.

11.

Gyürkyék házában minden csöndes újra,
Ott ül a vén kurucz lassan csillapulva:
Mint mikor a vihar lezúg a vidékre,
S utána még sokkal csöndesebb a béke.
Rákönyököl hosszú tölgyfa-asztalára,
S gondolkozva bámul a teli pohárba,
Melyből fel-felesillog egri vörös óbor —
De nemcsak bámulja: köppent is a jóból.

12.

A mint így mélézik s a törökvért iszsza,
S a régi időkre búsan gondol vissza,
Nyikorog az ajtó, majd kifordul sarka:
Imre-fia lép be dalolgatva rajta;
Egyre azt dudolja piros jó kedvében:
,Piros rózsabimbó lehullik a szélben . . .'
Majd aztán elhallgat, majd újra beszédes:
,Adj' isten jó estét, adjon isten, édes!'

13.

„Hozott isten, fiam, hozott isten, Imre!
Kedved sohsem láttam ilyen rózsaszinbe’!
S nem csak kedved rózsás, lelkem szemefénye,
Rózsás a kebled is, lánczhordta legénye!“
,Hát hogyha még látná, édes, hogy szereztem,
Azt hittem, eszemet, szívemet elvesztem:
Ha „Tündér Ilona“ itt a földön volna,
Én Iluskám mellett semmivé omolna!'

14.

Elkomorult lassan az öregnek arcza,
A szive és esze küzdtek kemény harcza,
Félrenézett s szemén egy könnyet törült ki —
[Talán még sohasem könnyezett egy Gyürky!]
— Rágondolt egy sötét, rideg téli napra;
Életének ez volt legridegebb napja —
Rágondolt arra a havas temetőre,
S arra az angyalra, a szelid, hű nőre . . .

15.

„Ejnye, fiam, ejnye — kezdé tompa hangján —
Szívbeli dolgotat de örömmel hagynám!
— S ha százszor szebb volna, mint völgy százszorszépe,
Ne járj, fiam, arra, — ne nézz a szemébe!
Ne nézz a szemébe: labancz édes apja —
Ne is cziczázz véle: néked sohsem adja!
— Jó Berényi Balázs, sem földön, sem égen,
Nincsen nekem nálad nagyobb ellenségem!“

16.

Mintha hulló csillag hull le magas égről,
Mely estve odafent messzeségben kékül —
Mint a hulló csillag halványul, sietve:
Ép' így halványult el Gyürky Imre kedve.
— Máris tudja apja? — s keserűség néki?
— Szive kezd dobogni, arcza elkezd égni;
Ugy érezi magát, mintha üznék távol
Első ébredéssel szép paradicsomából.

17.

Azután szelíden, édesgetve kezdi:
„Ejnye, édes fiát mindjárt megijeszti?!
— Csak csorba nem esett azért békességben,
Hogy egy szép leánytól piros bimbót kértem?“
„Imre fiam, arról a bimbóról hallgass:
Egyszeri látása csak nem lesz siralmas! —
De ha megszeretnéd azt a kicsiny árvát:
Csak magad, csak magad vallnád kinos kárát!“

18.

Egy daczos pillantást lövel az apjára
A fiú ragyogó, égő szemsugára:
,S hátha megszeretném? — hátha megszerettem!
És hogyha szeretnék égőn mind a ketten?!
— Boldogságom, tudom, csakis benne él még:
Tőle elszakasztva éltem nélkül élnék . . .
Érzem, hogy ő sem hajt az apja szavára;
S hogyha enyém lenne, nem volna oly árva!‘

19.

„Imre, fiam, Imre! Megvert hát az isten?!
Tüzesfejü fiú — ezt csak még sem hittem!
Nem is hiszem, nem is — de hisz most beszéled:
Tőle elszakasztva éltedet nem éled!
— Nincsen ördögösebb az asszonyszemélynél!
De hogyha miatta elvet megcserélnél:
Siralmas csapás volt nekem születésed,
Atkozott tenéked szárnyadra-kelésed?‘

20.

Miként szélrohamra szikra jobban lángol:
Imre égő szeme tüzesben világol;
Majd meg összehuzza fekete szemöldét,
S a kicsiny szobában mereven tekint szét:
Mintha gondolkodnék, valamitől félve,
Mint hogyha magával perelne, beszélne:
,Én hát kurucz vagyok — ő meg labancz lánya:
Sohasem lehet hát szívem Ilonkája!‘

21.

Aztán egyszerre büszkén felpillant,
Mintha búja büszke daczba által csapna:
,Ejnye édes apám, mit beszél kend nékem?!
Én talán elvemet lányért megcserélem?
Hát ilyet hihetne? — vér vizzé nem válik:
Gyürky maradok én, Gyürky mindhalálig.
S édes apám mondja! és nem is hisz bennem!
Istenem! — kurucznév! becsület — szerelmem!

22.

Többet egy szót sem szól, félig tántorogva
Az ajtó felé megy, valamit morogva,
Mégegyszer hátra néz, aztán árnyékképen
Eltűnik odakünt esteli sötétben.
Az öreg is bámul, a föld ing alatta:
,,Hová is mehet most ez az istenadta!
Félek, nagyon heves: ráütött apjára —
Elment és nem mondta: az isten megáldja!“

III.

A hajás szomszéd.

„Ne higj magyar a németnek,
Akárhogy is hitegetnek
Hogyha ad is hitlevelet
Mint a kerek köpönyeged,
Pecsétet üt olyat rája
Mint süveged karimája . . .“

Kurucz nóta.

1.

Mintha a tűz üt ki egy kicsiny faluban,
Forró piros lángja magasra kilobban,
És a falu népe fejét-eszét vesztve
Összevissza futkos, eszetlen, keresztbe:
A kétség vad lángja gyúladt ki aképen
Jó Gyürky Imrének fiatal szívében;
Ezerféle érzés égve általjárja:
Hűség és büszkeség és szerelem árja.

2.

Az este oly csöndes, nem száll egy lehellet,
Ég az esti csillag a vár tornya mellett;
S a hány kicsi csillag gyúlad ki a mennyben:
Annyi halvány kis mécs aluszik ki itt lenn.
Nem csoda, az idő már későre jára,
Csak ott, a hol vagyon a falú határa,
Látszik világosság a kis fehér háznál:
Hát még ébren vannak Berényi Balázsnál.

3.

Hogy miért, miért nem? — a jó isten tudja:
Csak arra vezetett Gyürky Imre utja,
Hogy talán még egyszer szép Iluskát lássa,
Vagy csak rátekintsen a kedves kis házra,
Hogy beszéljon ottan: labancz lesz belőle . . .
Avagy búcsut vegyen örökre ő tőle?
— Mint vándort a pusztán délibáb, a csalfa:
A legényt a kis fény lassan oda csalta.

4.

Ott, hol az ablakot felfutóka lombja
Sötét, hűs karjával árnyban általfonja,
Ott benézett csendben a kicsiny szobába,
Melyből ki-kipislant a mécses világa.
Diófa asztalnál ült Berényi lánya,
Előtte a holmi össze-vissza hányva;
A tűt kis kezében s fonalt készen tartja,
S habos kis ruháját búsan varrogatja . . .

5.

Dehogy varrogatja, ott ül hanyatt dőlve,
Mintha a szeméből könnyet is törölne . . .
Félve összerezzen minden apró nesztül,
Mint szellőtől bimbó, melyen harmat rezdül.
Vitéz Gyürky Imre leszegezve áll ott,
Mint a ki látja az ígért mennyországot,
Szegény elátkozott égő kinnal látja,
De neki sohasem lehet a hazája.

6.

Akár úti kőszent, áll ott a sötéten,
Mikoron valaki megszólítja szépen:
„Adj' isten jó estét, vitéz Gyürky Imre!
Ugy-e kitaláltam! — igaz istenemre!
Lássá, engem ugyan senki sem kerül ki:
Kitaláltam mindjárt, hogy kelmed a Gyürky . . . ,“
„Az vagyok; jó estét. Kend akárki légyen,
Hagyjon itt békében, csak ez egyre kérem.“

7.

„De nem oda Buda, vitézlő barátom,
Ki akarna térni, azt már ugyan látom!
Pedig hogyha tudná, mi az igaz szándék,
Velem, tudom isten szelídebben bánnék.
Pedig a nevemet, tudom, nem kívánja:
Sréter János volnék, a vár kapitánya.
Labancz hirem miatt sohse bántsá kétség,
Azért bennem mégis jó magyar szív él még!“

8.

„Az a jóságos nagy isten is megáldja,
Nemes Sréter uram, hagyon békét, lássa!
Csak ne bajoskodják kelmed az ügyemben,
Mert hát jó kedvemben nem talál most engem.“
„Ejnye, balga fiú, hát csak nem értesz meg!
— De hát az ilyenek mindig csak így tesznek:
A kiknek a vesztét isten is akarja,
Ezüket veszi el, vagy jól megzavarja.

9.

Hát hallgasd meg szómat, úgy mondom susogva,
Hogy valami bagoly tovább ne huhogja:
Rákóczy megszökött bécsi börtönébül,
S úgy rémlik, valami nagy dologra készül.
S mivel meggondoltam több labancznak dolgát,
A ki a kuruczhoz úgy önkényt pártolt át,
És hogy a németek dolgukban mint járnak:
Rákóczynak adom által ezt a várat!

10.

S kurucz kapitánynak hirt is küldök innen . . .“
„Hiszen jó is volna a mesét elhinnem!
— De hát én nem hiszek, bárhogy hitegetnek;
Régi nótánk nekünk: Ne higyj a németnek!
Gyürky Imrét ugyan nem szedi rá kelmed!“
„Kár bizony, atyafi, ilyesmit felelned!
Ha lovaghitemet más ilykép' megsérti,
Bizony a holnapot élve már nem éri!

11.

Bizony meg nem éri, de most megbocsátok,
Hogyha el nem hiszed, csak tinektek átok;
Pecsétes levelem készen írva áll már,
Semmi egyéb nem kell szállító futárnál . . .“
„Küldjön hát a várból: elég katonája,
Ki csak úgy les ottan ura parancsára;
És azt hiszem, talán hiánya nincs lóban —
Hagyjon engem békén, hadd maradjunk jóban!“

12.

„Igen, bölcs bajtársam, tán vallont meneszszek?
Kivel tinálatok csupa csufot tesznek —
Hogy annyit higgyenek igaz jó szavának,
Mint te mostan nekem, a legjobb barátnak!
De hát hagyjuk azt most; egyebet is mondnék,
Tudom a lelkedben epesztő bú, gond ég . . .
Küzd fiatal lelked heves harcra kelve,
S itt ebben a házban lakik szép szerelme!“

13.

„Hát ezt honnan tudja, istenadta kéme!
Százszemű labancza, magyaroknak réme!
„Csak ne oly tüzesen, vitéz lófő-székely —
Monda a vén róka jeges hidegséggel —
Hát azt fel nem fogja tüzes ifjú elméd,
Titkolni nem lehet a szívnek szerelmét?
Áttör a felhőn is, mint az égnek napja,
Szellő elsusogja, s viszi folyók habja . . .

14.

De hát nem vagyok én lelked gyóntatója,
Csak igaz barátod, ki javadat ójja.
Ha kuruczhoz viszed pecsétés levelem,
Eretted — helyetted megállom a helyem.
Én vagyok csak a test, Berényi az árnyék,
Utánam jönne ő, ha pokolban járnék;
Jó tánczos az öreg: a hogy huzom, végig
Ugy járja a nótát a füttyre mindétig!

15.

S hogyha te megteszed az én kivánságom,
Tudom, hogy megváltód leszek a világon:
Csak két-három jó szót vetek én a latba,
S tudom, hogy nem hangzik pusztá sivatagba.
— Hagyd csak a beszédet! keresztuton állasz,
A vén Herkulesnél mostan jobban válaszszt!
Hogy tiszta szándékom, a jó isten látja,
Ki a magyaroknak igazi barátja!“ —

16.

„Sréter János uram, kendből angyal szólal,
Csak meg ne mérgezzen mézes-mázos szóval!
Igy beszélt a legény — s olyan volt érzelme,
Mint sok szép virágnak himes-poros kelyhe:
Egy oldalt van a méz: méze szerelmének;
Más oldalt méreg van: a gyűlölet-méreg —
De mint a jó kis méh ismeri a mézet,
Gyürky Imre is csak szerelmére nézett.

17.

„Kendből angyal szólal — itt a kezem rája:
Melyik istállóban jobbik paripája?
S hamarébb, hamarébb mint Nemere szárnya,*
Elviszem levelét Mármarosba szállva!
„Menj hát a váramba, éjféli órában,
Koppantsd meg a kaput hétszer bal sarkában:
Aztán itt a gyűrűm — mutasd meg Kis Pálnak,
Kinél levél és ló készületben állnak!

*) Nemere, így hívja a székely a szélvészt; egy régi szellem neve.

18.

Én meg itt benézek a Berényi házba:
Beszédem a dolgot jól elmagyarázza;
Alkuszom a vénnel halk pipaszó mellett,
S tudom, hogy szómra csak „igen“-nel felelhet!
S szép Ilonkának is — (ajkam el nem árul!)
Csak egy-két szót mondok mentő talizmánul:
Meg van kötve földön, mit isten köt égben, —
Örök törvény ez már kettő szerelmében!“

19.

,Kendé a nemes tett — enyém meg a hála;
Az áldó isten is ezerszer megáldja!
— S megy Gyürky a várba, botorkál sötétben,
Néz utána Sréter, mosolyog sötéten;
Hétszer kong az ajtó, a várkapu fordul,
Mint koporsófödél, visszadobban zordul;
Megnyilik az ajtó Berényi lakába:
Szeliden vezet be földi mennyországba.

IV.

Két csöndes ház.

„Szánjatok kösziklák,
Erdők, kies puszták,
Bánkódjatok énrajtam;
Szánjatok meg, kérlek,
Mert jaj búban élek,
És im, mire jutottam! . . .
Mezők szép virági
Vizek fris folyási
Könnyeztetek énrajtam!“

Petrőczy Kata Szidónia.
(Pekry Lőrinczné.)

1.

Berényi udvarán tölgyfa, villámjárta,
Pusztá bár, reászáll egy kis vig madárka,
Elcsicserg, elcseveg örömtelen ágon,
Egyetlen vendége ezen a világon;
Szeretné a vén fa, hogyha rügyet hajtna,
Ágbógos, hűs lombos lugas volna rajta:
Hogy el ne szállhasson kis dalos lakója
Ki vén napjainak hű vigasztalója.

2.

Mint ez a vén tölgyfa, olyan volt Berényi,
Megjárta az idő, — kín volt neki élni;
Csak úgy eltengődött, lassan száradozva,
Míg a sors fejszéje a csapást meghozza.
De ha reánézett kicsiny madarára,
Aranyos, jó kedvű, angyal-leányára:
TavasZRügyet hajtott hervadó reménye,
Napként melengette lánya szemefénye.

3.

Hej de most nem úgy van, csöndes a kis ház ma,
Mintha bent mindenkit a hideg láz rázna;
Bánatharmat ragyog liliom kelyhében,
Siralomházzá lett ez a picziny éden.
Bizony siralomház! pedig ki is vétett?
Talán a jó öreg gonosz bűnössé lett?
Dehogy! — csak a lányát szeretve-szerette,
Hogy más is szeresse, — alighogy türhette.

4.

Tán a kis lány vétett: a szerelme vétke?
Az már csak nem vétek: a nő mindensége;
Nélküle az erény elporladó semmi,
Ki nem tud szeretni, jobb annak nem lenni!
Szeretet! szerelem! — áldó jó testvérek,
Áldott az a porszem, a melyre ti léptek!
Nélkületek földünk siralomvölgy lenne,
De istennek mennye, ha ti laktok benne!

5.

S mégis gunnyaszt bent a vén fa és virága,
Mintha elvágynának a jobbik világba —
S mint az árva fogoly, kalászoknak közte
Vadászok léptére félve rezzen össze:
Úgy rezzenek össze, hogy az ajtó dobban,
Es jó Sréter uram lép be rajta nyomban;
Mint a faragott szent, áll az egyik, másik,
Bámulnak egymásra néhány pillantásig.

6.

„Hogyha kőszirt volna keblem balfelében,
Könnyre facsarodnék szörnyű keservében —
— Így kezdi jó Sréter döcögve, merészül,
Bólint, is sunyorít, mint ki nagyra készül —
Gyász van a hajlékban, a koporsó készen!
— És itt vagyok én is a nagy temetésen:
Mehalt hát a jókedv; tegyük le a sirba,
S mindegyikünk rajta könnyeit elsirja!

7.

No de ha meghalt is — a csoda hiába?
Olvastam valamit a szent bibliába' —
Mint urunk a Lázárt feltámasztá szépen,
A jókedvet én is felkeltem aképen“ . . .
— „Ugyan ne tréfáljon! — nincsen idő arra;
— Fordulj Ilon lányom egyet a pitvarba!
Keresd meg az egrit, légy jó háziasszony!
—Kelmed meg üljön le, igyék és hallgasson!“

8.

Nagyokat sandított a labancz e szókra,
Silány bajszán pödört néhányat a róka:
„No de várjanak csak, ostor végén csattan,
El egy harapásra mindent nem mondhattam;
A rendes beszédet csak el lehet türni:
Berényi Iluskát elveszi a Gyürky —
Meg van kötve földön, mit isten köt égben,
Örök törvény ez már kettő szerelmében!“

9.

„Szegény Sréter uram, sajnálom, de lássa,
Hogyan kibicsaklott kend eszejárása —
Tudja az uristen, hogy kelmed mit vétett,
Hogy okos fejében mostan ily sötét lett!“
„Ertsen meg: a Gyürky kurucz már csupán volt,
Mostan meg nagy bölcsen hozzánk általpártolt;
Ő lesz a császárnak legjobb katonája, —
S a legszebb feleség kelmed Ilonája!“

10.

Megállott Sréter itt, lélekzeni sem mert,
Ugy nézte hiúzként a jó öreg embert,
Várta, hogy miként hat ez orvosság rája —
De nem ezerjófű volt ám orvossága;
Mert alighogy bevett az öreg belőle,
Szigorú, sötét lett mindenegy redője;
Szép galambósz fejét magasra emelte,
Azután rákezdé nagy haragra kelve:

11.

„Kurucz uraimék avval dicsekesznek,
Hogy hitvány labanczczá ők sohasem lesznek,
Arany a jellemük, rozsdá nem fog rajta,
Büszke nótájuk is egyre csak azt hajtja . . .
Pedig vasból vannak, mit rozsdá rág össze,
Alig akad egypár kemény jellem közte;
Lelkük csak fűszálként rezeg jobbra, balra,
Merre a szellő fuj, ringatózik arra.

12.

Bár mindig boldogít elvem győzedelme,
Szent legyen előttem mindenkinek elve —
Szent meggyőződésből megcserélném pártom,
De más szózatoknak lelkem ki nem tárom.
— Második Júdás az, ki egy eperszájért, —
Elhagyja az elvét egy kis barna lányért.
Inkább adnám lányom kurucz-feleségnek
Mint ily hitehagyott elvtagadó népnek!

13.

„Ez a helyes beszéd! — bölcsesség sugallja;
Tudtam ezt előre, igazán megvallva.
A ki áruló lesz szép leány szeméért,
Holnap áruló lesz ujabb ölelésért!
— Ez csak tűzpróba volt, hogy csak jobban lássam,
Ily gyémántjellemet nem találni másban!
Becsület, büszkeség testvérien szépen
Miként párosulnak jó hivünk lelkében!“

14.

Belépett Ilonka, némák mind a hárman,
Nyelvet meg nem oldna jó bor a pohárban;
Bár Ilon behozta fényes bilikomba',
Mellé jó fűszerül édes szót nem monda.
Apja könnyes szemmel arczára tekintte,
Azután rákezdte nagyokat köhintve;
Elmondta röviden néki Gyürky dolgát,
Ungi labanczokhoz hogy mikép' pártolt át.

15.

„Nos kedves angyalom, lelkem igaz gyöngye,
Fakad-e kis szived érte véres könnyre?
Igaz szerelemre van-e abban érdem,
A ki áruló lesz — egyenesen kérdem?
Ha láttál fájdalmat muló őz szemében,
Mit a gyilkos fegyver most ejtett meg éppen:
Olyan volt a lánynak szeme-csillogása,
Mintha már megtörné szive szakadása.

16.

Haloványabb hónál halvány ábrázatja,
Remegő bimbónál remegőbb az ajka;
Roskadozva rogy le apjának vállára,
Csak a picziny „Nem“ szó jó halk ajakára.
Atyja keblén nyugszik a halovány lányka,
Mint pásztora előtt az árva bárányka;
Forró csókot apja homlokára rányom:
„Áldjon az úristen — ezt köszönöm lányom!“

17.

S hátha az a kis „nem“ talán mást jelentett:
Nem lehet áruló, kit tisztel, mint szentet . . .
Nem hagyja el, a kit szeret, mint más senkit,
Kéért szerelmében elhagyna mindenkit.
De örült az öreg — hiszen ő csak férfi,
Ki egy leányszívnek harczát meg nem érti;
Örült csak annak a kis ártatlan „nem“-nek,
Hogy könnyben kioltva lángja szerelemnek.

18.

Fömlállott Sréter is: „Vigasztalják álmok!
Nyugodalmas édes éjszakát kívánok!
Utolsó tanácsom, legszebb lánynak apja,
Hogy ezt a kis angyalt jó embernek adja!“
S szemének villáma csodásan világol,
Rápillant a lányra — szeme, lelke lángol;
Beleburkolózik sötét köpenyébe,
S kezeit dörzsölve lép ki holló-éjbe.

19.

A csöndes kis háznak fájó néma titkát
Éjszaka fátylai sötéten borítják;
Csak az őrzőangyal, ki még el nem kése,
Hallgatózik némán minden szívverésre,
Hogy aztán hirt vigyen a nagy istenségnek
Föl a szebb hazába, hol csillagok égnek;
Kinek elég most már földi szenvedése?
S kicsoda méltó már hajnal-ébredésre?

20.

Sréter, mint a kigyó, megyen csúszva-mászva,
Gyürkyék kapuját megzörgeti, rázza;
Tompá hang felel rá: „Ki zörget itt éjjel?
— Csak a szellő volt tán játszó fris szeszélylyel?“
„Földönfutó vagyok, harczok nyomoréka:
Szárnyas hirt kell vinnem egy magyar hajlékba.
— De hát eltévedtem e sötét pokolban —
Mondja meg, jó uram, a Gyürky-ház hol van?““

21.

„Én volnék a Gyürky! — úgy térjen be hozzám!“
„Nem térhetek én be — hirem nagyon rossz ám!
A Jób hireinél rosszabb talán kendnek —
S a hirért vivőik nem egyszer szenvednek!
— Bocsánatot kéret kendnek Imre fia,
Kinek a házából el kellett futnia;
Labancz kapitányhoz Bereg-vármegyében
Menekült át titkon büntakaró éjben“ . . .

22.

„Vizzé vált a vére egy magyar embernek!
Nekem nem volt fiam — fattyú volt e gyermek!
Elmehetsz aludni szegény öreg Gyürky,
Lent rab-hantok alatt szebb honba örülni!“
A vén kurucz morgott, isten tudja, még mit . . .
Futni kezdett Sréter, mint kit szellem rémit,
Kinjaikban hagyva, kiknek ő volt veszte,
Odább állott szépen, mindent megmérgezve.

23.

S mikoron föl ére jó Sréter a várba,
Duzzadó párnája őt már készen várta,
Rádobta köpenyét a csillogó vértre,
Aztán rákoppantott saját bölcs fejére:
„Nem hiába jártál bécsi kolostorban,
Megtanultad ottan, bölcsek köve hol van;
„Beteljesült!“ majdan én is így kiáltok,
Ha ti szegény golyhók mind itt térden álltok!“

V.

„Pro libertate.“

„Verje meg az isten, ki az árvát bántja.
Áldja meg az isten, ki az árvát szánja!“

Régi magyar közmondás.

1.

A Beszkidek alján, szép lengyel vidéken
Kisütött a napfény a keleti égen,
Rásütött melegen a tavaszi hóra,
Könnyez is a jégcsap a picziny folyóba.
Sötét túlevelén üde fenyveseknek
Csillogó harmatnak cseppjei rezegnek;
Csillogó harmatnak kristálytiszta gyöngye
Talán a magyar föld édes örömkönnye.

2.

Mert sír a magyar föld édes örömébe',
Mikor a határán három bajnok lép be;
Uj zászlókat hoznak: piros-fehér-zöldet,
Hogy megáldják velök a szép magyar földet.
A zászlón egy név van: a szenteknek szentje,
A te neved van rajt nagy magyar levente!
„Rákóczy Ferencz“ ott fényben ragyog rajta,
Es „Pro libertate“ csillámlik alatta.

3.

Az országnak szíve szinte összerezdül:
Öröm reszketése járja azt keresztül;
Megértik ez érzést minden magyar házban,
Érzik, az időkben mostan nagy válság van.
De megérti nem csak magyaroknak népe,
Valami eljutott Sréterék fülébe:
„Ej de mit is árthat olyan rongyos gárda?!
Nem mer az feltörni az erős felvárba!“

4.

De azért a labancz gondolt kettőt-hármat:
Jól teli rakatta mindennel a várat.
Benézett azután az öreg tükörbe,
A bajuszát gonddal hegyesre pödörte;
Farkasbőr-kaczagányt kerített nyakába,
Sarkantyúja pörrent, ha csak rezdült lába;
Zománczos a kardja, új mentekötője, —
Forgójával játszik a völgy hús szellője.

5.

Aztán miért öltött ilyen diszt magára?
Hogy rossz német lelkét elfödje ruhája?
Hogy egy csaba-magyar*) tán elhigye róla:
Nincs a földön nála hübb jóakarója?!
„Jó reggelt vitézlő Berényi barátom!
Nos nem vagyok-e én hát legény a gáton?
Bár idegen voltam: magyarnak születtem,
S mindig az is voltam szóban, igaz tettben!

*) Balga magyar.

6.

Mérjen hát most végig s mondja meg, mit gondol?!
A bőség szarúja adott kendnek gondból:
Felét keresztjének, felét bánatának,
Rakja a vállamra: fogadjon fiának!
Rakok három kunyhót váram belsejében:
Oda viszem kendet és a lányát szépen.
Hogy háborús kor van, ne legyen a gondja:
Rászáll a pajzsra is a béke galambja*)!“

7.

„Nagy jó Sréter uram, köszönjük, de lássa:
A jó is kinos lesz, bár isten áldása.
Ne vigyék el tőlem, kit isten szánt nékem:
Az én kis lányomat, ki a mindenségem.
Jobb nekem a kenyér, mit ő ad kezembe,
Szebb a madárdalnál, mit ő súg fülembé;
Ha nélküle volnék: öröm is csak bánat,
S bánat is öröm lesz, látva Ilonkám!“

8.

Itt egy könny csillant meg a vén sas szemében,
De gondolá az öreg: a férfi-könnny szégyen:
„Lássa, Sréter uram, a szemem mi gyenge,
Ez az apró jószág beszalad szemembe!
A vén bibliámat elő ki olvassa? . . .
— Meg kelmed nagy úr is: nem vágyunk magasra!“
S megfojtá a torkán szavát nagy keserve,
Hogy belépett lánya valamit keresvé.

*) In galea Martis nidum fecere columbae. (Zrinyi)

9.

„Halled édes lányom, Berényiek lánya!
Háztüznézni jött ma a vár kapitánya . . .“
Megállott helyében a kis halovány lány,
Némán mozdulatlan, miként a sóbálvány;
Égő piros vére általrezeg rajta,
Önmagát harapja picziny piros ajka,
Ökölbe szorítja kezeit szívéhez:
Tán hogy visszanyomja, a mit ott bent érez.

10.

,Gyáva árulója — férfit meg tud ölni,
De egy ártatlan nőt nem fog ám letörni!
Nem hiába vagyok Berényiek lánya,
Úgy kimondom szómat, hogy lelkem kívánja:
Mint megvetek rosszat és imádok szentet,
Mint szeretem Imrét, úgy gyűlölöm kendet!
Az isten megverjen, a föld is kivessen,
Előbb, hogy sem Srétert valaha szeressem!“

11.

Gyöngé lányból így lett büszke magyar asszony:
Tüskés vadrózsából senki se szakaszszon!
A leány megfordul — az ajtót becsapja,
Kővé váltak ott a kérő s édesapja.
Megrázkódik Sréter, biczczent a fejével,
Lesüti a szemét, mint ki tervet érlel;
Aztán sarkon fordul, annyit motyog: „Jól van“
De sok mindenféle férhet meg e szóban!

12.

„A boszú vezessen? — nem! Őrült szerelmem;
Most kell a leányért kemény harczra kelnem!
Büszkén bevallotta: szavam meg nem törte;
Megtöröm az apját: akkor lesz megtörve!
Mit mondtam Gyürkyre: olvasom apjára —
Nekem hasznomra jön egész ország kára!
Éppen jókor közelg Rákóczy hívása:
Berényit mártom be nyakig libertásba!“

13.

— Tüzes piros arczát utolszor megnézte
A kaczér napisten a Bodrog vizébe',
Aztán aludni ment, hisz kifáradhatott,
Miután a földnek annyi sok jót adott.
Jobb is volt, hogy elment: nem lát a kis házba,
Hol az igazságot zsarnok meggyalázta,
Hisz az igazságnál nincsen árvább fajta:
Legkisebb marha is szeret rugni rajta.

14.

Berényi háza tán erősséggé váltott,
Hogy vallon katona kemény űrülni áll ott?
— Bizony az öreget viszik a bástyára,
Hol valami torony sötét zúgja várja:
Mit ér átkos szója — levegőbe szórja:
Hogy rekedt ne legyen, a karabély óvja;
Rimánkodik lánya — de kicsoda bánja:
Katona csak eszköz, ha ura kívánja.

15.

Irva van a parancs — és az meg van írva,
Nem törlődik le az, bár rá száz szív sirna:
„Én Sréter Johannes, hive a királynak,
És hű kapitánya a királyi várnak:
Hűtelen Berényit elfogatom mostan,
Mert áruló módra törte fejét rosszban;
Kuruczok kémévé, rebelissé vála:
Rákóczy irását megtaláltuk nála!“

16.

Az öreg Berényit viszik a toronyba,
Hogy ne bántsa annyit mindennapi gondja.
Sréter pedig kimegy a vára fokára,
Szívni hűs levegőt föl és alá járva;
Vasingét ledobta, hogy táguljon lelke,
Mely annyi sok röpke gondolattal telt be;
A koraltra dőlve néz a Bodroghözre,
Hol hűs esti párák tánczban futnak össze.

17.

Hogy így állt magában, csak szellő volt társa,
Ily formán fonódott eszének járása:
Versenyársam csöndes: el van téve mélyen:
Ettől ugyan ma már aligha kell félnem!
A leánynak apja néma, mint a holt hal, —
Perelhet nagy hangon: hallgatja szirtoldal;
Kijátszta a kártyát — egy annyi mint száz szó:
Nem jár le három nap, enyém a leányzó!

18.

De hát ez a leány?! — száz kurucznál rosszabb,
Szép szemével vihart a nyakamba hozhat;
Talán bejár mindent, könnyeket fakasztva . . .
De hát kihez menne ellenem panaszra?
Háborús időkben ki hallgat szavára?
A vén Gyürky talán? — dehogy hallgat rája!
Azt hiszi: a fiát ő csábítá által,
No ahhoz a leány elmenni sem átal!

19.

Majd csak megtörik ő s eljön hozzám kérni,
De majd a föltételt saját szivem méri —
És az a vén Gyürky, az volna veszélyes?
Igaz: ilyen vén sas szeme nagyon éles!
— Ha Rákóczy hírét szél fülébe fujja,
Rozsdás fringiáját felköti majd újra —
Aztán már ellenem jöhet rongyos gárda:
Ágyúimnak toroka őket készen várja!

20.

Mit az ember tervez: boldog isten végzi.
Sréter, bíz hiába a nagy eget nézni,
Nem látja meg kelmed, mi van ottan irva
Rezegő, halavány égi csillagpirba —
De egy meg van irva isten nagy könyvében;
A szép magyar nóta kiolvasta szépen:
„Verje meg az isten, ki az árvát bántja,
Áldja meg az isten, ki az árvát szánja!“

VI.

Szeretetből, szerelemből.

„Talán az idő megfordul,
A jó szerencse megmozdul,
Katona-csillag földerül . . .“

Szegény legény nótája a Thököly-korból.

1.

Gyürkyéknek háza, a mely hajdan víg volt,
Csöndesebb lett mostan, mint az ungi sirbolt,
A hol örök álmát sok vitéz aluszsza —
Olyan igen csöndes, olyan igen pusztá,
Hisz itt sok jó szellem vagyon eltemetve,
Minap még piros volt a ház piros kedve:
Ott nyugszik most remény és boldogság mellett,
S ki tudja, hogy újra sirból mikor kelhet?

2.

El vagyon temetve sok-sok régi jó nap:
Köztük virraszt Gyürky, mint vén imázó pap,
Fejét roskadozva a mellére hajtja,
Titokzatos szókat mormog néha ajka:
A szeme kóborul tekint a légbe szét,
Egymásba átfonta ránczos munkás kezét:
Talán megsiratná vén tölgyfa-kupája:
De kiszáradt ennek piros könnye-árja.

3.

Kopognak az ajtón ép' e pillanatban,
Nem is várnak soká, az ajtó kipattan;
A szobába halkan halovány lány lép be,
Mintha most készülne az oltár elébe:
Patyolat ruhája, karmazsin csizmája,
Rókamálos mente könnyen borul rája,
Gesztenye-hajába gyöngyök vannak fűzve,
Hónyakán kláris ég fényes piros tűzbe'.

4.

„Ki vagy? mi jót hoztál? — csak röviden végezz!“
„Röviden végezek — de tudom, elég lesz.
Kelmed, a ki érti, mit tesz e szó: bánat,
Velem nyomorulttal kegyelmesen bánhat!
Koldulni jövök én: alamizsnát kérek:
Olyast, a milyentől meggyógyul e lélek!“
„Mit adjak én néked? — keresd boldogoknál;
Koldusabb én lelkem minden koldusoknál!“

5.

„Hát csak egyre kérem itten szemtől szemben:
Bármit is mondanék, hallgasson meg engem!
S ha irgalom-könnyre szivét nem fakasztnám:
Ha végig hallgatott, elúzhet már aztán! . . .
Kiről kend azt hiszi, labanczokhoz által
Csalta édes fiát, szerelmi bűbájjal:
A lány, kiről hiszi, hogy vétkes bánat-ok,
Berényi Ilona — az a lány , . . én vagyok!“

6.

Megállott e szónál lányok legszebbike,
Lélekzetet venni, mint hajtott őzike. —
„Előre! hallgatom — mert már megigértem,
Előre, míg szódat tisztán meg nem értem!“
„... És kelmed, egy Gyürky—Gyürkyről elhitte,
Hogy fia ennyit ád ősi férfi hitre?!
Apja, ki nevelte, ennyit tud felőle?!
— Én nem hittem soha, én — a szeretője!

7.

A vár kapitánya, ez átkozott ember
Magszeretett engem kaján szerelemmel;
S hogy ne legyen védőm e föld-kerekségen,
Elrabolta tőlem minden mindenségem!
Vitéz Gyürky Imrét el csak ő rejtette,
A mint jó apám' is láb alól eltette!
És hogy mindez így van: megesküszöm rája —
Isten súgta nékem, ki szívünk vizsgálja!

8.

„Világosság!“ — kiált, — s kap Gyürky fejéhez —
„Áldott légy leányom! folytatd, beszélj, végezz!“
— Mikor édes apám elfogták az este,
Vallonok szavából fülem ezt kileste:
Mármárosi ormok tüerdős tövébe'
Táboroz Rákóczy áldott magyar népe;
Uj kurucz háborút hoz fegyverük éle,
Ocskay vezérük, s Kende ott van véle!“

9.

„Hát te mit fogsz tenni, szépségek leánya,
Berényi Balázsnak bátor Ilonája!?”
„Tudja a magyar nő, mit kell néki tenni,
A hol az én helyem: ott fogok én lenni!”
Felugrik az öreg, a lányt megcsókolja,
Sudar-egyenes lett, mintha ifju volna;
Szemében ragyog a régi fény kigyulva, —
„Zernyesetet látom vén koromban újra!”

10.

„Csinom Péter! nyergeld Bogáncs paripámat!
Akaszd le a szegről görbe kis szablyámat!
Vesd rám nyakbavető farkasbőr mentémet,
Abaköpenyemet, a régi fehéret! —
Két nap mulva jövünk, két nap mulva, érted,
Négyes boszút veszünk: az elsőt teérted,
Egyet a fiamért, egyet az apádért,
Szörnyűt szép hazámtól eltúrt gonoszságért!”

11.

A dülő út porzik, a mint a ló vágdat —
Néz a lány utána, a meddig csak láthat:
Mostan a hidon megy, alig látni portul,
Most meg az egyenes nyárfasorba fordul;
Patyolat kendőjét a leány feltartja,
Bucsut csillan vissza a vén kurucz kardja;
„Akár Imrém volna, oly deli most is még . . .
Hervadó reményem, üdvözöllek ismét!”

12.

Aztán a leány a sasfészekre néz fel,
Hol nem parlagi sas — gyáva holló fészkel;
S neki indul nyomban a kanyargós utnak,
A melyen keresztbe kis vizerek futnak,
Apró kis vizerek, — tán a szikla sirja,
Hogy idegen zsarnok ősi várát birja.
A várkapú lágyan nyilik meg kétfelé:
,Vezessetek rögtön a kapitány elé!'

13.

„Szépséges magyar hölgy, várok parancsára!
Ég alatt, föld hátán, nincs hivebb szolgája . . .“
,Vitéz Sréter uram, ugyis tudja kelmed . . .
Váltságdíjat hoztam — csak nem hű szerelmet!
Mit kér szabadságban megöszült apámért,
Életénél drágább aranyszabadságért?
Adja apám' vissza s kendé drágaságom,
S mi csak Berényiké ezen a világon!'

14.

„Oroszlán a foglyom, drága annak ára:
En angyalt kívánok a megváltására —
A föld kerekségén csak egyet ismérek:
Ez is te magad vagy, díjul téged kérlek!“
A leánynak szeme csodásan világolt,
— S mint ki meglebbenté a saisi fátyolt:*)
Úgy állt mozdulatlan a harczedzett férfi,
Nem mert a leánynak tűzszemébe nézni.

*) Lásd az egyiptomi mondát.

15.

„Isten szent nevében! — leszek feleséged . . .
Hogyha tán boldoggá nem is teszek téged.
Csak még két napig hagyj ártatlanul élnem,
Bűnöm-bocsánatát istenemtől kérnem.“

„Hah! ez jól van mondva; lakodalmunk napja
Az örömapának a napfényt megadja —
S váramban maradtok aztán mindketten:
Hiszen őt is nagyon — nagyon megszerettem!“

16.

S lehajol a lányhoz, hogy meg is csókolja,
De visszariad ez, mintha marás volna;
Olyan lesz az arcza, mint rózsá bimbója,
Melyről még nem gyűjtött kertek pillangója;
Sréter csak válat von, pillája megrezdül,
Gúnyos mosoly lebben ajkain keresztül;
„Majd letépem szárnyát e fehér angyalnak!“
S komor czellájába szótlán visszaballag.

17.

Ott aztán magában dongott ilyen formát:
„Ez a bős kis madár berzengeti tollát:
No majd lesimítom! — tudtam ezt előre,
Úgyis hazatérő galamb lesz belőle,
Hisz dúczba téríti a keserves bánat —
Ez ugyan rendin van, eddig jól csináltad!
És az édes apja? — vigye el a gólya!
El ne járjon nyelve: gondoskodom róla.“

18.

Hát a Gyürky dolga? — le van az is mosva:
A kémeim látták, elment Mármarosba.
A legfontosabb vár Munkács a vidéken:
Majd az ellen mennek, békét hagyva nékem.
— No ha Bécs városa ily minisztert tartna,
Nem nevelne magyart Duna-Tisza partja . . .
Nincsen áldottabb nép ennél a magyarnál:
Megy a zsinegeden, bármit is akarnál!“

19.

A szomszéd szobának kis góth ablakára
Ráragyog pirosan hajló nap sugára,
Glóriát ragyog le picziny halvány arcra,
Kit szentté avatott szerelmének harcza.
A szép leány kisirt fekete szemével
Túl a nyárfasoron, Bodrog partján kémlel;
Napkeletre kémlel, napkeletre bámul,
Álmodva új hajnal piros hasadtáruul . . .

VII.

„Rákóczy, Bercsényi!“

„Dobosom, dobosom!
Udvari dobosom!
Ugy verd, a föld rengjen,
Ég is visszazengjen
A ki él meghallja,
Söt azt is, ki halva
Fekszik, felriassza:
Rajta, rajta, rajta! . . .“

Kurucz ballada.

1.

Kering a madár is, mintha félne véstül;
Odafönt az égen nagy háború készül.
Ólomszinű este — fülledt levegője,
És a csönd olyan nagy: félni lehet tőle.
Bezzeg nem busítja csönd a lovagtermet,
Forr a felejtés-nedv, mit Hegyalja termett;
Gyöngye leves gőzölg asztal közepébe,
Falról szinte mosolyg Ampringennek képe.*)

2.

„Hej! holnap lesz urunk fényes lakodalma!“
„Éljen a menyasszony, picziny piros alma!“
„Hetedhét országban nincs urunknak párja!“
„Hol van hát — hadd látom, merre van arája?!“
Bujdosik a kancsó, futkos kézről kézre,
Össze-összezsördül poharak csengése;
A lángizű ó-bort csakis Sréter nézi:
Mintsem hogy meginná, igyák meg vitézi.

*) A hírheft Ampringen igen szerette a lakomákat, hogy közmondásos lett étvágyáról.

3.

„Bút a kelő napfény itten meg ne lásson:
Mert ha ti vigadtok: az én vigadásom!
Ezt adom előre — több is lesz majd máskor:
Holnap lakodalmi édes áldomáskor!“
Kurucz kedve támad a víg labancz népnek,
Ajkukon fordítva cseng a kurucz ének:
„Csak azt nézzed pajtás, hogy a kurucz hol van,
Csak azt vágjad pajtás kemény busultodban!““*)

4.

Fönt a vártoronynál csak egy alak jár még,
Ide s tova lebeg, mint a bolygó árnyék.
Megáll, hallgatózik a mulató zajra,
Keblét majd szétzúzza epedő sóhajja:
„Még mindig nem jönnek — akkor? — az nem lehet...
Árváknak szent atyja, ne hagyj el engemet!
Akkor hát igazán felesége lennék?
A vár foka magas — van irgalom lent még!“

5.

Fut, letérdel újra, nem tud hova lépni,
Majd szivét szorítja, majd fürteit tépi;
Kerekedő szél is szánakozik rajta,
Jajt üvölt körötte felhőgomolyt hajtva.
Lehajlik a leány a kavargó porba:
Ott fekszik egy kanócz félig eltiporva;
Felkapja hirtelen, fuf a szobájába,
Alig-alig birja reszkető kis lába.

*) A kurucz nóta így van: Csak azt nézzed pajtás, hogy a labancz hol van stb.

6.

Meggyujta a mécsnél, visszaviszi lopva,
Lassan, óvatosan a toronyra dobja.
Aztán, mint üzött eb, a sarokba térdel,
A kapus sem látja vén árgus szemével.
Lepattog a zszindely, hogy a láng nyaldossa,
A lángot meg tánczba forgószél kapdossa.
Piros lesz a felhő, mely koromsötét volt, —
Vagy hajnalra hasad már az éji égbolt?

7.

Megharsan a vészkiürt, meghűl minden vére,
A mámoros csapat kirohan a térre;
Vigadó éljenük átmegy jajgatásba,
Tompa mozgás támad, mint erdők bűgása.
Ott künt is felelnek, hogy a vészkiürt szólal,
Harczias riadó-, tárogatószóval:
„Magyarok csillagi — Rákóczy! Bercsényi!
Előre honfiak — magyarok vitézi!“

8.

Kardhoz kap az őrség, szertesét szaladva,
Sréter megvakulva ront ki a szabadba:
Egyenesen feltart az égő toronyra,
Rézpántos pallosát szitokkal kivonja.
Megrecscent a tornyon a gerendaomlok,
És szikra-esőben földre nyögve omlott;
Egyet-kettőt lángol a szétdőlt zsarátnak,
Majd csak sistergése hallik a paráznak.

9.

Hová lett jó Sréter, a mint fölment kúszva?
Tán hulló gerenda maga alá zúzta?
Csak az egy bizonyos, hogy örökre hallgat:
A jó isten adjon néki is irgalmat!
— Ráhullott a párkány a tömlőczajtóra,
Vasas rácsozatját szerteszéjjel szórta;
A börtön romjára egy ifjú rab lépett, —
Homlokát dörzsöli, mint a ki most ébred.

10.

„Isten-ítélet van?! vagy az eszem hol van?
Vagy talán lent vagyok máris a pokolban?
Hulló angyal jajja? égnek reszketése?
Vagy szenvedő lelkem kinos örülése?
Gyújts világot bennem égnek szent szerelme! . . .“
— Majd megáll hallgatva, mintha csak fülelne;
A mint a szélroham a füleit éri,
Kihallik belőle: „„Rákóczy! Beresényi!““

11.

„Isten! hisz e két szó magyarok imája!
Előre, előre! szent honfi csatára! . . .“
Egy sikoltás hallik: „Megállj Gyürky Imre!
Előtted, óh férfi, hullok térdeimre!
Csak az egyre kérlek — a magas nagy égre,
Férfi jellemedre — hármass istenségre:
Mentsd meg az apámat . . . a tömlőczben ott van‘ . . .
S elnémul a leány, lerogy félhalottan.

12.

Megreszket a bajnok, megáll leszegezve,
Átcikkázik agyán ezer érzés, eszme.
Lehajlik gyöngéden, felöleli halkán,
Karjain viszi a fülkéhez a falban.
Lefekteti lágyan a pázsit ölére,
A hol golyó és vész tán hozzá nem férne;
Még egyszer lehajlik, remeg minden íze:
„Én édes angyalom . . . az isten őrizze!”

13.

Aztán a börtönhöz kis utat egyenget,
Feszíti az ajtót, a míg lassan enged —
Hátrapillant olykor, mikor a föld rendül,
Harczi üvöltésben tárogató zendül.
Ropogva recseg szét rozoga fal zára,
A börtön ajtaja szabadra van tárva.
„Ősz Berényi jer ki!” — álom ez vagy élet!?
Mintha sirból kelne halvány agg kísértet . . .

14.

Gyürky megragadja lázasan a karját:
„Szegény öreg ember! ez üszkőn rohanj át!
Csak siess, az égre! — én semmit sem értek;
Csak siess, az égre! — mert én rá nem érek.
Ha szereted látni még a napvilágot,
Őrizd meg és mentsd meg árva kis leányod!
Ott fekszik halottként az első fülkében . . .
Mint az isten tőlem — tőled számon kérem!”

15.

Majd a jó öreget ott hagyja magában,
Kapar ott valamit csillogó parázsban:
Valami csillanó, fényes fegyver volt ott,
— A rézpántos pallos, a mit Sréter hordott.
Fölkapja, fölrohan Bodrog-parti sánczra,
Hol az ég sem szedné az őrséget ránczba;
Reáismer nyomban, ott lobog lebegve
Vén Gyürkynek fehér abaköpönyegje.*)

16.

Piros láng világít véres homlokára,
Még jobban világít szemének sugára;
Mintha öreg Álmos feltámadt vón' ujra,
Sujt rövid szablyája, mint az isten ujja.
Oda simul mellé édes Imre-fia,
Vén katona mellé sugárszép dalia;
Sorban küzd a fiú édes apja mellett,
Hol hazáról van szó, ott felejt szerelmet.

17.

Istennek is tetszett talán e történet:
Haragos viharja lassan csöndessé lett;
Csak szellő jár tánczot, fürgét és vidámat,
Felhő-óceánban kis kék sziget támad;
S mint kialvó őrűz, rajta elhalványul
Egy pislogó csillag, bucsuzik a tájtul;
A szürkület foszlik, minden színe éled:
Valami hirdeti: „Közeleg az élet!”

*) „Fejér abaköpönyegje
Az legénynek leterítve“ . . . Cantio dolorosa, 1711.

18.

Apró kis forgácscsá repedez a felleget,
Szétfoslott pelyhei futó tánczra kelnek;
Köröskörül sárgúl a boltozat széle,
Reá rajzolódik bérczek, erdők éle.
Kiszáll a fecske is pelyhes otthonából,
A füstölgő ormón csicseregve bámul;
Egy-két vadgalamb is leszáll a vidékre:
Olajágot hoz tán, bűgva: „Béke, béke!“

VIII.

Szabadság és szerelem.

„Patyolatos a kurucz,
Gyöngy a felesége . . .“
Kuruczdal 1705.

1.

Zöldebb fakoszorú fonta be az ormot,
A Bodrog vize is vidámabban mormog;
Minden szálon harmat, mint a gyémánt, tiszta,
Mézzel kevert gyöngyét tarka lepke iszsza.
Susogás sem hallik a bereknek lombján,
Csak a rézdob pereg egyhangúan, tompán,
Hangjára hullámzik a gyors kurucz-tábor,
Élén Bóné András és jó Kende Gábor.

2.

Felugrat Ocskay a zöld sáncztetőre,
Megsörren nyergénél rövid hegyes tűre;
Piros a csizmája rezes kengyelében,
Piros a kantárszár kemény vaskezeiben;
Kucsmáján a kócsag, ingadozik szála —
[Csak szilárdabb legyen a gazdája nála!]
Almás paripája nagy vigan ficzánkol,
Át a hosszú soron kaczérmódon tánczol.

3.

Tüzes a paripa, hegyzi fülét balra —
Talán hallgatózik a rezegő dalra:
Czigány katonái jó Czinka Tamásnak
Szép nyirettyűszóval csak megbabonáznak;
Sir, nevet és dühöng a Rákóczy-nóta,
A melyhez bujdosás és harez volt a kóta;
Elnémul a rézdob, némák mindegyeszálig,
A húr és szív hangja dalimává válik.

4.

Ocskay puskásit mind bejárja sorra,
Körötte a csapat, — mintha méhraj forna;
Akár nagy Rákóczyt — áhítattal nézik,
Mint apolja szóval*) derekabb vitézt.
Repes örömeben mindeniknek lelke,
Egy szó itt többet ér, mint Alföld száz telke,
Nem adnák aranyért, megyék gulyájáért:
Ha Ocskay mondja: „Küzdtél szabadságért!”

*) Szóval apolni = dicsérni (Zrinyi Miklós.)

5.

A mint így jutalmaz minden legényt sorban,
Elér véges-végig, hol egy kis csoport van;
Kicsiny ez a csoport — de bármi nagy lenne,
Nem férne meg hivebb, több szeretet benne.
Levetett fanyereg — Berényi ül rajta,
Kis fejét ölébe deli lánya hajtja;
Öreg Gyürky büszkén áll ott jobbra tőle,
A balján meg fia, pallosára dőlve.

6.

„Sáraranyom volna — mind csak idehoznám,
Köztetek, vitézim, jutalmul kiosztnám;
De mert semmije sincs bujdosó vezérnek —
Mint semmije sincs még hazám nemzetének,
(Hiszen még hazánk sem ez a földi éden!)
Itt magyarok előtt, Rákóczy nevében,
Dicsérő szóm legyen jutalmazó tettem —
Bátraknál bátrabbak ti voltatok ketten!

7.

Nektek hős Gyürkyek, Rákóczy nevében,
Átadom a várat, mit szereztünk éppen!
Tartsátok meg bátran sok, sok kemény harczon,
A minthogy titeket az isten megtartsion!“
A két derék vitéz ájtatosan hallgat,
Reszkető baljukban a sastollas kalpag;
Egyetlen beszédük jobbjuknak nyujtása,
Megérti a vezér s magyarán megrázza.

8.

Majd előbbre léptet a nyugtalan lóval,
S a Berényi-lányhoz hajlik édes szóval:
„Tudod-e hős leány, hazámnak virága,
Zöld Tisza partjának legszebb rózsaaága,
Ha áldó angyalként el nem küldöd Gyürkyt,
S éjjel nem világítasz fáklyaként nekünk itt,
Ki tudja, e földnek régi magyar vára
Szabadító napra meddig, meddig várna?”

9.

Van nekünk hősnőnk is, áldás nagy nevére!
— A legnagyobb magyar vértanúknak vére —
Meghalt idegenben . . . a nap is leáldoz! —
Légy neveddel méltó Rákóczynk anyjához!“
Evvel vadvirágot szed le kucsmájáruul,
A lánynak mosolylyal lenyujtja lováruul —
„Ez a kis érdemjel bármelylyel fölérne:
Kit legjobban szeretsz, annak tűzd mellére!“

10.

Hangosabb lett a lány heves szivverése,
Szép szempillantása: minden köszönése.
Eszébe jut apja tiltott rózsatólje . . .
Ezt is oda tüzi a mentekötőre —
Mentekötőjére vén Gyürky fiának,
Ott hol a helye volt első rózsájának,
Hogy súgja e virág, mit majd ő súg máskor —
„Szeretlek még mindig, szeretlek most százszor.“

11.

„Kivánom, hogy bánat ketté ne szakaszson,
Annál, a kit szeret, helyén van az asszony;
Itt is jó helyen van a mezők virága —
Kezdé rá Ocskay, nyomban közbevágva.
— De hát labanczember az öreg Berényi, —
Szabad elvonulást engedek én néki!
Itt a lánynak apja, ott a szeretője:
Hát a szive szerint válaszszon belőle!“

12.

Lassan, meg-megállva közeleg az öreg,
Forgatja kalapját — a szava meg remeg:
„Szegény öreg bűnös a kereszthez járul!
— Hallott-e, nagy uram, elveszett bárányrul?
— Azt hittem mindedig, hogy jó magyar voltam,
De honszeretetet csakis most tanultam!
A kit magyar vezet, honnak csak az használ;
De megtért bűnös jobb kilenczven igaznál!“

13.

Engedjen hát, uram, igaz hitet hinnem —
Csak az egyre kérem, el ne űzzön innen!“
Rábólint Ocskay: „Az isten éltesse!
— De megmondom, öreg, a Gyürkyt szeresse!“
Boldogan az öreg gyermekéhez átszól:
„Egy igaz lett mégis gaz Sréter szavából:
Meg van kötve földön, mit isten köt égben,
Örök törvény ez már kettő szerelmében!“

14.

S mikoron az öreg a lányához szóla,
Czinka Tamásnak már dolgozik vonója;
Rá is kezdi nyomban barna legénysége
„Patyolatos a kurucz, gyöngy a felesége . . .*)
Ocskay meg eltűnt, mint a vize sepp habban,
Elszökött a lova egyre szilajabban,
Elszökött tán vele a ponyvasátorba,
Hogy oltsa gazdája harcyszomját a borba!

15.

Boldog Gyürky Imre a leányka mellett,
Nem kell emlegetni neki már szerelmet,
Több beszéd van egy-egy tüzes pillantásba',
S ennél is többet mond szivök dobbanása.
Csak a két öreg még mozdulatlan lent áll,
Mint a főoltárnál szent Péter és szent Pál;
Mondják már némelyek: Tűz, viz ki nem békül!
De nagy elszánással Gyürky kezdi végül:

16.

„Berényi Balázsom, édes magyar testvér,
Most fáj, hogy oly soká tőlem messze estél!
No most már szivesen mindent elfelejtnék,
De szemednél seb van, mit Zernyestnél ejték!
Sebaj, beforradt már, még beforrad jobban!
Hogyha a sziveden szerető sziv dobban!
Hiszen ha még annyi vérző sebünk lenne:
Behegesztné mindjárt gyermekink szerelme!

*) Kurucz nóta 1705-ből.

17.

No még ezt az egyet: mondd csak, e világon
Nem volt-e mindétig nékem igazságom?!
Mikor ezt daloltam: „Bárhogy hitegetnek,
Ne higgy magyar, ne higgy, ne higgy a németnek!“
— S összeölelkeztek tiszta jó szivökbül,
Talán titkon, lopva egy könnyük is gördül;
Kik látták e kettőt, mint szemközt küzdőket,
Azt hajtják: „Ki hinné?! isten áldja őket!“

18.

„Igazad volt, öreg, becsületes Gyürky!
[De szégyeld könnyedet, hamar csak töröld ki!]
Hej! csak visszavonás a magyarnak vétke —
Mint a Kárpát orma Alföld ellentéte:
Úgy állnak örökké honfipártok szemben
Vétkes honfipárttal átkos küzdelemben;
Pedig csak mindennek tanulsága végre:
Magyar sohse legyen magyar ellensége.

19.

Majd csak egyet-értve és egyet akarva
Akkor jó még jó nap a szegény magyarra!
Még egy bűvös név van, még egy varázsszó van,
A mely testvérré tesz minden rosszban, jóban:
Áldásos nagy neve Rákóczy apánknak,
S aranyzabadsága édes kis hazánknak!“
Közbevág a fiú, közbevág az atyja:
„Ugy legyen örökké, az Uristen adja!“

KÜLFÖLDI EMLÉKEK.

(FORDÍTÁSOK)

OSZK

„Mennyivel áll fentebb, a ki teremt, mint a ki másol! De szeretnék inkább nem rossz másolónak találtatni, mint nem jó alkotónak.“

Kazinczy.

Nehány szó.

E fordítások legnagyobbbrészt svájcezi tartózkodásom alatt készültek. Úgyszólván nem tudtam ellentállni a fordítás ösztönének, midőn ugyanazt az emlékekkel szentelt, szabad földet, sűrű fenyveseket, esti napfényben átpirosló havasokat láttam színről színre, melyek Herweghet szabadságdalaira lelkesítették. Szerelmet nem ismerő honszeretete és áldozatkészsége páratlan; gyűlölete hegyeinek lavinája; szabadságszeretete az „Alpenglühen“ — még pacsirtája is a „Hajnali riadó“-ban úgy szólal meg, oly hatalommal, mint szikláinak visszhangja; — ha költeményeit olvassuk, szinte úgy érezzük magunkat, mintha egy hegytetőn állnánk. Herwegh iránti rajongó szeretetem mentsen ki némileg, hogy éppen ily nehéz dolgokat választottam: Svájcban ugyanazt éreztem amit ő, hát az ő szavaival akartam is megmondani — magyarul.

Ott van továbbá költőtársának, a lánglelkű Freiligrathnak „Szerecsen királya“. Mutatvány akar lenni egy ismeretlen világból, melybe a sokat csalódott költő fantasiája menekül; a mesés kelet és trópusok dél melegítik fel képzeletét a szűkkeblű kor unalma közepette, hogy így kiált fel:

„Du selbst, Beduin, auf deinem Rosse
Bist ein phantastisches Gedicht.“

Különben is e nálunk még kevésbé ismert költemények nagyon is bele illenek a mi multunk eszmevilágába; s ha talán a modern jelen mindezt elavultnak tekinti is, 40-es éveinkre emlékezzünk vissza. Nincs-e meg költőinknél is a rokonszenv Lengyelország iránt, mely Mosen „Utolsó tíz“ című költeményét melegíti át? Hoffmann „Honvágó“-a nem juttatja-e eszünkbe Kerényi-ék tragikus ábrándját? Uhland „Államrendei“ a mi történelmünkől vannak kimetszve, Herwegh Béranger-je azonos Petőfink Béranger-kultuszával s Prutz „Vasárnap“-jánál ugyanaz jut eszembe, mit Vörösmarty a „Vén cigány“-ban így mond ki:

„Lesz még ünnep egyszer a világon . . .“

Igen! egy volt az eszme; csakhogy a mi dalaink a kalászos, vadvirágos Alföld pacsirtáinak énekei, e dalok meg a svájcezi hegytetőkről, a fenyves erdő zúgásából hangzanak. Férjenek meg a „buzavirágok“ mellett a havasok szülöttei!

A magyar nép mely így szól a „fenyvesekkel vadregényes tájhoz“ (Petőfi):

„Képzetem hegy-völgyedet nem járja!“

e magyar nép ismerje meg a kis bérczország költészetét. A gyöngye tolmácsot az bátorította, hogy a mint a legjobb kép sem tudja visszaadni az eredeti tájat, arcot, és mégis megnézik — úgy talán őt is meghallgatják!

A szerecsen király.

(Freiligrath.)

Pálmavölgyein át vonul serege
Bíboros éket övez szép fürteire;
Vállin oroszlán mente lobog;
A harcziadó harsogva ropog.

Mint hangyacsoport csapatja rohan;
Aranypereczes hős karjaiban
Szép szeretője pihen kebelén:
„Ékítve jer a diadalra élém!”

„Gyöngyöt, ragyogót hozok teneked!
Diszíteni kondor fürteidet;
Hol perzsa korallon megtörik ár,
Játszi habokba' halászta buvár.

Strucztollakat is, fehéréket, ékül,
Alatta hajad szép fürte sötétül!
Sátrakat ékíts — készíts lakomát!
Tölts, koszorúzz sok drága pohárt!”

Sátrából, a melynek leple fehér,
Készen a harcra kilép fejedelmi vezér!
Úgy lép ki ezüst-felleg kapuján
A hold, a sötét, a halovány.

Üdvözli örömmel hősi hada,
Üdvözli dübörgve, dobogva pata,
A néger nép érette rajong
A Niger habja néki zajong.

„Csatába vezess! diadalra vezess!“
És zúg csata — végre beállta az est.
Vájt elefántesont kürtje rivall
Csatára a harsona hangjaival

Elfut oroszlán, kigyó menekül
Koponyákkal körbe rakott dob elül;
Hirdetve halált, zászlója lobog;
Biborszinű lett a sárga homok.

A pálmavölgyön harcz zajog át . . .
A lány otthon készít lakomát;
Pálmalevével tölt poharat
Diszíti virággal a lenge falat.

Kondor fürtit ékitgeti fel
Perzsia drága gyöngyeivel;
Tollakkal is így diszíti haját,
S nyakára övez sok tarka csigát.

Künt ül szeretője sátra előtt;
Kürt hangja riasztja föl a remegőt;
Hervaszt koszorút nap déli heve:
Már nem törődik a lányka vele.

És győz az éj, elhal sugár;
A harmat hull, száll fénybogár.
Enyhe habok krokodilja kiül,
A hús levegőt beszíva üdül.

Bődül oroszlán zsákmányra kél,
Zörg elefántraj alatt a levél;
Keres pihenőt a tarka zsiráf,
Bézárul a szem és bé a virág.

Aggódik a lányka, keble remeg;
Egy sebzett szerecsen közeleg.
„Veszve reményünk! megveretett!
Nyugatra viszik rabkedvesedet!”

„Fehérek a parton őt eladák! . . .“
A lányka lerogy, megtépi haját,
Széttöri gyöngyét, porba ledobja,
Forró arcát rejti homokba . . .

* * *

Vásáron a nép csődülve nyüzsög,
Zúg trombita, csörgetyű zörgve csörög,
Circusba siet nagy kandi tömeg,
Ugrál a bohóc, a dob pereg.

„Jertek! előre!” — csődül a nép,
Ügyes lovasok repülnek elébb,
Ott egy arab mén, emez telivér,
S lány tánczol amott, oly játszi, kaczer.

A pálya befüggönyözött kapujánál
Egy kondor szerecsen szomorún áll;
Áll szomorún s ver a dobra nagyon,
Melyen orozlán bőre vagon.

Nem látja lovas gyors fordulatát,
Nem látja, a mén mint ugrata át,
Áll, mint leszegezve a zord szerecsen
És az orozlánbőrre tekint mereven.

A gondolatja messze jár ott,
A hol orozlánt, tigrist vadászott;
Hol hősi csatában forgata szablyát,
Hol volt a hazája, melyet sohasem lát;

Hol lányka virágot tört neki le,
És gyöngyöket is tüze fürteibe —
Könny gyült a szemébe — dob recsegett,
S ő verte a bőrt, míg szétrepedett.

A tíz utolsó.

(Mosen.)

„La nation en deuil“
Montalambert.

Esküdt ezer Varsóban térden állva:
Hogy egyikük sem lő a szent csatán;
Csak verd dobos! vonuljunk a csatába,
S ottan szuronnyal támadunk csupán.
S ismer honunk és fájva emleget
Bennünket majd, a „négyes“-ezredet.

S midőn Prágánál véresen küzdöttünk,
Társink közül egyetlen egy se' lőtt;
És hogy halálos ellenünkre törtünk,
Csupán szuronnyal győztük ott le őt.
Ott harcolánk mi, Prágát kérddheted,
Az ismeré a négyes-ezredet.

És bár az ellen Osztrolenka mellett
Száz tűztorokkal szörnyűn támadott,
Előre törtünk és az álnok keblet
Szuronnyal is még megtaláltuk ott.
Kérd Osztrolenkát — fájva emleget,
Kik ott valánk, a négyes-ezredet!

S bár annyi sok hős férfi szív repedt meg,
Mindig szuronynyal támadánk azért,
Lövés nélkül törtünk ellenseregnek,
Habár a végzet sok vitézt elért.
Hol Visztulának vérhulláma lett:
A négyes-ezred ottan vérezett.

Óh jaj Lengyelhon árva gyermekének!
Ne kérdezd azt a vést ki hozta ránk!
A tört sebek most felfakadva égnek,
De elveszett már drága szent hazánk!
Ne törd fel a szív legfájóbb sebet;
Ismer hazánk — hű négyes-ezredét.

Isten hozzátok, megdicsőült társak,
Kik oldalunkon küzdve hulltatok,
Mi élünk még, — a sebjeink még fáznak,
De ah! hazánk — örökre elbukott!
Kihalt az ezred — óh nagy istenünk
Még adj kegyelmes végzetet nekünk!

Tíz lengyel bajnok sűrű szürke ködben
Porosz határon csöndben átvonul;
Hangzik „Megállj! ki az!” — szívük megdöbben
Ott állnak némán mozdulatlanul.
És egynek ajkin így hangzott a szó:
„A négyes-ezredből tíz bujdosó.“

A vén komédiás.

(Grün Anastasius.)

Függöny suhogva felrepül:
Egy agg színész áll ott elül;
Ringy-rongy diszíti gazdagon,
S arczán festék elég vagyon.

Galambősz, megtörött öreg!
Sorsod szívem mint hatja meg!
Sír szélén is tánczolsz te még,
Hogy csak mulasson csőceselék!

Ez a mosoly galamb-hajon,
E vad kaczaj nyiló siron:
Ez élet legfőbb bére csak?!
Tiéd, te árva, árva agg!

Az agg elméje gyöngé már,
Kiket szeret felejt már;
S te elméd — béke, csönd helyett —
Hitványságokkal terheled.

Gyengék az aggnak karjai:
Áldásra szokta nyujtani,
Hogy áldjon gyermeket és unokát,
Vagy mondjon egy forró imát.

Míg mondókád bevégezed,
Ütemre üt fáradt kezed —
És mind e kín — szegény öreg,
Hogy jól mulasson a tömeg!

S bár csontjaid kín járja át —
Eh mit! hisz nem tiéd tovább!
Szemedben ah! a könny mit ér?
— A csőcselék jókedve bér!

Az agg gyöngén egy székbe ül
Fáradt testének enyheül;
„Ni! ejnye már mily kényelem!“
Igy gúnyol a nép féktelen.

A mondókáját kezdi meg,
A hangja halk, megtört, remeg . . .
„Ez nem szaval! — No szép dolog!“
A csürhe-nép ekként morog.

Dadog zavart beszédeket —
Tovább, tovább már nem lehet!
A mondatot sem végzi be,
És már eláll lélekezete.

Gördül a függöny, cseng csengetyühang —
Ki sejti, hogy ez halotti harang?
A had zajog, füttyül, rivall —
Ki hinné, ez halotti dal?

Az agg a székből hátra dül,
Az ajka hallgat és kihül,
De festett arczán s ajkain
Éltet hazudva ott a szín.

És ott az agg arczán maradt —
Hirdetve mint bús sirirat:
,Szemfényvesztés volt élete,
Pályája és művészete.'

Erdeje vászon, hús fa helyett,
Nem susog este sirja felett;
Olajfesték a hold is ott, —
S ez holtért sírni nem szokott.

Körülállják a többiek,
S egyik mond dicséneket:
,Oh üdv neked, hisz hős valál,
S ily harczmezőn szép a halál!'

S mint Múza ott áll egy kaczer,
Kezébe gyúrt papirbabér;
E pályabérrel fonja át
A tisztos agg ezüst haját.

Koporsóját ketten vivék,
Kiséretnek kettő elég;
S hogy sirba tevék le a jó öreget,
Senki se' sirt, sem nem nevetett.

A föld megosztása.

(Schiller)

Itt hát a föld! — így szóla Zeus egébül,
Vegyétek ím, tiétek hadd legyen!
Rátok ruházom ezt örök hűbérül,
Osztozzatok testvérien!

S minden siet, hogy szérűjét betöltse,
Mozog, ki ép, — és gyűjt az ifju, agg;
Szántóvetőnek kell a föld gyümölcse,
Vadászva bolyg a gyors lovag.

A kalmár gyűjt, mig telt az árútára,
A jó apát meg jó óbort kíván;
Utat, hidat, mind a király lezárja
És szól imígy: enyém a vám.

Csak aztán már, hogy rég megosztóznak,
Közelg a költő, jőve messzirül;
S gazdája volt a föld minden javának,
Már semmi sincs köröskörül.

Hát mindenek közt én legyek feledve?
Én, mindenek közt leghívebb fiad?
— És Zeus előtt a térdén esdekelve
Hangos panaszra így fakad.

Ki messze járt az álmoknak honában,
— Így szóla Zeus — jó zúgolódva még!
Hol jársz, midőn a földön osztózás van?
— A dalnok mond': Nálad valék!

Lelkem, szemem csak téged bámulának,
Szferád zenéjét hallgatá fülem —
Fényedtől ittas lelkemnek bocsánat,
Ha földi részem veszve lenn!

Erdő, piacsz, szüret nem illet engem,
— Mond Zeus — a föld és minden osztva már;
Akarsz-e élni vélem itt egemben:
Ahányszor jössz is, téged nyitva vár!

Hulló csillagok.

(Béranger.)

— Atyám, mondád, mely fényben ég,
A csillag ott vezérel.
— Igen, fiam, zord éji ég
Elrejté most ködével.
— Atyám, szemed fent kék egen
A menny titkába néz be . . .
Mily csillag, mely hull hirtelen,
És hull, és hull enyészve?

— Fiam halandó költözött;
Övé e hulló csillag;
Meghalt vidám társak között,
A kik dalolva ittak.
A boldog most élettelen
Néz kedves serlegére . . .
— Megint csillag hull hirtelen
És hull, és hull enyészve.

— Fiam, nézd, nézd, mi tiszta, szép!
Remek lény csillagzatja.
Boldog hű lány, oly szüzi, ép,
Szívét most másnak adja . . .
Virág vagyon halvény fejen,
S nászoltár várja készre . . .
— Mily csillag, mely hull hirtelen
És hull, és hull enyészve?

— Fiam, sebes volt e sugár,
Ez fényes úri gyermek:
Aranybölcső, lágy pólya már
Üresen ott hevernek.
Hizelgőnek kezeiben
A méreg lőn a vésze . . .
— Megint csillag hull hirtelen
És hull, és hull enyészve.

— Fiam, mi baljós fény vala!
Ez egy kegyencz sugára,
Ki képzelődve gúnyola,
Ha nézett más bajára.
Bálványozák, s a porba lenn
Máris széttörve képe . . .
— Megint csillag hull hirtelen
És hull, és hull enyészve.

— Fiam, letűnt a drága fény,
E dús mint támasz álla;
Másnál zárt lelt csak a szegény,
S aratva tért be nála.
Ma este még, a védtelen
Csak hozzá ment remélve . . .
— Megint csillag hull hirtelen
És hull, és hull enyészve.

— Király hagyá a földet el! . . .
Fiam légy fedhetetlen!
Nagyság- s fényben nem tűnve fel
Ragyogj ez életedben.
S ha fényed czéltalan leszen,
Csak annyit vesznek észre:
Csak csillag volt, mely megjelen,
És hull, és hull enyészve . . .

Történelmi fejlődés

(Sallet után.)

Mondjátok: „Le kell már álmotokról tenni,
Holmi szabadságról ábrándozó ifjak!
A jó fejlődése mindig történelmi.“
S hol mi sem történik, annak hát mit hívnek?

A mi szótárunkban tett a jelentése,
A történőt s nem a maradit jelenti.
Bár e szó nem egyet vitt már tévedésre,
Kettős értelméért kár volt ép' ezt venni!

Történelem, igen, életerő nedve!
Bárcsak az elnyomott, lankadozó népek
Lelkesen szállnának fürödni medredbe,
Honnét majd ifjulva, épségben kilépnek.

Ti csupán reszkettek itélő szavátul, —
Minek utban álltok, kár azt venni védnek!
Szétzúzni rendszertek, mely még fentáll gátul,
Döntni korhadt romot: ennyi a történet!

Igenis történet: Bastille rombolása,
Conventen vitáknak zivataros szója.
Ingó kamarillák gyermek-kártyaháza!
Ki tud rólad, ha ő házad fújja, szórja?!

Az államrendeknek.

(Uhland.)

Most ing a fontos mérleg ismét,
A régi harez most újra forr;
Hogy váljék gabna s konkoly is szét:
Most jött el a valódi kor.
Mostan lehet csak jól itélni,
Ki álnok és ki hű derék,
Ki gyöngé báb csak és ki férfi,
Ki bátor és ki gyáva még!?

A felség czíme lesz csak annak,
Kit leng törvény fensége át;
És azt nevezzük csak lovagnak,
Ki nem szegé lovagszavát;
S ki tisztalelkű, azt becsüljék
Igaz, hű lelkipásztorul,
S ki készen áll hon védjeül még,
Az meg polgárnak bizonyul.

A méltóságtok őrizzétek —
Fel férfiszóra, férfiak!
Hazánknak úgy teher lennétek,
S a külföldön gúny tárgya csak!
Hiszen már annyit alkudoztok,
S beszéltek egyremásra már,
Es összeirtok, összehoztok —
Minden csak döntő szóra vár!

A népbe visszazállnotok kell!
Ha célját el nem éri ez —
És hogy jogot nem adtatok fel:
Jutalmazó szerenese lesz!
És vártok annak érzetével:
Szabadságnap magasra száll —
Egy isten az, ki fényt vezérel,
S pályája gátra nem talál!

Honvágy.

(Hoffmann v. Fallersleben.)

Mi hajt minket, mi innen el?
Titkos vágy űz tova.
Szerettünk itt egy szép hazát,
Itt volt rokon s itt hű barát,
S mi szent, kedves vala.

És mégis a világba ki
El messze vonzatunk;
Nyomor szükség itt bár nem ér,
És volt elég biztos kenyér
S volt házuk, udvarunk.

Es mégis, mégis el, tovább
Oly hő erő vezet.

És annyi hű ajk esdekel:
„Ne menjetek földünkről el!
Még minden jó lehet!“

„Mit kezdtek ott? irgalmas ég!
— Uj földön uj helyen?
A föld kopár, a rét sivár,
Az elhagyottság kínja vár,
Árván, örömtelen!“

De nem tart vissza semmi sem;
Isten hozzátok! el!
Mit itt szegény szív nem talált:
Egy szép, boldog szabad hazát —
Talán ott rája lel!

Isten hozzátok! elmegyünk,
Áldás rád, honfitárs!
Az uj-világ szegény, sivár,
A lég szabad, s szabad határ,
S szabad szó és irás!

Lauriger Horatius, quam dixisti verum:

Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit!

(Hoffmann v. Fallersleben.)

Sok iskolán át vándoroltok
A gyermekségtől kezdve már,
És egyremásra csak tanultok,
A mit taníthat száz tanár.

És éltetek felén keresztül
Mindegyitek folyton tanul;
S az iskolákat kényszerestül
Kell szoknotok gyakorlatul.

És sok próbát, keményt kiálltok,
Milyent akár egy Jób sem ért,
Koldultok aztán és kiálltok,
Akár ígéret földjeért.

S e pénz, idő, erő fejében
E földön itt mi czélotok?
Csak szolganép lesztek ti szépen,
S örökre kell maradnotok!

Egy hegytetőn.

A svájci Siedelhorn ormán, az 1842-ki napfogyatkozás alkalmával

írta

Seeger Lajos.

Magas, zord szikla ormán álltam,
Alig hasadt a szürkület;
Láttam, burkolva éjhomályban
A bérczről jégtérségeket;
S akár alvó ember beszélne:
Minden patak zúg csendesen, —
Jobbról, balról, északra, délre
Világnak nincs még híre sem.

Az Aarszarv ott, e zordon oszlop,
Feltör, mint óriási kar,
S az éjnek fátyla szerte oszlott,
Szétdőlt sötét hullámival;
Látjátok, ott a Lanzen szarva
Mint rontja szét a ködgomolyt?
S az első napvillám kicsalja
Ragyogva rá a pírmosolyt.

A Galenstock is nyugszik ott túl
Fehér tündöklő trónuson,
A Rhône-nal, melyet jégalakoktól
A vágya messze völgybe von;
Magasra szállva, e romokra
A napgolyója áttekint, —
S melyet köszönte, fényt ragyogva,
A jégmező üdvözli mind.

Szabadság! — így kellett kiáltnom —
Nap és szabadság egy nekem!
Fent álltam ott a szent oltáron,
Honnét a fényt köszönhetem.
Szabadságnap! nézd ott a mélybe
A rabvilág hunyászkodik,
Te vagy, ki fáklyát tartsz elébe? —
Kiről reszketve álmodik?

Mily fény pazarság? csillogás ott?
A holttó is mint tündököl!
A föld, mely ép sötétben látszott,
Felébred szenvedésiből.
S mily fris a lég e csillogásba',
A hajnalszél a hóba váj —
Fény s élet hő aranyforrása,
Szívhasson minden földi táj!

A nagy napon, vérben fürösztve
Igy álltál egykor nemzetem,
Midőn rabságod zúztad össze,
E dülő vést zord éjjelen.
— — De elszáll minden fény az éjbe,
Ha hallja szép hazám nevét!
Elszáll a napnak drága kéje:
Az égen gyász ül szerteszét.

De mintha csak sötét mezébül
Zordon, sötét kéz nyúlna ki, —
És borzalom! rombolva készül
A fényforrást elfojtani.
A rút halál győz most az élten,
S a fénynapot, mely most kele,
Mely tündökölt, piroslott éppen,
Elrejtí sírnak éjjele.

Óh ég! erővel felruházod
Örök homály sötét hadát?!
Hogy összezúzzon szabadságot
S fénytelves élten törjön át?!
— A holttagon bolygótűz, halvány,
— Pedig mosolyra ép' derült, —
És mintha gyilkos hangját hallnám,
Kinek kezén egy test kihült!

De im! a napnak éje széled,
S felvillan a tüzlángú pont, —
Nincs még elölve itt az élet,
Felrezen, pirkad és kiront . . .
Ragyog megint a jégnek árja,
Valódi hajnal most hasad:
Szabadságnak piros sugára
Derít fel férfi arczokat.

És jobban zajg az Aar a mélybe,
Német Rajnához zúgva tér;
Együtt zajong a Rhône véle,
Míg messze frank határhoz ér; —
Ujjong zergék vadásza szemben,
Hógörgeteg rá átfel; —
S az Aarhorn is szabadságkedvben
Fellegsapkáját dobja fel. —

(Zermatt.)

A tengerparton.

(Gottschall Rudolf.)

Keletre ébred szürkületben hajnal;
A messze tengert általlengi béke.
Mint műhelyében Kyklop — éji bajjal
A zúgó eszmék is pihennek végre.

Egy hárfadal, bűvös távolból hangzó,
A gyermekornak édes-nyájas álma;
Emésztő honvágy, — egy titkos panaszszó,
S egy bú, halvány, mint csillag végsugára:

Ezt érzi át forrón szívem verése,
A tenger is felém csak ezt lehelli,
S a rég elhangzott szóknak ihletése
A keblemet letünt álmokra kelti.

S mint hajnalesillag tükröződik árban:
A gyermekéden tükröződik bennem.
A végtelen természet adja szárnyam,
Hogy életgondot elfelejt a szellem.

Egy pillanatra ringatózni vágyom
Az édes ábránd mélyén elmerülve;
S mint lepke, szállni tétlen a virágon,
És szívni mézét, kéjjel, üdvözülve.

Békém sülyesztem tengér fenekére!
A küzdő keztyűt újra fel kell venni —
És tarka álmom porlad semmiségbe,
A végzet küzdni, nem pedig pihenni.

Zúgj fel viharban szellememnek árja!
Csatába el, ti gondolathullámok!
Halált a zsarnok mindenik rájára!
Hajótörésben gúnynyal szétzúzzátok;

Míg rabhajóknak megtör végső roncsa,
S a zsarnokságnak háza eltaposva;
Míg minden ország lánczait lerontja,
S szabad, mint tenger, mely e partot mossa.

Vasárnap.

(Prutz Róbert.)

Az összhang szárnyán át mi lendül?
Terjesztve édes hangzatát —
Hogy suttog és hogy összezendül
A hajnal-illatáron át!
A harsonák, — s a mélán hangzó,
A tompa bűgő orgona,
Ah! mintha minden szent harangszó
Szokatlan utra vonzana! —

Az istenháznál mily csoport van!
Nincs senkin hétköznap pora,
Gyűl ifju és agg tarka sorban
Tolongva a szent házba ma.
Emitt még ünneplőbe' mennek,
Selyemhaj átfog friss csokort,
Szeméremével kék a szemnek
A bájoló leánycsoport.

És mennek, mennek sorra halkan,
— Mind érzi, mit majd lelke kér,
Imázni, kérni hű szavakban,
Kenyérért, házért, udvarér':
Hogy mennél messzebb elkerüljön
Betegség és rút szenvedés,
Munkára jó áldás derüljön,
Teremjen jól a zöld vetés.

Óh édes ábránd, hit nyugalma,
Hol önfeledve száll a szív,
Szép gyermekálmom szent sugalma
Ma ébredezve merre hív?!
Habár csillag hajolna értem,
S e föld enyém vón' helyben itt:
Nem birna meghajolni térdem,
S nem hatnak meg zsoltáraid!

Mert más harangszó árja rezdül,
Az ég felé más dal lebeg,
Más harsonák zúgnak keresztül,
A lelkem mélyét rázva meg!
Mi is gyülünk csapatba, térre,
Egy hajnalon mi férfiak,
Fejünkön nincs virágfüzére,
Myrtus kardunk övedzi csak!

Vasárnapot, szépet, világost,
Hiszünk, — és hajnal is vagyon,
A mely sokaknak rejtve áll most,
De áttör fellegárnyakon!
Óh szótlantul mi is imázunk,
Lelkünknek csöndes árama,
Halk eskű, hő szívdobbanásunk,
És tetteink — ez szent ima!

Ne mondjátok „galád eretnek,
Ne üzzetek hát így csufot, —
Hol zászlóink fennen lebegnek,
Szabad szellem lőn isten ott!
A rút sötétől, a gonosztól,
Egy szolgálény bilinesitől,
Mevált majd végre minden rossztól,
S Megváltóként lép újra föl.

Járjunk külön hát, széjjel válva,
Haragtalan, türőn, hiven:
Csak mindenik helyét megállja
Az elve mellett s tettiben!
És akkor majd többé nem késel,
Mi hű hívőid láthatunk,
Dalszóval jössz, kardesörrenéssel,
Szabadságnap, vasárnapunk!

Könnyü holmi.

(Herwegh.)

Szabad vagyok! magam nem zengem
Fejdelmi sírboltokba be!
Mit szerzek, im az összes minden:
Az isten szép szabad lege.
Nem élek én egy büszke várba',
Honnét országom láthatom —
Fészkemben élek, mint madárka,
A dal csak összes birtokom.

Hogy mint a többi — rajtam áll csak:
Üres kezem csak nem marad,
Midőn az állam hű fiának
Tekercseket jutalmul ad.
Ha meghivának hát e kegyre,
Utána nem kaptam vakon;
Hanem füttyültem egyre, egyre,
A dal csak összes birtokom.

Aranyt ád grófnak hordó csapja —
Hordóm engem csak borra vár;
Arany nekem hajnalpír napja,
S ezüst a halvány holdsugár.
S ha éltem sárga őszét érzem:
Ki eltanácsol, nincs rokon —
Hisz önmagam verém a pénzem:
A dal csak összes birtokom.

Tánczhoz vigan szoktam dalolni,
De sohsem hallnak trónusok;
Hegymászást megtudtam tanulni,
S kastélyba fel csak nem jutok!
Aranyyors ott van soknak irva
Bukásban . . . vészben — utjokon;
Az én játékom rózsaszirma,
A dal csak összes birtokom.

Utánad vágyom bájló gyermek,
Ah! csak te volnál mindenem!
Szalag, gyűrűk tán sorra kellnek,
Es én legyek majd szolgáló? — nem!
Mint palotákat elkerültem:
Szabadságom nem adhatom —
Hadd menjen éppen úgy szerelmem!
— A dal csak összes birtokom!

Béranger.

(Herwegh.)

Tavaszz! tavasz! most szárnynyá lett irótoll,
És üdv leszen, mi kín s nyomor vala!
Tavaszz! tavasz! kardpenge lőn irónból,
S megifjult föld szabad lesz általa!
Egy dalt örömben és minden bajomban!
Dal lesz, ha mondok hajnal s estimát, —
Legszebb babérom mégis csak hadd fonjam
Bérangerem szép ezüstös fűrtin át.

Szabadságot csókolt a bölcsejében,
És sírt a sirján mindeniknek ő;
A győzelmeknél második volt élen,
Zsarnokra dörgést ő hívott elő;
S bérczek leomló, zúgó görgetegje
Lett a fehér hó ott a drága főn;
Bérangeremnek kifogyhatatlan keble
Szabadság drága kincsaknája lőn!

S hol mit sem ér szabad szív áldozatja,
Hazátok árva számüzöttei,
S Szibériában védve, tartogatva,
Ti, czárok tiszta gyémántkövei,
Te hősi albán, messze bérczeid közt,
S te ozmán, kit rejt hűs, szellős mecset:
Osztózz közöttte és az istened közt,
Osztózz: Bérangerem és ten-istened!

Melyik szív volna hát kicsiny dalának?
S kit nem emelt föl, kit porban talált?
És hol van viskó, kunyhót hol találnak,
Mit éden dicskörével nem fon át?
Te „kóbor agg“*) — ott vánszorogva látlak,
Mint zúgolódva sírod keresed, —
Háromszor üdv korhadt koldusbotjának,
Bérangerem Áron-botja üdv neked!

Tavaszi kertedben nyíló rózsá pirja:
Elsőket emberem fejére itt!
Szabadságot mely zengett, a pacsirta,
Szerelmet is forrón szeretve hitt.
Legyen szabadság mellett a szerelme:
Azért akart szerelmet zengeni;
Bérangeremnek mi kardot átövezve,
Kardot rózsákkal, — azt vigyünk neki!

*) Béranger: „Le vieux vagabond.“

A hegyen.

(Herwegh.)

A legmagasabb tetői itt a földnek!
S ki bennök egykor hitt, hol s merre van?
Napvillámok közelben tündökölnek,
S e fő sivár és napsugártalan!

Ott gránitoszlop teljes hatalomban,
S fölötte messze kéklő boltozat;
S szívem mégis csak megszorulva dobban,
Mint egy királyi baldachin alatt.

Mint jámbor párz' imáznám éltem által,*)
S dalolnék csillag-zúgáshoz hiven,
És a próféta mennydörgő szavával
Ihletve zengnék szikla mélyiben.

Akartam itt keresni boldogságom —
Igen — s csalódtam, — itt e bérczeken;
Akartam, ah! de mégis völgyvilágom,
Mit elhagyék, csak nem felejthetem.

Miként vágyódom vissza úti porba,
Még ellenemhez is, kit elhagyék!
Ott lent nyomasztó, küzködő nyomorba,
Hol a világ legfájóbb kinja ég!

*) párza, egy kaszt Keletindiában.

Ti biborfelhők, mért ragyogtok fényvel?
S mint angyalok, mért csaltok el vele?
Habár kezem most itt az égbe ér fel,
Csak visszavágyom, vissza, földre le!

A szegény Jakab.*)

(Herwegh.)

„Weh dem Geschlecht
Der Zwerglein, die sich brüsten und thronen
Im Finstern wimmelts ohne Brot und Recht
Von Millionen.“

Sallet.

Éjjel meghalt a vén Jakab, —
És készek reggel eltemetni:
Már várja ott hat deszkalap, —
Mely majd e kincset rejti.

Szegény e lak! — hisz hadvezér
A sirba kapja harczy kardját —
Tehát koldusbotját miért,
Ennek miért nem adják?

A kardot, mit hűn forgatott,
Mely nem jutott sohsem hüvelybe,
Mig végütés csapást adott,
Mely földről elterelte.

*) V. ö. „Le vieux vagabond“ Béranger.

Ő földjét, őt megunta az —
Egész tuczat kicsiny szobába'!
Fölösleges szirmot, tavasz,
Óh fujj le sírhonába!

És mintha nem tett vón' nagyot,
Zsoltárban költő nem dicsérte —
Felejtve a boldog legott,
És nem miséz pap érte!

A fillérek, mit porba le
Fényes fogatból átvetének:
Honától ez volt mindene
Az elhagyott szegénynek!

Kik néki „mennyt“ magasztalák,
Kétszer szép volt a „föld“ azokra:
Adóz igy népnek a világ,
Váltókkal csillagokra!

S igája még most sincs elég,
Meggörnyedt vállán a nyomornak:
A szolgabélyeg rajta ég,
Mit homlokára nyomnak!

Békén aludj e hantokon,
Hová ing nélkül eltevének:
Fehér ruhát királyokon
Sem lát a végítélet!

A beteg Erzse.

(Herwegh.

„Stelchen aus einer grossen
Musterkarte“

Herwegh.

Karácsony! mén a gyöngé Erzse
Aggódva a faubourgon át,
Hisz ágya nincs, hová ma rejtsé
Szívének első magzatát.
Herczeglakokban pompa, fény,
Mit átragyog gyertyák világa . . .
Kórházba, Erzse, menj szegény!
Ott jó a nép világra.

„Verejték, szorgalom mit érnek?
Takácsom, kár számítani!
— Bölcsőt, sírt kérni kell a népnek:
Allons, enfant de la patrie!
Gyermek, kinek szívem tövén
Epévé lőn már boldogsága,
Várj mig kórházba érek én!
Ott jó a nép világra.

„Hisz a szegénység szent urát ma
Ünneplik ők, a gazdagok:
Szemem ha asztalukra látna,
Könyört — tudom — nem láthatok.
— Nem hull a serlegükbe fény:
Egy árva könnynek fénysugára —
Kórházba, Erzse, menj szegény!
Ott jó a nép világra.

„De nem hívém, hogy ily keservek
Szerelmem ádáz kinjai;
Vad ifju lesz, vad hát e gyermek:
Allons enfant de la patrie!
A hercegek lány testeit
Fogadja majd a dunyha ágya:
S árkon kell nékem szülnöm itt —
Igy jó a nép világra.

„És még fülünkbe dob ha mordul,
Es tiszta vón' egy lobogó:
Egy rongyczafat szép trikolorbul
Pólyának néked volna jó;
— És nem fordulsz meg pap kezén,
S keresztelt volnál mégis, árva —
Kórházba, Erzse, menj szegény!
Ott jó a nép világra.

„Kicsiny szívem, mi jót akarnál?
Világba így ki rontna ki?
Csak addig, ott hős sirhalomnál!
Allons enfant de la patrie!
A juliusi oszlopot
Ott látom — hajnal süt le rája —“
S küszöbre ott lerogy legott; —
Igy jó a nép világra!

Sovány vigasztalás.

(Herwegh.)

1.

Egy szebb világ lesz mindenséged,
S tiéd örökre mind a szép;
Arany kastélyt is raknak néked,
Csak — meg kell halnod már elébb!

2.

Feltörsz a csillagok honához,
A szellemed sorukba lép,
És szállsz világtól uj világhoz —
Csak — meg kell halnod már elébb!

3.

S szabad Brutusként törsz előre,
Ki rabbilincset összetép,
Te, Brutusoknak vezetője . . .
Csak — meg kell halnod már elébb!

4.

Ha bűn ég poklon kárhozásul,
Tenleked mégis mennybe lép;
Ki megcsókolt, az el nem árul,
Csak — meg kell halnod már elébb!

5.

Mit ér, ha vásznat feldagasztna
Rozzant sajkán kelet szele?
Kimult pintynek van abból haszna,
Ha sas fel naphoz száll vele?

Egy szendének.

(Herwegh.)

Csillagfényt a regg kioltja,
S felhő száll legtisztább mennyre!
Minden léleknek van foltja,
S mindeniknek van szerelme.

Csak te nem fogsz hát szeretni?
Sem szerelmi kék? se' bánat?
Nem félsz, hogy majd nem lesz semmi,
Mért istentől kell bocsánat.

I. Xenia.

(Herwegh.)

Csupán egy csöndes éjszakán
Ki önkeblébe jól beláthat,
Tudom, hogy többé nem rak ám
Homoktokon magának házat.

Megyek tehát ösvényemen
S világomat, mit feste álom —
— Nem rettent vész, zord szikla sem —
Daczul a földnek feltalálom.

Helvétia.

(Herwegh.)

Vágy hazája, bent szabadság
Szent emléki büszke bérczek,
Mint az Urtól színaranyból
És ezüstből öntve égnek;
Bérczek, tiszta égboltjának
Oszlopául rendele,
Árva sirja a sasoknak,
S fellegének bölcseje!

Vágy hazája, a folyóid
Omlanak le a rónára,
Mint a bátor lázadók mind —
Búg a Rajna gyors hab-árja;
Búg a Rajna gyors hab-árja,
Hallja költők szavait . . .
Sejtik német fejedelmek,
Hogy a Rajna lázad itt?!

És nem hallgat német dalra,
Nem törődik sziklaszirttel,
S békeívét száz darabra
Felzuhogva zúzza itt el?

Német költők vajjon itt is
Zengnétek dicséretét,
Hol merészen, már mint kiseded,
Dörgve szerzi érdemét?

Hol még a teremtés szója
Hangzik át a fellegáron,
Költők honja! mely felszállasz,
Mint a sas, fel, sziklaszárnyon,
Hol hön vágyva ér a földünk
Égi csillaglánczba fel,
Míg nem végre önnagyságán
Megrettenve sápad el!

Ujra a tiéd levék most —
Jégmezőim, mint ragyogtok!
S reggel, estve rózsapirral
Átövezve sziklahomlok;
Vágy hazája! bárha göggel
Említnek bitor rabok,
Mégis hű tükör maradsz te,
Mely szabadságot ragyog!

Minden úr földét bejárta
Egykor angyal, azt kutatva,
Vajjon mely talajban éled
A szabadság égi magva?!

És csak egy maroknyi földet,
S egy kicsiny tért kére még, —
Mert hisz ily szabadságfának
Egy kicsiny föld s tér elég!

S mert poroszlókat hivattak
Völgybe, mint a bércz halmára,
Szárny alá rejté az angyal
Ezt a magvat s messze szállva
Elvivé sötét hazából
Bíborfényü bércz felé:
És az omló föld helyett a
Szirtölében elveté.

És aképen vert gyökért ott,
Mint a fenyves ifju fája,
Svájceziak, csak zöld maradjon,
Mint fenyőtök ép sudára!
Villámtól s önkezetektől
Bizton és sértetlenül,
Idegenek furfangjától,
S honja tévedésitül!

Tell.

(Herwegh.)

A végszavát is már kimondta,
S megdőlt a zsarnok, semmivé, —
Mit egykor egy kis alma ronta:
Egy alma most jóvá tévé!
— S ha kis fiadnak vére folyna?
Ej, Tell, én még sem lőttem volna!

A zord nyomás megszűnt a népen,
A fénylő jégmező szabad —
Az Úr szabad lett fent az égben,
A holt szabad sírbolt alatt —
— S ha kis fiadnak vére folyna?
Ej, Tell, én még sem lőttem volna!

Az égi felhők is megállnak,
S nem ömlik el folyam, patak;
A vágyuk most: e szép hazának
Legszebb földén maradni csak!
— S ha kis fiadnak vére folyna?
Ej, Tell, én még sem lőttem volna!

Bárányt az ölyv már meg nem marja,
Ezért a pásztor is vigabb;
S mert nem rabföld rögét takarja:
Hógörgeteg most hangosabb.
S ha kis fiadból vér omolna?
Ej, Tell, én még sem lőttem volna!

Lángjellel ég a bérczek orma,
S mindenki mint hőst üdvözöl, —
De gyermekek s anyáik sorra
Elfutnak mind e hős elől —
Hát tudtad, Tell, a sors mi volna?
Ej, Tell, én még sem lőttem volna!

Tavaszi dal.

(Herwegh.)

Minden most magasra szálldos,
A göröngytől el-kiválva;
Végre tán e szép virágos
Föld is még az égbe szállna?

Szép hazámnak szép vidéke —
Fürdik tó tükrébe' partja,
S mint szerelmünk tűzpecsétje:
Ég a napsugára rajta.

S látom, messze áldozat száll
Bérczoromról égi árba,
Lelkem ott a csillagoknál,
Elmerülne égve, vágyva!

S hozzám át a légbe felhat
Völgyi áram föllehelve,
S illatoz most minden illat,
Mintha csak rózsám lehelne.

Lent tavasz van, fent tavasz van,
S gazdagabb a domb, a róna, —
Int az ég is nyájasabban,
Mintha gond is messze vó'na.

S mely megosztná boldogságom,
Oly kebelt én nem lelek még —
Hát azért olyanra vágyom,
Mit szivemből gyűlölhetnék!

A fogoly.

(Herwegh.)

Tíz éve már, hogy csattogón dalolt
Rügyes honában kis madárka nékem;
Tíz éve már, hogy küldte rám mosolyt
A napsugár a kéklő tiszta égen;
Tíz éve — lelked még mi jót akar?
Halványabb arczom hogy lehetne már?
Nézd koronákat nem zúz már e kar;
Engedj szabadban halnom, óh király!

Tíz év! inam mi lóhadt, gyöngye lőn,
Szemem nem látja zörrenő bilincsem;
Hiába reszketsz, már elég erőm
Két lépést tenni nyílt síromba nincsen;
Egy földön úr vagy s száz had eltakar! —
Beteg vagyok — csak ház, mely romban áll —
Nem, koronákat nem zúz már e kar;
Engedj szabadban halnom, óh király!

E tömlöczsirban már tíz éven át
Hiven halálra vár e szív, e lélek.
Tíz éve . . . most fris lég fuvallatát!
— Hogy égbe szálljon rajt egy árva élet!

Egy kis leget szavam ki nem csikar?
Szemed megint már uj zsoldost talál?
Nézd, koronákat nem zúz már e kar —
Engedj szabadban halmom, óh király!

Megtört tíz év, a bátorság kihalt,
Éltemnek himporát rég elrabolták,
Szivembe visszafojták már a dalt,
A végszikrákat régesrég kiolták.
És még sem? lelked még mi jót akar?
Halványabb arczom hogy lehetne már?
Nézd, koronákat nem zúz már e kar;
Engedj szabadban halmom, óh király!

II. Napoleon halála.

(Herwegh.)

Hogyha sirni tudnék egy királyfi sirján,
Itt könnyeim árját végtelen kisirnám,
És hozzátok esdnék kemény szikla, — föld — lég,
Könnyekért érette, hozzátok könyörgnék!

Nem könnyért, hogy korán eltemettek téged,
Temettek, mielőtt egy világ tiéd lett;
Nem! hisz nagyobb, kinek birodalma semmi,
Több, mint egy nagy világ királyának lenni!

Nem sirnék, mert talán egy játékot vesztél,
Óriás játékot, mit merészen kezdtél; —
Csillagot soha még én meg nem sirattam,
Mely sötét aetherbe este széjjel pattan.

Miért? — vágyok czélja itt e földi létben:
„Lássátok, egykoron én is fényben égtem!“
Készséggel fogadják a sziklán a lánczot,
Ha csak elragadtak előbb égi lángot.

De fel nem szállhatni, hogyha már volt szárnyod,
Mert nagyon magasra másvalaki szállott;
S tétlen önnön lángban égni hamvadásig —
Mert már nagyon sokat végezett egy másik. —

Ez az csupán, ez az, mért könnyemet sirom,
Óh siralmas átok, átkozott siralom!
Hogy, mert az atyád is már nagy hősként mult ki,
Itt a szemfödőnek tavaszra kell hullni!

Hiába, — hiszen nem voltatok enyéme; —
Enyém a kunyhóban megszakadott lélek;
A költő sirhat egy árva, koldus-holtnál —
Úgy én nem sirok hát — te királyfi voltál!

Egy költő halálára.

(Herwegh.)

Gaudy Ferencz, Chamisso jóbarátja.
Beranger-vel rokonszellemű költő volt, ki
fiatalon húnyt el.

Les dieux s'en vont.

Egy költő holt! Óh mért rideg szavakkal
Igy szétrivallni szerte ezt a hírt!
Egy költő holt! a hajnalpirkadattal
Alighogy keble dalt lehelni birt!
Egy költő holt! hol zeng most majd szabad dal,
Mely sebre, búra hintne balzsamírt?!
Egy költő . . . a rajongót ám feddjétek —
Egy megnyugvással árvább lett e lélek!

Beteg világ, ha irt nem ád az ének,
Majdan mi lesz sorsod fájdalomival?
Ha dalnokid mind szebb hazába térnek,
S egymásután a költő mind kihal?
Mikor körünkben pillantásig élnek —
Mint szellő, melyet alkonyat fuvall?
A földdel, éggel harczba majd ki kezdhet?
Szirommal át ki fonja majd keresztet?

Kihült a homlok, mely tinéktek égett,
Egy dalnokszív megtört s fel nem dobog,
A forrást, mely italt adott tinéktek,
Felszikkasztotta a sivár homok!
És éreztétek ezt a veszteséget?
Másnál nem jobbak nektek dalnokok —
Gyászoltok bibort? és csupán nevettek;
Mikor megint egy hárfahúr repedt meg!

Nevettek! ez nyomorra áldott átok —
Nem érzi sohsem, hogy mint nyomorul!
Egy édenkornak így ujjonganátok,
Bár vész karmával kebletekbe dul!
Csak jó nekünk itt — nagy vigan kiálttok,
Bizton vagyunk vihar csapásitul!
S hogy érezzétek — nem hivén nyomornak,
Hát tőletek egy dalnokot rabolnak!

Utóhangom volt egyik költőtárshoz:*)
„A dalnokszív a földön megszorul!“
S hogy egy szép uj kert parlag lesz és száraz,
Sejtettem jól, hogy nem sok napja múlt.
S a szivre, mely rokon eszmének áldoz,
A szomszédos sír zordonul borul!
Óh isten, mennyi áldozat lesz részed?
Egednek nem, fiadnak kell költészet!

*) Chamisso.

S már most? mikor csak egy lomb zöldele,
Babérja, mely koporsóját takarja?
S már most, hogy csöndes sirra söpri le
A pelyhet csöndben óloméj viharja?
Úgy gondolám: daloljon fülmile. —
S ily dal legyen majd sirod gyászharangja —
Atyám, legyen! — de mégis fáj nekem:
Virágtalan föld, melyben ő pihen!

Dal a gyüleletről.

(Herwegh.)

Előre! — mit hegyek, folyók!?
A hajnalpír elébe,
Hű hitvesinknek búcsucsók,
És aztán kard a kézbe!
Mig jobbunk nem hull hamuvá:
A kard lesz mestersége;
Szerettünk már elég soká,
Gyülölnünk is kell végre!

Mit érne most a szeretet?
Csak váljék gyüleletté!
Gyülölség tarts itéletet,
És törj bilineset ketté!

És bátran vágjunk bárhová,
Hol zsarnok nem dőlt még le;
Szerettünk már elég soká,
Gyülölnünk is kell végre!

Kiben van szív, azé csupán
Gyülölségtől dobogjon —
Van még aszott szilánk a fán,
Hogy e parázs lobogjon!
Zengjétek el mindenhová,
Szabadság nemzedéke:
„Szerettetek ti már soká,
Gyülölnötök kell végre!“

És küzdjetek csak szüntelen,
Mig minden zsarnok elvesz;
S mint szívben a hű szerelem,
Gyülölségünk szentebb lesz!
S mig jobbunk nem hull hamuvá,
A kard lesz mestersége;
Szerettünk már elég soká,
Gyülölnünk is kell végre!

Amnestia.

(Herwegh.)

Mosolygnak ők! — mosolylyal czélt nem érnek,
S erő nincs ily kacsintás fényiben; —
Mint nincs fülem, nincs trónok menykövének,
Hizelgő szó számára sincs szívem.
Vigyázzatok, mert ez nem tiszta munka, —
A végítélet: nekünk a kegyek —
Fiúk, csatánkban bizzuk ezt magunkra:
A gárda hull, magát nem adja meg!

Rózsákban érjen a szabadság véget:
Bilincsnyomásban nincs erő — elég;
Hagyjátok ezt a színleg-ünnepséget,
Örüljön ennek nép, a csőcselék!
Hisz éhezik: kenyérért mért ne járna?
S várják továbbá bő ígéretek —
Mi szomjazunk: e bort szabad halálra!
A gárda hull, magát nem adja meg!

Ej lám: kinyitják a kalitka-zárat,
Mikor már nem tud szállni a madár,
S nem egy jó régi bajtárs is kifáradt,
Nem egy jó bajtárs megtört férfi már!
„Csinos virág“ — szóltok ti bent — míg egyre
Szúrnak belőle zsarnok-tövisek —
Az égi jog szorult királyi kegyre?!

A gárda hull, magát nem adja meg!

És innen, onnan gyűl a nemzet árja,
Hogy herczegének csókoljon kezét:
Legyen! — de nem trón-menyhez ér a pálya,
A csillagé, a mit szivünk követ!
Míg kegysugárban a világ sütkérez,
Van zászló még, mely harcban nem remeg;
Fel ifjuságom, uj csaták tüzéhez!
A gárda hull, magát nem adja meg!

Halálos vétek vár feloldozásra?
S van, mit feledni, megbocsátni kell?
Koronákért mi is törünk csatázva;
S tiétek telt-e bornak gyöngyivel?
Szabadságnak tért! — mint a napvilágnak —
S mi szívesen békülnénk véletek —
Haboztok? — úgy hát jelszavát csatánknek:
A gárda hull, magát nem adja meg!

A kor kívánja; szükség van lángnyelvre,
Szerelmi sóhajt elfuj kor szele —
Mit nyertünk a szabadságharczra kelve,
Azt kedvesinknek értük el vele!
S ha mind ujjongva tapsokkal fogadják,
Ha szirtből végre kegypatak pereg, —
A **mi** derék leányink elmondhatják:
Elhullt babám s magát nem adta meg!

Éjféli ut.

(Herwegh.)

Föl és alá a néma utczasort
Bejárom éjfél csöndes szellemével —
Egy óra csak: sírás, kaczaj kiholt!
És újra most álmával itt az éjjel.
Nem habzik itt a legvadabb pohár,
Hervadt a kedv, mint bimbó gyöngé szála,
S a bút magával vitte napsugár,
Fáradt a föld: hadd légyen édes álma!

Hogy tör meg mérgem föld cserépjeként,
Ha így lezúg egy nap viharja végre!
A hold ragyog le halvány békefényt,
Habár tán rózsa hervadó kelyhére!
Könnyen mint hang, mint csillag hangtalan,
Repül a lelkem ezt a tért beszállva;
S merülni vágyik — mint ön-álmiban —
Titokba, mit rejt embereknek álma!

Mögöttem árnyam, mint a kém halad,
Megállok: itt egy börtön rácsozatja.
Hazám! túlságig hű szegény fiad
A hűség árát keserűn megadja!
Ő alszik, — s érzi, vesztesége mi?
Előtte tán a kedves tölgyfa szála?
S tán a babért fejére képzele? —
Szabadságisten, légyen édes álma!

Gigásként tornyosúl királyi lak,
A függöny biborán is áttekintek:
Kardjához mint kap alvó árnyalak!
Mi bűnös, dúlt e reszkető tekintet!
Oly sárga arcza, mint rajt korona, —
S ezer mén vár futásra készen állva,
A földre rogy s ott is sülyed nyoma —
Óh boszú-isten, tartson így még álma!

S a ház a csermelyen — mi szűk e tér!
Inség s erény bent élnek osztakozva.
A földmivesnek urtól álma bér:
Álmával éber gondból bontakozna!
Magokból ott, mit Morpheus hullata,
Nő néki szép aranykalász hulláma,
Egész világgá tágul szűk laka —
Szegénység atyja, légyen édes álma!

A végső háznál, ott a kőpadon,
Ott kell kicsinyt még áldva elmerengnem;
Szeretlek! — ámde mást is, angyalom,
Szabadság és te osztakoztok bennem.
Én tomboló mént láthatok csupán,
Téged galambpár ringat égbe szállva;
Te lepkét látsz — én sasról álmodám —
Óh Ámor, légyen édes rózsám álma!

Sötétkék mély szineddel éjszakám!
S csillag, mely üdvként törsz a fellegáron!

Ne hagyj az éber föld ábrázatán
Már jókorán a szenvedésre látnom!
Könnyben törik meg első napsugár,
S fut a szabadság naptól meghátrálva,
A zsarnokoknak fent a czélja vár —
Oh álomisten, tartson minden álma!

Hajnali riadó.

(Herwegh.)

Pacsirta volt, — a fülmile nem,
Mely csattog a kék magas égen;
A napgömb száll a fellegeken,
Szárnya az áram a hajnali légben.
Ébredve lángtűzet ir

A pir!

Vérben az éjszaka veszszén! —
Előre, ki még hisz örök világba!
Alvók, szerelemnek félre virága, —
Mindenikünk lángkardot övezzen!

Pacsirta volt — a fülmile nem!
Talpra a gyáva szenderedésből!
Égni akar szent láng tüze fenn,
Égre lobogni szent tüze készül.
Ékítse feneve a kard

A kart!

Zúgjon a szent czél isteni hareza;
Hagyd szeretőd rózsás puha karját,
S vértvasas ellen-hadra rohanj át,
S száll repülő paripán ki a harezba!

Pacsirta volt, — a fülmile nem:
Mit érne a csók, az enyelgés?!
Rózsaszíromról zeng dala fenn —
Zengi: közelg a távoli dörgés,
Zengi, a rózsák bibora ég,

Ez ék

Harci halál közt hősi vitézen;
Míg nem szabadul föl a föld, csak előre,
Villogva ragyogjon a szent boszu tőre,
Az ég is a harcznak sátora léssen!

Pacsirta volt, a fülmile nem:
Ébredj fiatalság nagy riadásra!
S mint a merész ár szirt-hegyeken —
Zúgva zajog le zord zuhogása —
S ront völgybe lövelve sugárt,

Habárt,

Gyors habezüstjét szórva merészen:
Úgy add neki szódat, add neki véred,
Úgy add neki szíved, add karod, élted,
Hogy ki ne aszszon e föld is egészen!

Pacsirta volt, a fülmile nem:
Felhőknek a játszi barátja.

Napgömbön túl ujjongva terem
A népsokaságok bámulatára;
S véka alatt nincs rejtve helyén

A fény

Égi szabadság tiszta sugára;
Már melegen sok ezer szivek égnék,
S míg szerelem csak a csillagit éjnek,
Hajnalt köszönt a nemzetnek árja.

Tartalom.

Előszó	3
Édes anyámnak	5

Tarka rét.

Februári szürkület	9
Szeretlek	11
Egy séta	12
Választás	15
A falu mestere	17
Üzengetés	20
Csüggedő apák	22
Beteg fiú	23
Jóbarátom, a huszárhadnagy	25
Reggel az erdőn	28
Az én összes filozófiám	29
Sohsem voltam csapodár én	31
Ne vessétek a szememre	32
Sirva vigadás	33
Hogy hívjalak?	36
Egyedül	37
Áprilisok	39
A szerelem	41
Verőfényes ősz	43
Érezni, nem érezni?	45

A fecske messze enyhe délre száll	46
A régi fény: 1892.	47
Esdeklés: 1893.	49
Egy sirhalom: 1894.	51
Külföldi jajszó	52
Bor mellett	55
Magyar szerelem	57
Tűz	57
Az utca bolondja	58
Áldozatkészség	60
Gyermeköröm	61
A sivatag vad fiai	61
Első szerelmem	63
A pálmafa és a rózsa	66
Mentegetődzés	68
Montblanc	69
Svájcban	71
Havasok és rónák	73
Az olasz határon	75
Haza mennék!	77
Ismerősök	79
Nem misés pap a cigány	81
Huzd rá, huzd rá	81
A mi első ideálunk	83
Anyámasszony katonája	86
Hiszek neked	88
Az én gazdám	89
Magyar fiúk	91
Verseim	93

Árnyékok a somogyi homokról.

Tíz év után	97
A puszta temetője	99
A vén kocsis	102
Czigánylányok	104
Az öreg nemzetes úr	109
A mi pusztánk nótáiból:	
I. Darú cigány nótája	112
II. A gazda dala	113
III. Az öcsese dala	113
IV. Az én nótám	114
V. Az öregbéres dala	115
VI. A furfangos iródeák dala	116
Bódi bácsi	117
Balaton melléken	119
Katona dolog	121
Családi kör	123
Három legény	127
Búcsujárók	129
Hulló csillag	133
Vándorló legény	136
A somogyi homokon	139

A vén kurucz és a vén labancz.

I. Iluska	145
II. A két öreg	153
III. A hajas szomszéd	161
IV. Két csöndes ház	168

V. Pro libertate	176
VI. Szeretetből, szerelemből	183
VII. Rákóczy, Bercsényi!	190
VIII. Szabadság, szerelem	196

Külföldi emlékek (fordítások).

Néhány szó	205
Freiligrath: A szerencsen király	207
Mosen: A tíz utolsó	211
Grűn Anasztáz: A vén komédiás	213
Schiller: A föld megosztása	216
Béranger: Hulló csillagok	217
Sallet: Történelmi fejlődés	220
Uhland: Az államrendeknek	221
Hoffmann v. Fallersleben: Honvágó	222
— Lauriger Horatius	224
Seeger Lajos: Egy hegytetőn	225
Gottschall Rudolf: A tengerparton	229
Prütz Robert: Vasárnap	230
Herwegh: Könnyű holmi	233
— Béranger	235
— A hegyen	237
— Szegény Jakab	238
— Beteg Erzse	240
— Sovány vigasztalás	242
— Egy szendének	244
— Első xenia	245
— Helvétia	246
— Tell	249

Herwegh: Tavaszi dal	250
— A fogoly	252
— II. Napoleon halálára	253
— Egy költő halálára	255
— Dal a gyűlöletről	257
— Amnestia	259
— Éjféli ut	261
— Hajnali riadó	263

OSZK

Stampfel, Eder és társa könyvnyomtató intézetéből Pozsonyban.

Gravés és Széchenyi Könyvtár

Guz